

DUIZEND-EN-EENIGE HOOFDSTUKKEN

OVER

SPECIALITEITEN

DOOR

MULTATULI.

The right man on the right place.

DELFT,
J. WALTMAN, JR.

—
1871.

839.38

D33 du

1871

GL

GIF

Requiescant in pace

[2. 9. 40]

3-30-03

grad

839.38

D33 du

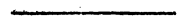
1871

The right man on the right place.

I.

Na *Carnaval de Venise* en duitse eenheid, zal men moeielyk afgezaagder thema vinden, dan dit arme mishandelde motto.

Wanneer ik nu nog bovendien verklaar, niet volkomen zeker te zyn dat ik de zaak van Dr. DIBBITS onaangeroerd zal laten, en zelfs beloof hier-en-daar iets te zeggen over vaderlandsche welzynen, volksheilen en zulke zaken, dan zal men hoop ik inzien ditmaal niet te-doen te hebben met een der excentrieke stukken «gelyk men gewoon is van dien schryver te lezen.» Eene kwalificatie welke ik aanbeveel in de aandacht van referenten die geen kans zien, zoodanig stuk van zoodanigen schryver behoorlyk te ontlede. Dit zy gezegd zonder minachting voor andere middelen die niet minder efficace werken, het zwart-maken byv. van des schryvers karakter. *)

*) Wien 't om een *modus agendi* te doen is, kan dien vinden in de N. Rotterdamsche Courant van 6 Januari jl. waar alle myne beschouwingen over «VRYEN ARBEID» (Delft by J. WALTMAN Jr.) grondig worden wederlegd.

In beide gevallen kan men de moeite van 't kennismemen der behandelde zaak sparen, en niets zeggende, zich aanstellen alsöf men iets gezegd had.

— Wel, kapitein, hoe bevalt U Amboina? vraagde onze goede majoor HARTZFELD den hollandschen gezagvoerder van 't schip dat my zou overvoeren naar Europa.

— Wat zel ik je zeggen, m'nheer! Amboina is . . . 'n eiland.

— Wel, referent, wat heeft die schryver geleverd?

— Wat zal ik U zeggen, Publiek. Die schryver is excentriek.

De goede majoor HARTZFELD toonde zich tevreden uit bescheidenheid. Hy eischte van m'n kapitein geen gemotiveerde analyse van den indruk dien het hoogst-interessante Amboina op hem maakte. En ook «Publiek» is tevreden met z'n referent, al zy 't dan niet zeer bescheiden een armen schryver doodteslaan met één slag.

Hebt ge er wel eens aan gedacht, Nederlanders, hoe excentriek de schoonste stukken uit uwen Bybel zyn?

Nu, *ik* zal 't niet wezen. En daarom de zaak DIBBITS-KEER! En daarom dat versleten motto! En daarom ook die uitweiding over excentriciteit, een der meest afgezaagde, minst-excentrieke dingen ter-wereld . . . zaak, woord en uitweiding daarover, alle drie.

Wie heden-ten-dage iets te zeggen heeft waarby *the right man on the right place* kan worden te-pas gebragt, maakt zich waarlyk niet schuldig aan ongewoonheid. Men zegt — maar hier moet ik ernstig aandringen op geheimhouding — men zegt dat ergens in ons land een redacteur bezig is met het schryven van een hoofd-artikel, waarin dat tes-

timonium van hedendaagsch *savoir-faire* maar driemaal zal voorkomen. Indien 't hem gelukt, zal hy daarna zyne krachten beproeven aan eene verhandeling zonder klinkers. Daar ziet hy kans toe. Maar 't andere . . .

Van jongs-af lette ik vry nauwkeurig op eb en vloed van modewoorden. Ik herinner my den tyd toen «bluf» geboren werd. De lezer ziet hoe goedig ik hem gelegenheid bied tot goedkoope spotterny. Ik heb de woorden «type» «humor» «genie» in de kindsheid hunner populariteit gekend. «Bepaald» is jonger. Een der nog jongeren is «intens» om nu van objectief en subjectief niet te spreken . . .

Tot m'n schaamte moet ik bekennen dat m'n omgeving niet gedistingeerd genoeg was, om my in-staat te stellen tot het genieten der *primeur* van *engelsche* stopwoorden. Een beetje fransch, wat school- of studenten-latyn, een tot den huisselyken kring doorgedrongen straatterm — men kan z'n ooren niet sluiten — was alles wat my voorgezet werd. De engelsche praatjes uit myn tyd bepaalden zich tot: *the devil is an ass, take a basket and save the pieces of your soul*, en Yankee Doodle's klagt: *he could not find the town, he saw too many houses*.

Later, veel later, ontvingen we uit Amerika Jonathan's raadgeving aan z'n zoon: «*Be honest, my dear, be honest, if possible, but . . . make money!*» Maar dat komt hier eigenlijk niet te-pas, want in die les steekt praktisch nut. Vandaar dan ook dat ze zelden wordt aangehaald. Men stopt haar weg, om niet uit de school te klappen. De diepte van den zin staat alzo den opgang der verraderlyke klanken in den weg. Zinledige praatjes als de aangehaalde, hebben méér kans op populariteit.

Zy waren dan ook *sans malice*. Men gebruikte ze maar «om zoo eens iets te zeggen.» Men spon er geen hoofd-artikels om heen. Men borduurde er geen tableau van wys-

heid op. Men sausde er geen smakeloos kranten-geregtje mée . . .

Onschuldige jeugd !

Toch excentriek.

De inkleeding . . . misschien ! Maar overigens . . .

Lezer , ik koos myne wyze , om u voortebereiden tot het betoog dat de uitdrukking :

the right man on the right place

ten onzent is afgedaald tot 'n armzalig vulsel , tot eene *scie* , tot 'n stopwoord . Neen , tot iets ergers . Tot 'n onwaarheid .

Help my de dagen terugwenschen van den goeden Yankee , wiens liedje geen kwaad stichtte .

Dat rymloos rympje van den regten man op de regte plaats sticht wèl kwaad .

Indien al de hoedanigheden — of de hoogst bereikbare maat daarvan — die eenen veldwachter behooren te versieren , vereenigd worden aangetroffen in de persoon van X. , dan juich ik — in de veronderstelling dat ik op de hoogte der zaak ben — zoo luid als iemand de benoeming van dien X. tot veldwachter , toe .

Men moet een ongeneselyk melancholicus wezen , of al zeer weinig tyd hebben om by zoo'n gelegenheid niet mee-te-juichen .

In dezen zin alzoo durf ik 't engelsch *dicton* niet aanvallen . Ik buig me voor de diepzinnige waarheid , dat een zwaard past in de scheede , een sleutel op het slot waarby hy behoort , dat een kraamkind in de wieg moet liggen — al blyf ik protesteren tegen 't schommelen — dat die X. veldwachter en Y. lid behoort te zyn van een invloedryk matigheids-genootschap , en dat minister Z. verdiende bevorderd te worden tot ambteloos burger . . . altemaal *right things on their right places* , of desiderata daartoe strekkende .

Maar eilieve, we zullen toch niet van engelsche wyzen behoeven te leeren, dat men geen kraamkind veldwachter maakt, dat minister Z. op geen enkel slot past, en dat men Y. zyn roes niet kan laten uitslapen in een wieg?

Dit alles wisten wy reeds in Yankee's tyd, en zelfs vóór WILLEM den Veroveraar. Ik bedoel den Normandischen WILLEM.

Er moet dus in dit gezegde *over de juiste plaatsing van personen* — ten zy daarin géén zin hoëgenaamd ligge — iets verscholen zyn dat de geestelyk-geringe man niet zoo terstond vat.

Deze meening wordt bevestigd door de koppigheid waarmede men die uitspraak handhaaft in 't bezit der bewyzen van haren engelschen oorsprong,

X. is dus veldwachter geworden.

— Dat doet my genoeg. Hy was twaalf jaren lang een voorbeeld van dragonder-trouw, geloof ik.

— Hm! Dát is de reden zyner benoeming niet. Hy reed nooit te-paard.

— Hy heeft vele vrouwen en kinderen...

— 't Kan zyn. Maar niet dáárom werd hy aangesteld.

— Hy is «finaal» vry van sterken drank.

— 't Is mogelyk. Maar... ge zyt er nog niet.

— Hy heeft géén vrouwen en géén kinderen, maar zal trouwen met de keukenmeid van den burgemeester?

— Dat is zyn zaak. Niet daarom is hij benoemd.

— Hy gebruikte Theophile's wonderbalsem. Zyn knevel zal allen dieven en jagtstroopers schrik inboezemen.

— Mis!

— Ik geef 't op.

— Onnozele! Raad nog eens!

— Hy, hy, hy... ik weet het waarlijk niet.

— Myn waarde, oud-modische, gearriëerde allerbeste

vriend . . . gy zyt honderd jaar ten achter. X is . . . *the right man on the right place!* Dat 's wat anders dan vrouwen, kinderen, knevels en 'n keukenmeid.

Wie nu nog minder engelsch verstaat dan een gepensioneerde Goeverneur-Generaal, zou byna in verzoeking komen te gelooven dat die woorden een onvertaalbaar tooverformulier inhouden, eene verzekering dat X. zyne benoeming aan de wondervolle tusschenkomst van een bescherm-engel te danken had, die in droomgezicht of donderwolk den burgemeester verschenen was. . .

Niets van dat alles. De heele zaak komt hierop neder: dat X. geschikt werd geacht voor die betrekking.

Eilieve, waarom drukken wy eene zoo eenvoudige hollands-menschelyke zaak in vreemde taal uit?

Ik herinner mij hoe in 1842 de vriendin eener dame te Padang die over hare geringe afkomst werd gehemeld. . .

«haar vader was trompetter» had men beweerd.

. . . hoe die vriendin party-trok voor de gehoonde afwezigte, met een heftig:

— Ja, maar . . . 'n engelsche trompetter!

Dáárover werd gelachen. Men vond de verdediging even zot, als de aanval dom en kwaadaardig was.

Doch, ik vraag u, nederlanders, *u* die aldus «volkerenwysheid» borgt van den vreemdeling, of ge niet wat al te gastvry zyt in het onthalen van 't engelsch trompetters-kind dat we hier onder-handen hebben genomen om 't eene fatsoenlyke begrafenis te bezorgen?

Komään, ik stel u voor, alle kinderen even lief te hebben — van trompetters en anderen — maar juist daarom geen onverdiende hoogheid toetekennen aan vreemd kroost, en vooräl niet *omdat* er wat trompetterigs bykomt.

Laat ons eenvoudig zyn, en nu-en-dan — als 't te-pas komt, waarom niet? — vorderen dat ieder en alles op de

plaats zy waarvoor hy en het geschikt zyn. En laat ons dit doen zonder eenen ophef alsöf we de diepzinnigste waarheid van de wereld verkondigden. Laten we daarby de *leugen* vermyden, klaterwaarde van *citaat* optredingen aan eene uitspraak, zoo huisbakken-eenvoudig dat er geen geklater, geen engelsch, en vooral geen trompet — ik spreek nu niet van hoofd-artikelschryvery — by te-pas komt.

Indien ik hier myn uitval tegen de pretentieuze afkomst dier Padangsche dame besluiten mogt, had de geheele uitval achterwege kunnen blyven. Ik heb betoogd dat men zeer goed in 't hollandsch zeggen en doordryven kan: dat het nuttig is ieder te plaatsen waar hy naar gaven, karakter, fortuin, ouderdom, enz. enz. tehuis behoort. En... dat men zich daarby niet hoeft te beroepen op de Engelsche Natie.

Welnu, ik mag na dit allergemakkelykste betoogje, *niet* van dat onderwerp afstappen. Ik hoop opgewekt te hebben tot de vraag:

— Wanneer die engelsche waarheid zoo eenvoudig voor de hand ligt, vanwaar dan dat ze, als diepzinnig spreekwoord, kracht van *tekst* heeft gekregen? Er moet daarin toch iets meer liggen dan in sommige andere spreekwyzen — «mooi weer van daag» «twee maal twee is vier» «de nederlander is braaf» enz. enz. — die we gewoon zyn in 't hollandsch te zeggen. Beproof gyzelf eens een lauwwort, banaal hoofd-artikel schyn van gewigt te geven...

— Zonder klinkers?

— Neen, zonder *scie*, zonder stoplap van dien aard.

— Ge erkent dus dat het engelsch trompetterswicht eene *scie* is?

— Ten-naaste-by. Ik erken dat het zich wat te burgerlyk voordoet, om pretentiën te gronden op vreemdigheid van afkomst. Maar van-waar dan de ophef? Er moet toch een

oorzaak zyn waarom zoo'n . . . *praatje* opgang maakt! Men zou toch niet wanen of beproeven het publiek te imponeeren met elke andere banaliteit in vreemde taal uitgedrukt?

— Spreek niet te stout over wat men niet beproeven zou! Ik heb wanhopiger pogingen zien gelukken, om nòg gewoner wysheid, als 'n onder ISIS-tempels opgegraven mysterie, binnen-te-smokkelen in de gemoederen van lezers en hoorders. Bron der oneindige kracht, uw naam is kwakzalvery.

Wie by de verheffing eener persoon tot eenig ambt, zyne tevredenheid daarover zou te kennen geven door het aantoonen van de oorzaken die zoodanige benoeming wettigen, heeft minder kans zyne overtuiging overtegieten in de gemoederen der lezers, dan hy die zyn oordeel onder bescherming stelt van zoo'n als eerwaardig geykten term. En . . . de methode is gemakkelyker. Als in de wiskunde met formules, wint men eene, meestal lastige, eens-vooräl als geldig aangenomen redenering uit.

Maar — *niet* als in de wiskunde -- soms heeft men behoefte aan formules, om onder valsch voorgeven van overbodigheid, de aandacht van eene *onjuiste* redenering afteleiden.

Op de vraag: « is die benoeming goed, nuttig, oorbaar, regtvaardig?» stelle men zich niet te-vreden met 'n deun *)

*) Ik neem deze gelegenheid waar, een *lapsus* te herstellen, dien ik 't eerst in IDEE 451, en later herhaaldelyk, beging. Ik zeg daar ten-onregte *dreun*. De bedoeling is, de zinledigheid te kenmerken van uitdrukkingen en zegswyzen die, als veel laffe *inhaltlose* liedjes, alleen door 't wysje waarop ze geneuried worden — d. w. z. *op den klank af* — genade vinden in oor en geheugen. De denker die den *zin* ontleedt, mag daarmee niet tevreden zyn. En tot die ontevredenheid met deun-klanken wensch ik optewekken. Wie er *my* mee aan boord komt, beleedigt *my*. Ik was on-

— engelsch dan of hollandsch — men heeft regt op aantooning der gronden waarop de tevredenheid met zulke aanstelling berust. De verzekering: « A, B, C, is de regte man op de regte plaats » is geen *betoog*, het is eene uitspraak die — om iets te gelden — betoog *noodig heeft*.

Dat nu de velen die klank voor zin nemen, uit traagheid met zulke klanken tevreden zyn (IDEE 460) heldert nog geenszins op waarom juist het hier behandeld engelsch gezegde zooveel onverdiend fortuin maakte. Er moet nog 'n andere oorzaak zyn, die 't arme trompetterskind verhief tot een druk bereden stokpaard van kranten-schryvers, en tot motto van dit opstel. Een ongewone eer, waarlyk!

Want indedaad, het is na den val der fransche journalistiek — ieder zal toch nu wel erkennen, dat het ongelukkig Frankryk aan *frazen* bezweken is! — 't is na de schipbreuk der couranten-wysheid zoo gemakkelijk niet, eenen redacteur bytestaan in 't *telie-quelle* vertoonbaar maken van 'n hoofd-artikel! De «deun» die thans nog altyd, na het bloedig *mene tekkel* aan de wanden der redactie-bureaux, de kracht levert tot het voortzetten van de onge-

langs genoodzaakt een sedert overleden lid . . . wat doet het er toe, welke betrekking Nederland dien man waardig keurde! Hy had gryze haren, langen baard, sprak in 't publiek, enz. Welnu, ik was genoodzaakt hem de deur te wyzen, omdat hy in een gesprek over maatschappelyke toestanden, dat ik ernstig opvatte en met inspanning behandelde, het deuntje begon te seuren: «men moet de menschen nemen zooäls ze zyn.»

My dus ook, zeide ik. Neem er dan genoeg mee, dat ik u naar de keuken verwys, waar de luf thuis-hooren, die uit zóó'n sleutel zingen. Gy zyt hier niet *on the right place*. Men wacht U in de . . . vergadering, waar ge uw praatjes plaatsen kunt met beter succes.

Men bedenke dat zoo'n man zich aanstelt als *ebenbürtig*. Dáárin ligt het krenkende.

zonde feestmalen, waarop « Publiek » genoodigd wordt door de Belsasars van de pers, moet magtige beschermers hebben... verdedigers van 't nobel gehalte dier Padangsche vriendin.

En... de eer der plaatsing boven een stuk van my! Van my, die 't zelfs versmaden zou, my te beroepen op GÖTTE, ter illustrering der waarheid dat twee meer is dan één, al zy 't dan dat die bekwame faiseur in z'n werken ontelbare zinsneden levert, waarin zulke waarheden triumfantelyk worden verkondigd. Van my die m'n weerbarstig gemoed niet kan buigen tot 'n eerbiedig: « Hoe koud van daag »... gelijk de groote dichtervorst zoo wèl gezegd heeft.»

Waarlyk er behoort iets toe, om — als *right motto on the right place* — boven een stuk van Multatuli te staan.

Daar begin ik waarachtig zelf te trompetten!

Het kind dat ik uitkleeden en begraven zou, heeft zich van my meester gemaakt.

Er moet iets achter steken. Die kracht...

Ik zal 't u zeggen. Om nu over andere oorzaken van meer ondergeschikten aard niet te spreken: 't onnozel wicht heeft z'n taaie levensvatbaarheid te danken aan ons wanbegrip over SPECIALITEITEN.

Ook dat trompetters-kind — van hollandschen oorsprong ditmaal — behoort uitgekleeid en ten grave geleid te worden. Als we daarin slagen, zullen we later wat minder last hebben van z'n schreeuwerig kameraadje.

Het is eene onbetwistbare waarheid dat SOCRATES eenmaal den jongen ALCIBIADES een duchtig lesje heeft gegeven over z'n onbescheidenheid.

Onbetwistbare waarheden zyn de zoodanigen die eens ergens als 'n los vertellinkje geboekt worden, en later...

in 't Grieks of Latyn, een deun geworden zyn, waarby men *classiquement* heel fatsoenlyk zweren mag.

— Ik geloof er niets van... zegt nu-en-dan de waarheidzoeker.

Maar hy vergist zich. Want:

— 't Is het kind van een griekschen trompetter, roept de hartelyke vriend van vreemde waarheid.

En we buigen 't hoofd voor die deftige afkomst.

't Is dus wáár, dat ALCIBIADES eenmaal door SOCRATES allerjammerlykst werd doodgeslagen met 'n bar: myn beste jongen, ge ziet wel dat *gy* niet de regte man op de regte plaats zoudt zyn voor die betrekking.»

Ik heb nu, om SOCRATES te binden aan de *économie* van m'n prachtig motto — dat o. a. mank gaat aan tautologie *) — den man iets gebrekkiger doen spreken, dan naar ik hoop zyn gewoonte was. De vraag is niet, of SOCRATES zich beter uitdrukte dan onze hoofd-artikelschryvers, de vraag is: wat er ontbrak aan de specialiteit van ALCIBIADES, om hem zoo'n engelsche behandeling op den hals te halen?

De goede jongen wou magistraat zyn, en SOCRATES, — misschien opgestoot door de Jezuïten, doch Plutarchus verzwylt dit voorzigtig — SOCRATES wilde hem nog wat op-school houden. 't Was nog zoo lang niet geleden, dat de kwaejongen de straat van Athene met z'n lichaam plaveide. En dan dat schandaal met dien hond!

Ik trek geen party voor ALCIBIADES. Maar... ik protesteer tegen de wyze waarop de ander hem z'n onbevoegdheid, zyn gebrek aan *specialiteit* voor de voeten wierp.

*) Wel zeker! «Hy is op die plaats de regte man» of: «die plaats is voor hem de regte.» Zóó zou zich iemand uitdrukken, wiens denkvermogen zich de weelde van eigen equipage kan veroorloven, en dus niet hoeft te ryden met huurfrazen.

— Gy magistraat... gy? Komään, zeg me eens, hoe hoog is het budget van den Staat?

Daar stond onze pretmaker. Hy had getold, gesold, gedold, gerold, geknikkerd, gekibbeld en gebikkeld, bureu geplaaagd, nachtwachts dolgemaakt...

En ook by SOCRATES kollegie gehouden, dat is waar. Maar... wat helpt dit, als men na dit alles nog niet weet hoe groot de inkomsten van den Staat zyn?

Gebrek aan *specialiteit*!

Ik vraag u, o SOCRATES, indien uw leerling eens, tusschen al z'n guitenstukken in, de Atheensche begrooting had vanbuiten geleerd — 't is niet zoo heel gewaagd hiervan de mogelykheid te veronderstellen — zoudt gy hem dan uwe stem hebben gegeven? Zou dat een reden hebben opgeleverd, zijne *specialiteit* aantenemen als behoorlyk gestaafd?

Och, SOCRATES antwoordt niet. Het is onaangenaam spreken met menschen die dood zyn.

Maar by-gebreke aan zyn antwoord, vraag ik den lezer, of liever — om niet andermaal vergeefs te vragen — myzelf:

Wat zyn specialiteiten?

Waar behooren ze?

Waar behooren ze niet.

En ik — in weerwil der bemoeienis van «welwillende vrienden» nog steeds niet geheel-en-al dood — zal antwoorden zoo goed ik kan.

II.

Wie het goede wil, en daarom het kwade bestrydt, vergist zich vaak — als andere geneesheeren — in de keuze der middelen.

Ik vrees dat het vorig hoofdstuk niet goed geschreven is. Sommigen zullen het geestig vinden, en by dezulken heb ik myn doel gemist, wyl dan de aandacht werd afgeleid van de bestreden kwaal, om die overtebrengen op de eigenaardigheid van den geneesheer. Niet dáártoe meldt zich een arts by den zieke.

En wie myn betoog *niet* geestig vindt, heeft nog meer reden om de strekking daarvan te versmaden. Waartoe ik my dan ook by dezulken vriendelijk aanbeveel.

Indien ik my inderdaad vergist heb in de medicatie . . . men vergeve het my. Als myn vriend Auguste, de advocaat-likdoornsnyder *) ben ik een voorstander van *émollients*. Maar na zóó dikwyls myne krachten vruchteloos beproefd te hebben aan 't uitroeien der frazenziekte, was ik eindelijk wel genoodzaakt myn geluk te beproeven met cautères van spot.

Ik verzeker den lezer, dat ik bedroefd ben over de hard-

*) IDEËN III p. 235 . . . helaas, wanneer zal het my vergund zyn die voortzetten ?

nekkigheid der kwaal. In-gemoede tracht ik het gezond verstand te dienen. De Rede is myne godin. *)

Waar ik haar zie miskennen, bloedt my het hart.

Niets natuurlyker alzoo, dan dat ik alles haat wat tot die miskennen aanleiding geeft, of daartoe meêwerkt.

Onder de bondgenooten van redelooze Ongodsdienstigheid vinden wy steeds in de voorste gelederen: *fraze*, *spreekwoord*, *zegswys*, *manier van spreken*, *dicton*, *citaat*, *zaag en deun* . . . allemaal adjudanten van den leugenduivel, misbruik van het woord, zonden tegen den H. Geest der Waarheid, Godsastering.

Het eerste woord, waarmêe de eerste misdadiger den eersten doodslag trachtte te vergoelyken, was . . . een *praatje*.

— Ben ik myns broeders hoeder? vraagde KAIN.

— Neen, had God kunnen antwoorden, maar die ambte-loosheid gaf u geen regt dien broeder dood-te-slaan!

of:

— Niet daarover loopt onze kwestie. De bedoeling myner vraag is of, en met welk regt, ge hem doodsløegt?

KAIN gebruikte die zegswyze — hy zal er wel bygevoegd hebben: *gelyk de groote dichter zich uitdrukt*, of: *om een oud-echt-vaderlandsch spreekwoord te bezigen* . . . dat kleedt 'n fraze! — hy sprak zoo: uit verlegenheid.

Juist. Wie broeders doodslaat, en met Waarheid overhoop ligt, is verlegen. En eene *fraze* is daarvan de corollaire uiting. Waar we dus frazen ontmoeten, ligt ergens een vermoorde broeder in 't kreupelhout.

En daarom zal men my vergeven dat ik naar helschen steen gryp om «praatjes» uittebranden.

*) Ik zal wel niet behoeven te verzekeren dat deze religie niets te maken heeft met de kinderachtigheden waaraan zich de eerste fransche Republiek te-buiten ging.

God deed het ook in die *cause célèbre*. Hy maakte korte metten met dien praatjesmakenden moordenaar, en smeed hem 't paradys uit. *Bien jugé!*

Toen ik zoo-even de uitdrukking: *huur-fraze* ontdekte, was ik zoo vergenoegd, dat ik al mijn vrienden eene drie-daagsche champagne-party gegeven heb. Nog niet geheel bekomen van den roes, dien ik me by zulke gelegenheden tot eene gewoonte heb gemaakt, hoop ik in dit hoofdstuk alle geestigheid te vermyden, en de vraag: *wat zyn specialiteiten?* zoo burgerlyk-ordinair te behandelen, dat daaruit by geene mogelijkheid, eene nieuwe champagne-party zal kunnen voortkomen.

Dit vooruitzigt is my te aangenamer, omdat ik eigenlyk geen wyn lust, en vooral niet het extract van rottekruid dat velen zich opdringen — of 't een zaag-citaat ware! — zoo byzonder lekker te vinden.

Mijne vreugde over 't woord «*huur-fraze*» vindt haren grond in de hoop dat dit woord zelf tot *fraze* zal verheven worden, en dat nog na vele eeuwen, deze of gene woorden-kramer zal worden doodgeslagen met een verpletterend: uwe redenering rydt op huur-knollen ... gelyk de groote Multatuli zoo wèl gezegd heeft. *Similia Similibus!*

Van myne onsterfelykheid ben ik zeker. Ik heb te-veel gezegd dat tot *zaag* kan omgeknoeid worden, om niet heel stevig in leven te blyven na m'n dood. Ik schaam my als ik bedenk hoevelen er gereed staan de skeletten myner arme statie-paarden, averegts opgetuigd voor hunne huurkarretjes te spannen. Iets eerlyker dan PYTHAGORAS waar-schuwde ik reeds voorlang tegen 't vervloekte *ἀυτός ἐφ' ἡ* ... óók 'n *fraze!*

Specialiteiten zyn ... byzondere dingen. Nu weet ge 't.

Generaliteiten zyn ... algemeene dingen. Dàt weet ge nu ook.

Wanneer men het laatste woord toepast op personen, dan zou

men het allergevoegelykst kunnen toelichten door de omschrijving: een generaliteit is de zoodanige die van alles — of van niemendal — verstand heeft, tot alles bekwaam is, of tot niemendal.

De juistheid en volledigheid dezer definitie valt in 't oog, door vergelyking met het woord *generaal*: een militair die alle vyanden — of geen enkelen vyand — doodslaait, in tegenstelling van den soldaat die zeer *speciaal* slechts op een enkelen tegenstander aanlegt, en dien enkelen maar zelden raakt.

Na deze zoo nauwkeurige en stipte ontleding van den zin dien wy aan het woord *generaliteit* behooren te hechten — ik vermeed het heenwyzen naar *species* en *genus*, om niet pedant te schynen — zyn wy nu voorbereid tot het wel vatten van de beteekenis der uitdrukking die als uithangbord boven dit vertoogje in zoo passend gezelschap geplaatst is. Een opschrift alzoo *on its right place*.

Een *specialiteit* is ...

Lieve lezer, ik weet het waarachtig niet.

Zou ook dat woord misschien een *deun* zyn, de bas-noot waarop armoed aan denkvermogen 't wysje doedelt van den *right man*?

Na de duidelyke uiteenzetting van de beteekenis die we aan 't woord *specialiteit* moeten hechten, behandelen wy nu — ik hoop even atdoende — de vraag waar zoo'n specialiteit behoort?

Wel ... niets is eenvoudiger! *On the right place!*

Wie daarmee niet tevreden is ...

De bakker by z'n oven, de smid voor z'n vuur, de kat achter de kachel, en ROLLET in 't tuchthuis, als het waar is althans wat BOILEAU van dien heer zeide.

En waar *specialiteiten* niet behooren? Aller-eenvoudigst alweer! ROLLET op 't kussen, enz. enz.

Het doet my waarlyk genoeg die verhandeling in drie

deelen, zoo goed en kort te hebben afgedaan. Ik gunde my ditmaal den tyd niet den lezer te vervelen.

Daar echter myn blaadje nog niet vol is, vraag ik 't woord voor een klein verhaal. Misschien stelt het den lezer eenigzins schadeloos voor de lankdradigheid der verhandeling.

Aan eene table-d'hôte in den Haag, sprak ik. Dit moet vermeld worden als eene uitzondering, dewyl anders gewoonlyk *myne* specialiteit in zwygen bestaat. Maar eene zeer byzondere reden dwong my . . . och, ik zeg niet gaarne waarom ik deel nam aan de conversatie.

Er was spraak van handel, winkeliers-*smart**), kramers-*humbug*, koopmanstrouw en verdere nederlandsche volkomenheden.

Ik had een paar bydragen geleverd, doch met weinig succes. Men vond ze niet pikant. 't Is dus met schroom dat ik die nu herhaal, maar ze kunnen by 't afspinnen myner vertelling niet gemist worden.

Ik verhaalde hoe een gefortuneerd jong-mensch een koper zoogenaamd arbeiders-horloge, voor honderd gulden had verkocht aan een «vriend» die 't ding slechts uit de verte gezien had. De handige verkooper had zorg-gedragen zich te onthouden van de verzekering dat het van goud was, en op 't schertsend bod van den ander, die meende met een zeer kostbaar werk te-doen te hebben, driemaal gevraagd: *meent ge 't?*

— Ja, ja, ja, was er geantwoord, ik meen het!

— Daar hebt ge 't dan! werd er gezegd, en ernstig volgehouden door den ander, tot de betaling inclus.

Hierin nu lag de *pointe* myner vertelling niet. Maar ik

*) *Smart*. Dit woord en de daardoor uitgedrukte hoedanigheid tevens, zijn americanismen. Daarin ligt de beteekenis van 't laag-hollandsch: *betjoegdheid*. Deftiger vertaling zou onjuist wezen.

meende die te leggen in 't vervolg der historie. Een «zeer geacht» groothandelaar, scheepsreeder, diaken enz, wien ik vroeger dat voorvalletje meedeelde, had my geantwoord: «hoor eens, daarin moet ik u nu tegenspreken. Hy had driemaal gewaarschuid . . . en niet gezegd dat het van goud was. De ander had niet zoo onvoorzigtig moeten zyn . . . ge begrypt . . . in den handel . . . neen, ditmaal ben ik 't niet met u eens . . . *driemaal* gewaarschuid . . . wat wilt ge meer . . .

Ik had staat-gemaakt op wat verontwaardiging. Maar myn table-d'hôte-gezelschap scheen voor een goed deel uit groothandelaars, scheepsreeders en kerkvoogden te bestaan. Niemand zeide: hè!

Nu, 't gebeurt wel meer dat 'n vertelling dóórvalt. Ik moest my schikken.

Doch dit verklaarde niet waarom een heer die schuins over my zat, my zoo vreesselyk boos aankeek. Ik kende hem niet, en pynigde myn geheugen te-vergeefs met de vraag of ik dien man ooit kon beleedigd hebben? De table-d'hôte was zeer goed, ruim voorzien . . .

Ik moet er dit by zeggen, om te voorkomen dat men dien zuurkyker verdenke van spysnyd, of my van indiscretie in 't ledigen der schotels. Het stuk speelt in den goeden Toelast, waar de voorraad van geregten waarlyk tegen grooter onbescheidenheid bestand is, dan ik noodig heb my te veroorloven.

De man keek zuur, en was deftig.

Het uitvaren tegen witte dassen is wat zagerig geworden, en 't spyt me dus veroordeeld te zyn tot geschiedschryver der verblindende kleurloosheid van zijn keelbedervend halsgewaad. *) In 's hemelsnaam . . . dat is nu eenmaal zoo. En ook overigens zat de man vol witte dassen. Z'n zwarte rok

*) *Keelbedervend*. Zeker! Er is nauw verband tusschen dassen, kravatten, bouffantes of cache-nez, en de *angina diphtheritica* die een zoo noodlottige rol speelt.

was 'n witte das. Z'n welgedaan zacht-blozend gelaat was 'n witte das. Z'n *embonpoint* was 'n witte das. En z'n zuurkyken... een luierman vol witte dassen!

Na den diepen val van m'n vertelling, oogstte een commis-voyageur uitbundigen byval met oneindige «hè!»'s, over een verhaal dat met 'n «mooien slag in de amerikanen» eindigde.

Myn tweede nêerlaag liet zich niet lang wachten. Ik verhaalde hoe een eerlyk man in 'Groningen gebukt ging onder gewetens-wroeging, omdat hy — door fielten mêegesleept in eene «handelszaak» — zich een tyd lang...

«L'occasion, la faim, l'herbe tendre,

Et quelque diable aussi le poussant...

Och, myne goede beste Lafontaine, die «diable» had kunnen achterwege blyven! Honger, gelegenheid en... essenbladen zyn ruim voldoende om 'n afgetobden gebreklyder op 'n dwaalspoor te helpen. De man had mêegedaan in 't maken van *thee* die in Gelderland langs de wegen groeit. En hy leed onder 't besef van die fout...

Ga heen in vrede, roep ik hem by dezen toe, en maak geen valsche thee meer. Uwe zonden zyn u vergeven. *Ik* weet wat gy gedragen hebt. En daarover, èn omdat ge overigens uw geheel moeilyk leven offerdet aan de waarheid!

Maar niet dät vertelde ik aan myn table-d'hôters. De tot 'n rampzalig einde veroordeelde *pointe* van myn verhaal kwam hierop neer, dat ik — natuurlyk zonder namen te noemen — iets over die geldersche-theekultuur gezegd had aan... een industriël die allerliberaalst was. De man had me — daar gaat de *pointe!* — ouwerwetsch en dom gevonden, en geantwoord «dat zulke dingen overal gebeurden, en dat hyzelf een fabriek had van koffiboonen.» *)

*) Een deegje van roggemeel wordt in vormen tot boontjes geperst en daarna, geroosterd, onder gebrande koffi gemengd. Dit alles geschiedt behoudens fatsoen van zoo'n industriël. Zulk volk scheldt

De gasten praatten door, alsof ik niets interessants gezegd had. De witte dassen bleven zuurkyken.

M'n ouderling — hy was dat indedaad — scheen verstand van wyn te hebben. Gedurig hield hy z'n glas tegen 't licht, en doorboorde het met kennersblikken. Hy dronk echter zeer weinig, waaruit ik opmaakte dat de wyn niet deugde.

Ik bedroog me. Hy verzekerde zynen buurman die hem daarnaar vraagde, dat de wyn uitstekend was. Maar... zonderling, hy zeide dit op ontevreden toon, en als iemand die eene onaangename waarheid verkondigt.

Met bliksemsnelheid nam ik die byzonderheid aan als opheldering van z'n zuur kyken. De wyn is goed, hy is er boos om. My ziet hy boos aan, dus is hy goed op me.

Waar mis! Hy was me volstrekt niet welgezind. Integendeel. Z'n heele linnenkast was verstoord op my. Dit bleek uit de wyze waarop hy 't zoutvat niet zien wilde, dat ik hem toeschoof, toen hy dat scheen te zoeken. Hy wou van my en m'n zout niet gediend zyn, en voorzag zich elders, uittartend-duidelyk met opzet.

Twee pointes in 't water, zout versmaad... och, 't was zoo bitter.

— Hoe heet die... heer, vraagde ik aan iemand naast me. «Man» durfde ik niet zeggen, om de witte dassen

En er werd my een naam genoemd, dien ik kende.

— Dat 's een vrome familie, zei ik.

— Zeker! En hyzelf vooral is niet minder vroom dan de rest. Hy is...

— Ouderling, wil ik wedden.

— Geraden! En hy is boos op u... omdat ge... een «vrydenker» zyt.

my uit, en met succes! *Specialiteit* van nederlandsche zedelykeidsbegrippen!

't Was zoo! De witte dassen gloeiden van heiligen toorn « omdat ik den CHRISTUS smaadde, versmaadde » enz. Hy zou liever sterven dan een myner werken lezen, en had z'n kinderen verboden myn naam te noemen, en zelfs van my te droomen.

Hoe ik dit later zoo precies te weten kwam, doet nu niet ter-zake. Ik begreep eenigzins hoe laag hy op my moest neerzien, en op werken die hy uit afschuw niet gelezen had.

— Ouderling alzo? Gut, ik dacht dat hy nog meer was dan dat. Z'n heele voorkomen kon dominé zyn . . .

— O neen? Van beroep is hy fabrikant . . .

Weêr doorboorden de blikken van den christelyken zuurkyker z'n wynglas. Ontevredenheid met den wyn — die *goed* was, had hy gezegd — lag op z'n wezen.

Zou dat glas ook den CHRISTUS gesmaad hebben? dacht ik.

— Ah zoo . . . fabrikant! En wat fabriceert de man?

— Hy is eene specialiteit . . .

Genade ditmaal voor m'n *pointe*, lezer! Een derde nederlaag overleef ik niet . . .

— Hy is *specialiteit in wynvervalschingsmiddelen!*

Gy die zweert by 't prachtige *right men on right places*, eilieve waar plaatst ge:

myn horloge-verkooper?

myn scheepsreeder, groothandelaar?

myn liberalen koffiboonen-fabrikant?

myn godvreezenden ouderling?

Nog altyd zit de kat achter de kachel en spint. Het beest is op z'n plaats.

De bakker staat voor z'n oven en bakt. De man is op z'n plaats.

De zon schuilt achter mist en nevel. En al verwarmt ze niemendal . . . ze staat op hare plaats.

Vuurpook en tang leunen tevreden tegen hun standertje, de kolen liggen rustig in den bak, de asch valt melancholisch door den rooster, de sneeuw op het dak wacht met geduld den tyd van smelten . . . *all things on their right places . . .*

Maar de eerlyke JAKOB DE VLETTER zit in het tuchthuis.

En vele boeven zitten daar nog altyd *niet*.

En CHRESOS schryft vertellingen over witte dassen, voor 't publiek van Nederland.

— Met uw verlof . . . staat ook dit hoofdstuk wel op de *right place?*

Wel zeker! 't Is een brandmerk, en hoort dus van regtswege thuis in een Ietsjen over SPECIALITEITEN.

III.

— Komään , vertel ons nu eens zonder scherts wat 'n *specialiteit* is ?

Ik schertste niet. En zàl dit ook niet doen. 't Onderwerp is er te treurig toe. Een specialiteit is 'n zoodanige die levenslang veel dingen verwaarloosd heeft , om den prys der middelmatigheid te behalen in den wedloop der beoefenaars van een bepaald vak. Een specialiteit is iemand die door zich blind te staren op één punt , het regt gekocht heeft byziende te schynen voor wat anders. Een specialiteit . . .

En weer verander ik van medicatie. Hebt ge wel eens zien straatvegen ?

— Niet zoo vaak als ik in 't belang der zindelykheid wenschen zou. Maar toch nu-en-dan.

Voeldet ge niet soms den lust in u opkomen , zoo'n hem of haar den bezem uit de hand te rukken , en eens te wyzen *hoe* men behoort te vegeu ?

— Dikwyls.

Veegden alzoo , naar 't ideaal dat gy u scheidt van straatvegen , die menschen *goed* ?

— Met de hand op 't hart , by myne ziel en zaligheid ,

op eer en geweten, in tegenwoordigheid van goden en menschen . . . neen!

Zeer wel. Dit geconstateerd zynde, vraag ik u, of ge zoo'n straatveger in-staat oordeelt u een regtskundig advies te geven, uw kinderen van kinkhoest te genezen, de schulden van den Staat te delgen, boekdrukkunsten uitte vinden, Amerika's te ontdekken, enz. enz.?

— Met hand, hart, ziel, enz. . . . alles *als voren*: neen!

Welnu, zoo'n veger die niet vegen kan, en geen ander vak verstaat dan niet te kunnen vegen, is eene *specialiteit*. *)

We zyn dom, klein en koppig. Waarachtig lezer, we zyn koppig, dom en klein. Wees nu eens niet te klein, te koppig en te dom om dat toetestemmen. We weten weinig. We kennen weinig. We kunnen weinig. En we willen ons voordoen alsöf we iets wisten, kenden en konden. Telkens komt het voor, dat de omstandigheden deze of gene hoedanigheid in ons vereischen zouden. Telkens schieten wy te-kort in 't leveren van wat wy eigenlyk zouden moeten kunnen leveren. Dan zyn we beschaamd over onze domheid, onmagt en onnozelheid, te klein om edelen wraak te nemen door verheffende inspanning, te hoofdig dat alles te erkennen, en:

Och . . . ik ben eigenlyk straatveger, zeggen we. Dat is myn vak. Dáárin munt ik uit. Dáárin zoek ik myn meester . . .

Die ligt te vinden is, dat zagen we. Want ze vegen slecht, de specialiteiten die den «marmotten-winter van hun vakje gebruiken als voorwendsel om niets te weten van wat daarbuiten omgaat.»

Nu, straatvegen doen ze juist allen niet. Waarachtig niet! En dat is van sommigen jammer genoeg.

*) Vgl. blz. 223, vlgg. myner IDEËN. (*Verdeeling van den arbeid*.)

— Van «regten» heb ik geen verstand, roept de een, ik ben genie-officier, architect, artist, arbeidsman, pruikemaker . . .

Zeer wel Ge zyt er niet minder om. Maar verschuil u niet achter die specialiteit, om by voorkomende gelegenheid niet te weten wat *regt* is.

— Ik ben jurist, verzekert een ander. Ik slaap, leef, en sterf met *codices* en de H. Boeken van 't *corpus juris, nec non* met 'n beetje toevoegsel van hedendaagsche parlementery.

Best, opperbest! Maar meen niet dat die specialiteit u vrystelt van eerbied voor gezond verstand.

— Ik «ben» *in* koffi, reedery, assurantie. Ik «doe» in vetwaren, kurken, vleesch-extract, eau-de-cologne . . .

«Wees» en blyf in augurken, als ge verkiest. Maar eilieve, *gedraag* u niet, alsöf gyzelf 'n komkommer waart, wanneer er gesproken wordt van andere dingen dan waarin gy «zyt.» «Doe» in wat ge wilt, maar toon dat ge ook iets *doen* kunt, als het te-pas komt . . .

Enz. Enz.

— Dit alles belet niet, dat de man die levenslang brood bakte, waarschyndlyk beter brood leveren zal, dan iemand die nooit gebakken heeft.

Ja en neen. Gewoonte maakt wel handig, maar niet altyd bekwaam.

Er kan verschil van gevoelen bestaan over de vraag welk brood *goed* is? Wat gy goed noemt, kan een ander middelmatig of slecht voorkomen. Meen niet dat deze opmerking . . .

O, bitter wreed vermoeden dat ik me hier op den hals haal! Zullen niet sommigen meenen dat deze bedenking een advokatige scheenworp is, een pleiterig vulsel dat by elke gelegenheid heel onpassend kan worden te-pas gebragt, eene . . . *scie?* 't Woord is er uit.

Neen. Ik moet en ik wil werkelyk zeggen dat het oordeel

over deugd van brood zeer verschillend is. Naar *myne* meening — waarin ik by-uitzondering 2997 millioen, min één, smaakverwanten heb — is het hollandsche brood over het algemeen *zeer slecht*, en wèl geproefd; *geen* brood. Op weinig uitzonderingen na, is 't voor iemand die geen eerbied voelt voor de levenslankheid der bakkers, waarop gy u beroept, onëetbaar. De Franschen dien men 't voorzet noemen het, als ze zich beleefd willen aanstellen: *gâteau*, en vragen wat anders. Ik vraag ook wat anders en noem het, onbeleefd, half-gaargebakken watten met kryt, aluin, geile melk en oudsche eieren. *)

Niets bewyyst echter dat de Franschen, ik, en de overige 2997 millioen menschen, die geen hollandsch brood lusten, gelyk hebben. De mogelykheid bestaat dat een hemelsche jury, by een algemeene Paryzer heeläl-tentoonstelling van vierduits-broodjes, aan onze bakkers de gouden medaille zou toekennen.

Maar . . . zoolang die jury zoodanige uitspraak niet gedaan heeft, is 't niet zeker, het is zelfs onwaarschynlyk, dat de Hollandsche bakkers goed gebakken hebben, in weerwil hunner altyd doorbakkende levenslankheid.

Ook de fransche bakker is *specialiteit*. Ook hy bakte gisteren reeds, verleden week, voor jaren, van kindsbeen af. En *hy* beweert dat een hollandsche broodmaker . . .

*) Ik hecht er aan, by gelegenheid van dezen hartelyk gemeenden uitval tegen 't baksel dat men in holland «brood» gelieft te noemen, uitdrukkelyk als myne *unmassgebliche* meening te verklaren dat, over het geheel genomen, de spyzen en de spysbereiding in ons land de voorkeur verdienen boven die in andere landen van Europa, welke ik bezocht. Wat velen evenwel zal verwonderen, is dat men nergens zooveel moeite heeft om *goede* boter te bekomen als in Holland. Er schynt daarby te-veel amerikaansche *smart* gebruikt te worden. De boter wordt al te kunstig.

Ik had in 1850, 51 nog geen bakken geleerd. De admiraal JURIEN DE GRAVIÈRE . . . ach, hy kómmandeert als zoetwater zeeman, op 't oogeblik de flotille in de Seine! Wie had gedacht dat hy zoo laag vallen zou, de achtenswaardige kommandant der *Bayonnaise*, die my wees hoe men goed brood maakt.

Van hem namelyk heb ik 't woord *gâteau*, dat ik zoo-even aanhaalde.

Na vruchteloze pogingen van myn kok, om dien hoofd-officier iets voortzetten dat hy *als brood* gebruiken kon, noodigde hy my aan boord . . . niet aan z'n tafel ditmaal, maar in de kombuis.

Daar toonde hy my, hoe men vochtig meel deed verzuren door wat warmte met geduld, en dat men geen byvoegsel van gist noodig had, en hoe telkens een gespaard deel van 't gebruikte deeg, morgen oud geworden, het nieuwe zou doorzuren en doen «ryzen» in weinig tyds, zonder daaraan een vuile bysmaak te geven, en hoe brood — *du pain, m'sieur DEKÈRR, du pain, ce qu'on peut nommer du pain!* — hoe brood alleen moest bestaan uit *gaar meel*, zonder meer. Zonder aluin, zonder krijt, zonder suiker, zonder melk, zonder eieren, en vooral zonder vuiligheid.

Ik erken dat ik op dit oogeblik met de handen verkeerd zou staan, en dat ik my waarschyndlyk eenige vergeefsche proeven zou moeten getroosten, voor ik in-staat ware een brood te leveren dat *volgens oordeel van verreweg 't grootste deel onzer medemenschen*, beter voldoet aan de eischen die men aan *brood* stellen mag, dan dat onzer levenslange hollandsche bakkers. Ik heb er de hand niet aan gehouden, en de juiste methode is me ontgaan . . .

En . . . wonder is 't niet. Ik deed zooveel andere dingen sedert 1850! Daar ligt zóóveel tusschen die kombuis van de *Bayonnaise* en deze verhandeling! Zooveel arbeids! Zoo

veel vermoeyenis! Zooveel teleurstelling! Zooveel onbekroond streven! Zooveel smart!

En wat al slecht gebakken brood at ik sedert dien tijd!

En hoe bitter was 't meestäl, ook zonder misselyk gesuikerd te zyn!

En hoe vaak rees de gedachte in my op: als ik eens, om brood te hebben, myzelf maakte tot zoo'n levenslange bakker ...

Maar er is niets van gekomen. Gedurig had ik wat anders te doen.

Op dit oogenblik by-voorbeeld moet ik voortgaan met myn stuk over *specialiteiten*.

Het is alzoo niet uitgemaakt dat iemand die zich aan een bepaald vak wydt, in dat bepaald vak iets beters levert, dan te verwachten is van anderen, van *niet-specialiteiten*. Er bestaan zelfs gegevens die zouden doen besluiten tot het tegendeel, of — om correct te redeneren — gegevens die het tegendeel mogelyk, en zelfs waarschylyk maken.

Een bakker — de scherpzinnige lezer zal wel de goedheid hebben de bakkery overtezetten in den algemeen-maatschappelyken toonsleutel die op myne compositie past — een bakker die onder kryt, aluin, eieren, melk, gist en bedorven klanten is opgegroeid, heeft, juist tengevolge zynex levenslankheid, meer moeite zich te ontdoen van al deze ingegroeide dingen, dan de onschuldige die — als ik in die kombuis van de *Bayonnaise* — nuchter is van alle verkeerde kennis der zaak. Zoo'n bakker is ...

— Wat al divagatien!

Ge vergist u. Ik divageer niet. En 't bewys? Zoo'n bakker is eene *specialiteit*.

En nu lezer — tenzy gyzelf behoort tot de specialiteit van de velen die niet lezen kunnen — transponeer!

Ach, er wordt zooveel slecht voedsel geleverd uit heel andere bakkerijen, dan waar die gesofistikeerde miniatuur-lendekussentjes als brood worden uitgevent!

Specialiteit van regtskennis ... bedorven melk!

Specialiteit van staatsmanswysheid ... taaie watten!

Specialiteit van broederliefde, menschenmin, vrede op aarde met obligaats-welbehagen, roode kruizen, filantropie, neger-wintersokjes, Javaannut-maatschappijen, weldadigheidscommissien ... sterke boter!

En, by al die specialiteiten, de zeer speciale specialiteit der *frazen* ... vuile eieren!

Ik ben ter-deeg aan 't componeren. Zie eens hoe *quite right* ik al die stinkende dingen *on their right places* heb gezet, om de onëetbaarheid der broodjes te betoogen, waarop de maatschappij zich, maagbedervend, het gebit slee kauwt.

Ik hoop lezers te treffen die me hier verwyten dat ik onregtvaardig ben. Er is aanleiding noodig tot dupliek op de beschuldiging:

— Gy kunt niet wáár zyn, daar ge allen over een kam scheert.

De opmerking is onjuist, maar welgemeend. Wie naar waarheid zoekt, mag en moet zoo spreken.

Welnu, ik veroordeel niet allen. Ik sprak ditmaal niet van personen. Myn uitval geldt noch regter, noch pruike-maker, noch jurist, noch minister, noch preeker, noch sokjesbreister, noch *Schlachtenbummler*, noch zelfs die onzalige broodbakkers ...

In een woord: *niemand!*

Ik maakte my driftig tegen de domme afgodery met het *begrip*: specialiteit. Dàt is 't onkruidje ...

Wy zullen te-zamen voortwieden in een volgend hoofdstuk. En dan geen woord meer over bakkers.

IV.

Eene vertelling.

— 't Wordt tyd dat onze FRITS een beroep kiest, zei m'nheer van... 't Een-of-Ander tot z'n echtgenoot. Om 't geld is 't ons goddank niet te doen, maar toch...

En m'nheer... van 't Een-of-Ander streelde z'n buik.

In die hartelykheid jegens zichzelf, lag iets als bevestiging van zijne innige overtuiging dat het hem goddank om 't geld niet te doen was, en tevens eene voorspellende bezwering dat het ook zyn veelgeliefden FRITS goddank nooit zou te-doen zyn om 't geld.

Mevrouw van 't Een-of-Ander was het — zonder de minste indécentie in gebaren, dit moet ik tot hare eer verzekeren — volkomen met m'nheer eens.

FRITS zou 'n beroep kiezen. Want:

«Een mensch moet noch *iets* wezen in de wereld.»

Zoo had m'nheer van 't Een of Ander gezegd.

Het is den lezer bekend hoe geleidelyk ik gewoon ben myne vertellingen aftevertellen. Nooit 'n zysprong. Nooit een byweg. Nooit 'n uitweiding.

Zie eens dien CERVANTES in z'n Don Quichot... een boek

dat ik liever zou wenschen geschreven te hebben dan den Faust. Ik, in m'n hoedanigheid van schryf-*specialiteit* — ik moet toch «iets» zyn — ik verzeker u, lezer, met verwijzing naar m'n IDEE 30, dat de Don Quichot meer *ziel* gekost heeft dan GÖTHE ooit bezat. Wat hy gespleten en gebarsten moet geweest zyn, de vertrapte graankorl CERVANTES, om dat boek te schryven, een der treurigste gedenkstukken van wat een mensch lyden kan!

Dat wist ge niet, lezer! Ge meendet — van den weg gebragt door de specialiteit die men *school* noemt, dat het een grappig werk was? Gy, zelf tranen-lachend om zooveel koddigheid, hebt de tranen van smart niet gezien, die er druipen van dat boek. Ik zal u die later aanwyzen.

Arme levenslange martelaar CERVANTES, gy de byna eenige schryver voor wien ik byna eerbied heb!

En daarby behoort... myn vonnis dat uw schryvery, als zóódanig, hier-en-daar beneden 't nulpunt staat. Wat drommel hebben wy te maken met al die malle vertellingen van herders en herderinnen, van liefdegekken en gekke liefden, waarnaar ge telkens uwen held laat luisteren op z'n doornigen weg ter kruiziging?

Zooveel voor 't vel?

Arme, arme, lieve, CERVANTES. De tranen die uw boek bevleken, zyn er niet minder kostbaar om. Integendeel!

— Ah, zegt de lezer die hier gevatter wil zyn dan hem past, het afbreken van de jonker-FRITS-geschiedenis heeft dus ten-doel...

De kat die nog altyd achter de kachel zit *on her right place* — *allons*, Rolletten, neemt er een voorbeeld aan! — de kat is m'n getuige dat myne pen krast als 'n raaf. Dat ik voort-schryf met 'n snelheid van twintig knopen in de seconde. Sneller, sneller, ik schryf als de bliksem, 't papier siddert, de inkt spat... vooruit... vooruit! Wat al letters noodig om dat woord te spellen, wat al woorden om dien zin te

ronden... geen tyd, geen tyd... vooruit! De gedachten dringen my, stuwen my, overstelpen my. Er woelen en tournooien meer Don Quichotten in myn hoofd, dan ooit werden afgeranseld door 'n onridderslyke wereld.

Waarachtig, ik heb geen uitweiding noodig, om myn blaadjes te vullen!

En — practisch-overtuigend, naar ik hoop — indien dit het geval ware, zou ik my wel wachten myn fabriekmerk te bederven door u zoo'n denkbeeld in 't hoofd te zetten.

Waar ik uitweid, doe ik dit omdat het my lust. Eenvoudiger reden zal wel niet kunnen bestaan.

Ik wyk niet af van m'n onderwerp, al schynt het zoo. Er is nauw verband tusschen myne sympathie met den lyder van den Don Quichot — schryver noemen ze dat! — en deze filippica tegen specialiteiten. Ook my zal men hier-en-daar koddig vinden...

Bovendien, de verhandeling die nu volgt over de allerscherpste causticiteit van den Baron van 't Een-of-Ander, behoort integraal:

tot de geschiedenis van jonker Frits,
 tot de geschiedenis van onze eeuw,
 tot de geschiedenis van zaagdeuntjes,
 tot de geschiedenis van den Baäls-dienst der specialiteiten,
 tot alle mogelyke geschiedenissen alzoo... «vermaak er u mee» gelyk de groote kinderdichter HIERONYMUS VAN ALPHEN, enz.

De baron van 't Een-of-Ander ging by burens, vrienden, magen, huis- stad- land- provincie- stand- en geloofs-genooten door, voor 'n goed mensch. En ook hy hield zich daarvoor. Maar hy werd door zichzelf en anderen miskend. Hy was meer dan 'n goed mensch. Hy was een diepdenkend wysgeer. Een ware amerikaansche padvinder in de geheimenissen van het ZYN. Hy was 'n speurhond, een jagtvalk, een fret

op de jagt naar waarheid. En wat hy vond, wist hy geestig te uiten. CERVANTES was niets by hem. Zelfs ik niet.

En — dit verheft hem nóg hooger, indien er hooger standpunt denkbaar is — hy was zoo fundamenteel-ingekankerdenederig, zoo evangelisch-kinderlyk-onnozel, dat de regterhand van z'n oordeel niet wist welke paarlen de linkerhand van z'n welsprekendheid te-grabbel wierp.

Als gy en ik zeggen dat we onszelf als dom of onwetend beschouwen, houden wy ons maar zoo. Wy beweren eigenlyk, op den keper beschouwd zeer intelligent te wezen. Ik noem dus zoo'n voorgeven maar nederigheid aan den buitenkant. Maar onze baron was indedaad van-binnen even sterk overtuigd van z'n intellectuële onwaarde, als anderen van de fatsoenlyke noodzakelykheid om zich nederig voortdedoen.

Lang leve dus de baron van 't Een-of-Ander!

Maar, nogëens, hy werd miskend. Indien ge my nu al hierin op myn woord geloofd, lezer, zult gy toch zeker verwonderd zyn te vernemen dat onder al die miskenners iemand is, die u van naby bestaat, of dien ge, volgens het opschrift van den Delfi-tempel — ook al tot deun verlaagd! — dien 't uw *pligt* was van zeer naby te kennen.

Ik bedoel uzelf, lezer. Gy, *gy* gaaft onzen baron van 't E. o. A. niet wat hem toekomt. En ook omtrent my hebt ge misdreven. Ik stelde u goedmoedig in-staat den man te beoordeelen, te vereeren, te aanbidden, en gy... gaat voorby alsöf er niets geschied ware! Ik zal my moeten getroosten de geschiedenis van jonker FRITS nog eens te vertellen, in de hoop dat ge ditmaal wat minder... lieve hemel, hoe moet ik zeggen om niet bybelsch-onbeleefd te zyn? Ik bedoel dat ge 't parelsnoer in eere houdt dat ik u — 't is een geschenk van den baron — zoo edelmoedig toewierp.

Ik sla nu den buik over. Ook 't geld «waarom 't goddank niet te doen is.» En we stappen regtstreeks toe op de schatkamer der wysheid...

Zie, gierig is hy niet. Daar geeft hy ons dezelfde kostbaarheid nogëens

— Een mensch moet toch *iets* zyn, hooren wy hem andermaal zeggen.

Eigenlyk is myne geschiedenis van jonker FRITS hier uit. Of althans ik behoefde, wèl beschouwd, niet voorttegaan die te schryven. Want òf de lezer valt flauw van bewondering voor 't genie dat ik sprekend invoerde, òf hy valt niet flauw, en is dan niet waardig de schoenen van den flauw-gevallen anderen lezer te poetsen, laat staan het slot van deze vertelling te vernemen.

Ik schryf dus nu een tydje voort, voor m'n eigen liefhebbery.

— Juist, edele man, juist! De mensch moet, om niet niets te zyn, *iets* wezen! En gyzelf?

— Dykgraaf, lid van...

— Precies! Lid van ... een-en-ander. Baron van ... Een-of-Ander. Welnu, ik heb u — de eene helft myner lezers ligt in zwym, 't is uw schuld, verheven wreedaard! De andere helft is bezig met geen schoenen te mogen poetsen — ik heb u dykgraaf, baron en lid van ... een-en-ander ...

— Ook van 't Bybelgenootschap ...

— Ook van 't Bybelgenootschap! Ik heb u ... een-en-ander te zeggen. Ik groet u met den naam van ... Een-of-Ander.

— Niet waar, een mensch moet *iets* zyn?

— Zeer juist! En niet alleen iets, maar zelfs ... een-en-ander. Ge zyt dus ... Dykgraaf? Ge zyt lid ...

— Van een-en-ander. En 't Zendeling genootschap! En de School-commissie! En 't Roode Kruis! En 't Blaauwe ...

— Om der liefde wil, overstelp my niet! 't Is om te bezwyken.

— En de Javaannut-maatschappy!

— Houd op! Het duizelt me. Maak myn lofzang niet on-

mogelyk door overkoking der stof. Ge zyt, om *iets* te zyn...

— Och, ik beroem er me volstrekt niet op. Reeds m'n papa was regent van een oude-mannenhuis. En hy zei altyd: een mensch...

— Een mensch moet *iets* wezen. En uw zalige *papa* wàs iets.

— Hy was regent van 'n oude-mannenhuis. Ook gewezen oud-garde-noble van koning LOUIS... Een mensch, zoo zeide hy altyd, een mensch...

— Een mensch moet *iets* zyn. Ik zie het, gy zoogt met moedermelk der vaders wysheid in. Om uwen lof...

— Lieve hemel, ik wist niet...

— Dat ge zoo verdienstelyk waart? Zoo even vertelde ik reeds een-en-ander...

— Zoo heet ik.

— Ja, zoo heet ge, en dat zyt ge! Nu, ik deelde iets over uw nederigheid aan m'n lezers mee. We zullen haar echter niet ontzien. Ik schroom niet u te zeggen dat ge reeds vóór uwe geboorte een groot man waart, door de verdienste uws vaders, die om niet *niets* te zyn, zich garde-noble had laten maken, en regent van een besjes-gesticht...

— Van 'n oude-mannenhuis...

— Van 'n oud-mannetjeshuis! Gy waart voorbeschikt... een-en-ander te zyn. Gy voeldet uwe roeping, gy ruimdet alle hindernissen uit den weg, gy verhieft u boven stof en onstof, gy zweefdet en doorvleugeldet...

— Gut, ik wist niet dat ik zooveel byzonders uitrigtte. Ik ben dykgraaf geworden, en lid van...

— Van een-en-ander!

— Ja, omdat m'n vrouw zei dat het rondslechteren van een man in huis, zoo lastig was voor de boeien, en dat myn gekibbel met de tuinknechts het humeur bederft. Ook heb ik aanleg tot zwaarlyvigheid...

Dit was zoo. We zagen dien buik reeds optreden als getuige tegen mogelykheid van geldgebrek.

— Ik werd wat dik. En als dykgraaf doe ik nu ééns in de maand een toertjen om de zitting van 't kollegie byte-wonen. Want ik zeg maar, een mensch moet . . .

— Een mensch moet *iets* zyn. Juist daartoe heeft de Voorzienigheid ons hoog-water gegeven, om 't menschdom in-staat te stellen tot het voortbrengen van dykgraven. «Neem 't water weg, geen dyken. Zonder dyken geen Graven. Zonder Graven . . . een man te veel over den vloer, en gekibbel met tuinlui. *Allah akbar* . . . m'nheer van Een-of-Ander, *allah akbar!* gelyk de groote Profeet zoo wel gezegd heeft, zonder nog iets te weten van dykgraven en hoog-water.

De mensch moet *iets* zyn. *Gij* hebt het gezegd. Niet de waanwyze PYTHAGORAS heeft ditmaal gesproken, maar *gy*, *gy*, *gy!*

Wát hebt ge gezegd? De mensch moet *iets* zyn. *Hoe* hebt ge dat gezegd? Met de daad bewyzende dat ge opregt waart. Ge wèrd iets, dykgraaf en . . . een-en-ander. *Waarom* hebt gy 't gezegd? Omdat uw verheven vader lid was in een besjes-huis . . .

— Regent van 'n oude-mannenhuus . . .

— Regent van 'n ouwe-mannenhuus! In welke omstandigheden hebt ge 't gezegd? Te-midden van «booien» dien ge in den weg liept, en kibbelend met 'n tuinknecht.

We kunnen nu overgaan tot de schepping der wereld. In Genesis I vers 27, zien we den mensch verschynen. Dat was zoo'n groote kunst niet, en wel beschouwd is Adam's verdienste bitter klein. Gy, Adam II, vergenoegdet u niet met de verschyning . . . gy zaagt in dat men iets *wezcn* moest, en liet u dykgraaf maken en lid van . . . een-en-ander.

— Maar ik wist indedaad niet . . .

— Verheven onkunde! Schitterend wanbesef van eigen

volkomenheid! Nederigheid in oneindige magtsverheffing! Ge wist het niet... ik zal u uwe verdiensten onder 't oog brengen. Ryk was uw vader, en ryk zyt gy...

— Ja, om 't geld is het my goddank niet te-doen.

— Dat hoorden we zoo-even, toen gy uwen buik streeldet. Ge waart ryk, maar met uwe scherpzinnigheid zaagt ge in dat alle boeren achter uwen rug u uitmaakten voor een stommerik, die geld had... maar ook niets dan dat.

— 't Is waar, er is lomp volk onder die boeren.

— Toch niet. Lomp zouden ze geweest zyn, indien ze u zoo-iets in 't gezigt hadden gezegd. Laat ons voortgaan. Straks zal de eene helft myner lezers ontwaken uit de flauwte, en dan moet ik u verlaten. Gy hebt gevoeld... eigenlyk... wel beschouwd... van zeer naby bezien... niemendal te wezen! St... st... spreek me niet tegen, uit nog verder gedreven nederigheid. Uwe scherpzinnigheid en zelfkennis is buiten twyfel en buiten debat. Uw vader in 't besjeshuis...

— Regent van 't oude-mannenhuus.

— Uw vader, de regent van 't ouwe-mannetjeshuis, was in den hemel. Om daar te komen moet men iets zyn. En hy werd toegelaten als gewezen oud-garde-noble van koning LODEWYK. Ge hoopt uwen vader weertezien, en wilt niet beschaamd staan op de vraag: wie klopt daar? Uw adreskaart moest boeren, tuinlû, huisbedienden en hemelwachters eerbied inboezemen. Het besef uwer onwaarde deed u omzien naar lidmaatschappen, waartoe men nullen gebruiken kan. Uit schaamte over uwe nuttelootheid zocht ge naar gelegenheid iets te schynen. Gy eet, drinkt, slaapt, als een beest. Gy geniet en verteert als een beest... maar veel meer dan een beest. Als 'n rivierpaard scheert gy de oevers kaal, en bragt niets voort...

Ja toch! Hy bragt wel iets voort: FRITS!

Frits, die sedert het begin myner vertelling een knappe

jongen van twee-en-twintig jaar is geworden, stapt de kamer in. De lezers, die tot straf hunner bothheid geen schoenen mogten poetsen, worden weer ten-gehoore toegelaten. Ook de anderen zyn weer by-de-hand.

. In een jaar of acht kan veel gebeuren, en zoolang duurde 't medegedeeld gesprek.

Frits was na de vaderlyke ontdekking dat een mensch *iets* wezen moet, naar 'n schoolmeester gezonden, die de *specialiteit* beoefende jongens «klaartemaken» voor Medemblik en Breda. Als adelborst had hy niet slechter opgepast dan de anderen, was naar zee gezonden, maakte één reisje naar de Middellandsche zee, één naar de West, één naar Indië, vond daar z'n aanstelling tot luitenant tweede klasse, en was onlangs «thuis-gevaren.»

Hy was by z'n kameraden... «bemind» is 't woord niet, doch daar hy niemand in den weg stond, behoefde niemand zich de moeite te geven hem te haten. Zyne chefs waren over hem tevreden, omdat hy hun nooit door iets buitengewoons lastig-viel met de noodzakelykheid eener byzondere behandeling. Als pracht-exemplaar van aller-onbeduidendste ordinarheid, was hy juist intelligent genoeg om z'n dienst te doen zoo-als hy die geleerd had, zonder ooit zich te wagen aan eenig pogen dat hem niet geleerd was. Hy be-toonde zich omtrent alles wat niet letterlyk was voorgescreven, niet onverschilliger dan anderen, zoodat hy zelfs in slordigheid of dienstverzuim zich wist te onthouden van uitstekendheid. Op onderscheiding had hy geen andere aanspraak, dan dat hy niet de minste aanspraak maakte op onderscheiding, en tot berisping gaf hy niet meer aanleiding dan noodig was om onschuldig te zyn aan irritante vlekkeloosheid. Als onnut nummer op den tractementstaat, was hy zoo onschadelyk als die nutteloosheid maar eenigzins gedoogde, en wie hem een «slothout» noemden, zouden wél de waarheid, maar niet àl de waarheid gezegd hebben,

indien zy verzuimd hadden daarby te voegen: zulke dingen moeten er óók zyn. Kon Fritsjen het helpen, dat anderen in die behoefte voorzagen, en dat hy dus — ook als zóódanig — overcompleteet was?

In land- en volkenkunde bragt onze held het tot den *Voyage en Orient* van LAMARTINE, om iets te weten te komen van Smyrna, toen hy daar voor anker lag. De oude heer van 't Een-of-Ander was verbaasd over de poëtische kennis, de klassieke belesenheid, en de geleerde poëzie van z'n zoon, die reeds, na slechts één vyg te hebben gegeten, precies wist waar Troje gelegen had, en welke indrukken de nabyheid dier plaats in elk regtgeaard *Orient*-lezer behoort optewekken. Onze dykgraaf prepareerde z'n collegen op eene verhandeling over den loop van den Simois, welks oevers sedert HOMERUS' tyd allermiserabelst bleken verwaarloosd te zyn. Hy was volkomen instaat, genegen en bevoegd — *Specialiteiten, vóór!* — die zaak tot behoorlijke klaarheid te brengen, want z'n eigen zoon at vygen op de ree van Smyrna. Als er nog ééns zoo'n brief van Frits kwam, zou hy . . .

Helaas, de Simois moest zich getroosten ongedykt te blyven. Juist was de oude heer bezig zyn vrienden «precies» uit te leggen hoe die zaak in elkander zat, en met natten vinger — dat wil in onzen tyd zeggen: met z'n rotting in 't zand — aan te wyzen . . .

fera proelia

Pingit et exiguò Pergama tota mero.

«Hac ibat Simois, hac est . . .»

Och, de moerteekening kwam niet gereed. Onze dykgraaf zou juist overgaan tot het betoog dat die

Priami regia celsa senis

vierkant in den weg stond, en onteigend behoorde te worden, toen de postbode berigten bragt uit Konstantinopel, die de kleur droegen van 't romannetje dat LAMARTINE verving, en vóór de oude heer gereed was met precies-weten

wat er haperde aan de gezondheid des Turkschen ryks, leverde Beyrouth stof tot sterk naar azyn riekende therapeutische beschouwingen over de cholera, afgeschreven uit het quarantaine-reglement dat een stuurmans-leerling netjes in een lystje had opgehangen in den longroom. Juist begon onze Dykgraaf zich zeer specialiteitig voortendoen aan den plattelands heelmeester — jonker Frits zelf had uit de mars door 'n kyker de lykstaatsie van een slagtoffer der ziekte waargenomen — toen de geest der brieven alweder veranderde, omdat Frits kiespyn had. De chirurgyn-majoor had den armen jongen naar den tweeden dokter verwezen. Deze naar den derden, geloof ik . . .

— Ja, de geneeskundige dienst by de marine laat veel te wenschen over, had de heer van Een-of-Ander gezegd, na het lezen van Fritsjens stuk over dit onderwerp. Het stond « op poten! » De oude-heer zou daarvan eens terdege werk-maken. Hy was nu in-staat, genegen en bevoegd — *Specialiteiten, vóór!* — die zaak intyden. Z'n eigen zoon had kiespyn aan boord. Wat wil men meer!

Lang voor de réorganisatie van de geneeskundige dienst ter-zee, die uit dit alles niet voortvloeide, lag onze Frits op de Commewyne in een korjaal die hem naar 'n plantage wiegelde, waaruit z'n overgrootvader veel suiker en welvaart getrokken had. Uit oude relatie at en dronk hy daar zeer vergenoegd, en copiëerde een paar artikels uit Surinaamsche couranten, over — voor of tegen, dat weet ik niet — over den slavenhandel. Zyne beschouwingen werden afgebroken door taalkundige opmerkingen over het Neger-engelsch, en de gemakkelikhed waarmede men zich dat diepzinnig idioom kan eigen maken. Na slechte twee dagen verblyf namelyk wist hy zich met een onbeschroomd « *mi no sabi* » *) overal verstaanbaar te maken.

*) « Ik weet het niet. »

Zoo was dan eindelyk de kwestie over den West-indischen Vryen-Arbeid tot staat van wyzen geraakt. De oude heer van Een-of-Ander begon nu duidelyk intezien dat : « het verschil van rassen . . . de vrygeboren mensch . . . Europeesch overwigt . . . graadwydte van den neushoek . . . engelsche huichelary . . . concurrentie van den beetwortel . . . WILBERFORCE . . . edel pogen . . . KAIN . . . verstoktheid van die andere party . . . bybelsche oorsprong der slaverny . . . UNCLE TOM . . . »

Hy voelde zich in-staat, genegen en bevoegd — *Specialiteiten*, *vóór* ! — die zaak allergegrondigst te behandelen. Z'n eigen zoon breakfastte op een plantage aan de Commewyne, en kon in zuiver neger-engelsch verzekeren dat hy iets niet wist. Zou dan de vader niet weten hoe die emancipatie-kwestie eigenlyk in elkaër zit? Frits zelf had nu een footboy met dikke lippen en witte tanden. Zou dan Fritsjens vader geen verstand hebben van slaverny?

Maar och, 't ging weer als met de indyking van den Simoïs. Lang voor 't slechten of ophoogen der zandlaagjes die de slaverny moesten bedwingen of beschermen — ik verdenk Frits dat hy, na 't breakfast, brokstukken van tegenvoeters aan elkander lymde — lang vóór de oude-heer gereed was met z'n allerduidelykste uiteenzetting, was Frits te Batavia.

In straat Sunda had een zwervende visscher geweigerd zich, voor een aan de matrozen geleverd zoodjen *ikan kakap* te laten betalen met een stuk spek en twee verroeste schaaften. De man was «brutaal» geworden, en daarop door Janmaat geslagen. De arme kaê-draaier sprong over boord, en betaalde zich — voor visch en mishandeling niet te duur waarachtig! — met 'n oud wollen hemd dat hy in de vlucht meênam.

Eenige maanden na dit voorval verklaarde zich de oude heer van Een-of-Ander in-staat, genegen en bevoegd —

Specialiteiten, vóór! — het indische vraagstuk optelossen. Hyzelf had nu een zoon die perfect maleisch verstond. *Andjieng belanda!* had de vlugtende visscher geroepen, en dat woord stond — met rang van citaat! *) — in Fritsjens brief, die van 't voorval melding maakte als tekst eener verhandeling over indische toestanden.

— De jongen is vlug! Pas ruikt hy een land en hy verstaat de taal al!

Alzoo:

«Menschenregt . . . nederlandsche beschaving . . . zweet van voorvaderen . . . oogmerken der Voorzienigheid . . . débouchés voor Enschedesche fabrieken en andere evangeliën . . . handelmaatschappy, consignatie-stelsel, indigo, zeeroof en welmeenendheid . . . heil des vaderlands . . . verstoktheid van de andere party . . . zeer beminde koning . . . bedrogen raadslieden der kroon . . . en — *Specialiteiten, vóór!* — bevoegdheid!»

Wel zeker: *bevoegdheid!* Frits zelf had een Javaan «andjieng belanda» hooren zeggen.

't Is weer te betreuren dat de rykdom van stof in volgende brieven, den ouden-heer van 't Een-of-Ander onvruchtbaar maakte door overmaat van bevruchting. Pas had hy een zaak goed begrepen, of hy werd zóó bezig-gehouden met het doorgronden van eene andere, dat hem de tyd ontbrak daarvan iets medetedeelen op de *right place*. Toch ging er niets verloren. De natuur is weldadig. Zy zorgde er voor dat het Meesterwoord bewaard bleef in de gemoederen van de onmiddelyke omgeving des edelen Een-of-Anders! Wat hy niet kon plaats en by 't Nederlandsche Volk, werd medegedeeld aan den dorpsbarbier, den tuinman, den notaris

*) Met rang van *citaat*? Het is er een, en wel een historisch! Het bezat dezen rang, eeuwen voor die brutale dief overboord sprong. Zie Minnebrieven (uitgaaf 1865) blz. 71.

en de keukenmeid. De geheele omtrek werd aldra doorsuld met kennis van indische zaken, en toen Frits eindelyk de kraan zyn'er openbaringen zóóver openzette, dat er een kistjen Ambonsche-bloemenölíe, een paar potten *atjar bamboe* en een «pauwenveeren sigaarkoker uitspoot, dien hyzelf gemaakt had van bamboe»... *Zie verder in voce*: Droogstoppel, *Havelaar hoofdst. zeventien.*

— En nu, papa, nu moet ik je zeggen dat ik genoeg heb van dat zwalken en zwabberen op-zee. 't Is een hondebaantje. Ik wil m'n ontslag vragen.

Met deze woorden heeft Frits de mededeeling gestoord van het gesprek, dat we zoo-even afbraken om hem acht jaren tyd te gunnen tot schoolgaan en iets-woorden.

— Ga je gang, jongen, zei papa. Om 't geld...

De buik werd tot getuige geroepen.

— En bovendien, waarom zou je tegen je zin varen? Je bènt nu toch iets...

Wèl zeker! Frits kreeg z'n ontslag en was...

Een mensch moet *iets* zyn!

Frits bekleedde op z'n twee-en-twintigste jaar de zeer gewigtige betrekking van gewezen zee-officier die niet langer zwalken en zwabberen wou.

Maar hy wilde nog meer zyn. Hy maakte zich echtgenoot, vader en, na papa's dood, dykgraaf. Daarna... waarachtig, Frits werd een-en-ander.

En toen een-en-ander hem verveelde, als vroeger 't klein eindje zeeleven dat hy geleid had, toen hy met voorvaderlyke nederigheid begon te bemerken:

dat hy, in weerwil van z'n *iets*, nog altyd nagenoeg niemendal was,

dat hy de «booiën» in den weg liep,

dat z'n vrouw hem aanzag voor een keukenpiet,

dat de tuinluì hem lastig vonden,

dat de eerbied voor zyne ethnologische kennis van over-zee,
aan 't verflauwen was,

dat *mi no sabi* en *andjieng belanda* zeer gewone stop- en
scheldwoorden waren geworden, waarmee men geen baker
meer foppen, geen stalknecht meer beleedigen kon,

dat het prestige van echtgenoot, vader, grondbezitter,
dykgraaf en . . . een-en-ander, begon te slyten,

dat de boeren . . .

Och, 't was niet uittehouden!

«Van tyd tot tyd openbaart zich de behoefte aan speci-
aliteiten op treffende wys. Het vaderland dat op al de krach-
ten zyner kinderen een heilig regt heeft . . . nògëens: het
vaderland . . . de kiezers . . . de grondwet . . . de onschend-
baarheid des konings . . . donkere wolken aan den horizon . . .
mannen die vaststaan in de ure des gevaars . . . vertrouwen
zyner medeburgers . . . zeer geacht in het district welks
belangen hy — met edele miskening der regten van alle
andere kiesdistricten — alleronpartydigst zal voorstaan . . .
de zoon van een geachten vader die dykgraaf was, en een-
en-ander . . . kleinzoon van een gewezen-oud-*garde-noble* . . .
hoop dat hy zich de keuze zyner medeburgers zal laten wel-
gevallen . . . dóór-en-dóór-kundig, fatsoenlyk, doorkneed in
een-en-ander . . . toewyding aan de zaak des vaderlands . . . ver-
regaande onbaatzuchtigheid . . . *right man* . . . *right place* . . . en:

*vooral de behoefte aan een deskundige in de volksver-
tegenwoordiging, by de behandeling der zoo vaak en voortdurend
verwaarloosde marine-zaken . . . »*

Fritsje krygt meer stemmen dan er ooit onverstaan weg-
stierven in de woestyn, die maatschappy heet.

Frits — een mensch moet *iets* zyn, gelyk zyn zalige vader
de dykgraaf-baron van Een-of-Ander zoo wèl gezegd had —
Frits *is* iets!

Het bloed der besjeshuizen kruipt waar 't niet gaan kan:
Fritsjen *is* iets!

Neen — allen goeden geesten van dooie oud-gewezen *garde-noble's*, zy dank! — Frits is zelfs méér dan iets!

Hy die zoo kort geleden nog niets, niets, volstrekt niemendal zou geweest zyn, indien hy niet gewezen zee-officier geweest was, die niet langer zwalken en zwabberen wou...

Hy werd op eenmaal: de gids der gidsen, de voorlichter der voorlichters van de natie, de tooveres, de Pythonisse, de Appollo van Endor, Dodona en Delfi, de Jupiter-Ammon van Opper-Egypte, de Velleda van 't haagsche Binnenhof — met vergunning de uniform te mogen dragen der korpsen waartoe al die dames en heeren behoord hebben — de hoofd-réverbère op de vuurbaak van 's lands welvaart, de Noordster waarop de hulk van 't zinkend Vaderland den vermoeiden steven rigt, en nog... een-en-ander...

Fritsjen is, als *right man on the right place*, SPECIALITEIT in de *Tweede Kamer*...

En zeg nu eens, als ge durft, dat de wegen die Nederland betreedt, niet goed geveegd worden, en dat de hollandsche broodjes van Staat onëetbaar zyn!

Deze duizend-en-één hoofdstukken worden door den uitgever gesupprimeerd, dewyl zy niets behelzen dan vervelende varianten van Fritsjens geschiedenis, met verandering slechts van naam en beroep. Wy hebben hier te-doen met Fransje die in kavallerie deed, en Cornelis die in-dienst was geweest by de straatslypery. Lucas wordt ter behartiging van 's Lands belang opgeroepen, omdat hy verstand heeft van kousen-weven, en Steven geniet die eer, in hoedanigheid van industrieël-windmoleenaar. Kareltyje komt op 't kussen om z'n verdiensten in hoedanigheid van indisch parvenu.» Enz., enz.

Nadat de hoofd-specialiteiten door den schryver onder dak zyn gebragt, gaat hy over tot de onderdeelen. Wy krygen speciaal-Fritsjens van groote-vaart en kleine-vaart, van stoomkust-ocean-rivier- en trekvaart, van kanonneer-dubbelglad-driedeks-monitor- en modder-marine, verdeeld in zoo-veel deelen als de deelbaarheid van den modder, enz. maar eenigzins toelaat. . . altemaal specialiteiten. Daarop volgen Cornelissen van hoofdstraten en bywegen, van stoepen, trottoirs, stegen, achterbuurten en cul-de-sac's, Fransjens van ligte zware en middelbare kavallerie, tot en met huurkoetsiers,

palfreniers, stalknechts en ezelmelkers. . . allemaal specialiteiten. Wy worden voorts onthaald op industriëlen die kousen weven voor heeren en voor dames, voor negers en negerinnen, kousen met en zonder klinken, japansche kousen met duimen, kousen zonder naad, kinderkousjes, sokken en slaapmutsen in alle mogelyke sorteringen. Op Lucassen die graan malen, Lucassen die hout zagen, Lucassen die niets malen, en zelfs den wind verwaarlozen waarmee ze iets of niets malen. Daarop volgen de Lucassen van Noordewind, van Zuid-westewind, van N. N. O. t. N. $\frac{1}{2}$ Oostewind. . . kortöm, zooveel Lucassen als er stralen schieten uit het middelpunt der kompas-roos. Het spreekt vanzelf dat de indische fortuin-industriëlen worden onderverdeeld in koffi- suiker- thee- indigo- tabak- en kaneel-parvenus. In binnenlandsche- buitenpost- en hoofdplaats-parvenus. In juridische, administratieve, militaire en civile parvenus. In vryarbeids- en cultuurcontract-parvenus. In rystöpp-koop-parvenus. In toko-parvenus. In maleische, soendahsche, javaansche, battaksche, dajaksche, alfoersche, en Papoea-parvenus. . . allemaal specialiteiten van specialiteiten, en daarvan de zeer byzonder uitgekijpte onder-specialiteiten.

Indien er voor het weglaten van al deze smakelooze hoofdstukken verschooning nood'g ware, zou die ruimschoots te vinden zyn in des schryvers blykbare onkunde, daar hy niet eenmaal schynt te weten dat er in onze Tweede-Kamer voor zóoveel specialiteiten geen plaats is, een blunder die hem eensvoorül onbevoegd maakt . . .

MVII.

Nu, als de uitgever die hoofdstukken niet drukken wil . . . my wel! Ik heb den lezer in-staat gesteld die zelf te schrijven, en noodig hem daartoe uit.

Maar eilieve, zou er in onze Tweede-Kamer indedaad geen plaats zyn voor al die kinderen der heeren van Een-of-Ander en myner fantasie? Is dat waar?

Zeker! Duizend-en-één individuën kunnen niet geplaatst worden op slechts zeventig orakel-driehoeten.

Welk nut doet dan de enkele dien men daar wèl plaats geven kan?

Heeft de *specialiteit* meer dan één stem?

Neen!

't Is toch jammer dat het balletje waarmee *hy* voteert, geen grein zwaarder weegt dan 't kogeltje van z'n buurman die « zich niet zoo heel in 't byzonder heeft toegelegd » op de zaak die aan de orde is. De specialiteit-fabriekheer, al weefde hy nooit iets anders dan slaapmutsen, stemt in marine-zaken even onbeschroomd en met gelyken invloed op den uitslag, als de marine-specialiteit over kwestien van industrie of landbouw. *Navita de tauris, de ventis narrat*

arator. De latynsche sprekspreker was in de war, zooals men ziet.

Zeventig uitverkorenen zullen 't land gelukkig maken. Daartoe is het wèl behandelen noodig, van elke voorkomende aangelegenheid. Die aangelegenheid behoort *altjd* tot zeker vak, tot zeker onderdeel van menschelyke kennis of kunde.

In de vergadering bevindt zich een individu die in zoodanig vak gedilleteerd heeft. *Hy* moet het weten.

Welk nut trekt dan het vaderland van de andere negenen-zestig? Zyn ze niet, wel beschouwd, nog al overtollig of zelfs schadelyk? Is 't niet te vreezen dat zy, ònspecialiteitig mee-narrérende over winden en koeien — *meè-stemmende*, wat erger is! — den dilettant-specialist zullen óvernarreren, óverstemmen?

Komaan, ik wil goedig zyn, en al de valsche specialiteiten die myn uitgever zoo boosaardig supprimeerde, verheffen tot wáre specialiteiten; tot indedaad kundige, in hun speciaal vak door-en-door bedreven personen... dan zelfs, en dan *juist*, vraag ik of zy in de volksvertegenwoordiging *on their right places* zyn?

Neen!

Een goed militair-zeeman die tevens de *bosse* heeft van bevel-voeren en organiseren, behoort als *right man* aan 't hoofd van de vloot, en alléén, te staan. Men mag zoo'n schat niet bederven, door hem amalgamerend wegtestoppen onder zeventig. Tegen zoo'n alliage is 't edelste goud niet bestand.

De Tweede-Kamer is geen kudde wyfjes-schape, waarvan men 't ras verbeteren kan, door het aankopen van een Thibet-bok of Merino.

En zoo'n ingevoerde hamel mag nog 'n flinken bel aan den hals dragen, terwyl de Kamerras-verbeteraar by elke poging tot uitvoering van z'n speciaal mandaat, heel beleefd verschooning en permissie moet vragen aan 't geacht schaap

uit een of ander kiesdistrict, dat hy moeder wil maken van wat kunde.

Die laatste zinsnede is minder scherp dan men meent. Het gebeurt meer dat men den naam dien ik geef aan eene bestaande zaak, aanstootelyk vindt, terwyl ik beweer dat de aanstoot behoorde gegeven te zyn door de zaak zelf, die vaak ruwer verwyrt meebrengt, dan myne woorden. De niet-specialiteiten zien voorby, dat zyzelf begonnen zich tot nullen te maken door 't waarde-hechten aan Fritsjens meening.

En ook wanneer de speciale kennis van een lid indedaad boven zoo'n armzalig dilettantisme verheven is, volgen er uit de verkeerde toepassing van 't *right place*-stelsel, allerlei incongruïteiten.

Het drukken op de byzondere bevoegdheid van den één, sluit de betrekkelyke — soms absolute — onbevoegdheid der anderen in zich. De splitsing der intellectuële waardigheid van eene vergadering, in zooveel onderdeelen als er speciale vakken in die vergadering vertegenwoordigd worden, brengt hare waarde terug tot de onöpgetelde cyfers der individuële intelligentiën die men tot eene som vereenigen wilde *) eene poging waartegen de ongelyksoortigheid der deelen zich logisch — en dus triumfantelyk — verzet.

*) Dit immers is het doel dat men zich voorstelt by het vormen of oproepen van *collegiën, conventen, comparitiën, conferentiën, conclaven, consulten, conciliën, congregatiën, commissiën, consistoriën, synoden, en... parlementen?*

Naar myne innige overtuiging staan al zoodanige *zamenkomsten* het vinden van WAARHEID in den weg, en daarom opende ik myne IDEËN met eenige korte stellingen over dat ontwerp, *g. v.* Het tegenwoordig stuk bevat van eenige dier theses de toelichting. Ik hoop gelegenheid te hebben, op die wyze al de kortere uitspraken in myne IDEËN optehelderen. Doch liever had ik dat werk overgelaten aan jongeren. Indien *zy* zich met het preeken hadden belast, zoude *ik* meer teksten hebben kunnen leveren.

Gegeven: een schaakspeler, een kannibaal, een schaatsryder en een hansworst, die zich vereenigen om *viribus unitis* iets beters te leveren, dan aan elk hunner in 't byzonder mogelyk was. Meent men dat die Tweede-Kamer van vier leden, beter dan de schaak-specialiteit alleen, eene nieuwe *gambit*-combinatie zal tegenspelen? Dat ze meer personen zal verslinden dan het tweede lid orberen zou, indien hy zich in eenzaamheid aan zyn vak van menschenëten kon toewyden? Dat die leden 't met hun vieren zouden winnen van nummer drie, in een kunstig beentjen over? Dat zy ons hartelyker zouden doen lachen dan de laatste, overgelaten aan z'n individuële *vis comica*?

Ik vergis me. De komieke specialiteit moet te-kort-schieten by den collectieven indruk dien hy maken zou *cum sociis*.

En meer incongruïteiten. A. is bekwaam in zeker vak, en erlangt dáárom en als zóódanig eene plaats in de Volksvertegenwoordiging. Maar, ook vele anderen zyn in dat vak bekwaam, en hebben dezelfde aanspraken als hy. Sommigen zelfs staan als specialiteit hooger aangeschreven in de meening hunner collega's die hierover, *als zeer speciale specialiteiten* immers, het best kunnen oordeelen. Waarom moeten nu al die anderen — zyne erkende meerderen misschien — zwygen waar A. spreekt? Waarom geldt hunne stem niet, en wel de stem van A.? Ligt er niet iets onbillyks in, ééne persoon voor officiëel-wys te verklaren, en zoovele anderen buiten-te-sluiten, die met gelyk of grooter succes dan hy, het vak beoefenden waarin hem 't meester-diploom wordt uitgereikt?

We hebben... oorlog — schrik niet, lezer, ik fantaseer — we hebben oorlog met Engeland. De oorzaak ligt in de haringvisserij. Waarom nu één haring-specialiteit in de Kamer? Heel Vlaardingen moet er in. Al wat haring vangt, kaakt, zout, eet, koopt, verkoopt en kuint.

De scholen — schrik weer niet, lezer, ik ga voort met

fantasieren — de scholen deugen niet. *) Waarom nu één schoolman in de volksvertegenwoordiging? Is er waarlyk behoefte aan speciale voorlichters *op die plaats*, dan hoe-meer voorlichting, hoe-meer specialiteit, hoe-beter. Roep dan elken professor binnen, elken magister, elken geleerde, elken *m'jeu*, elken secondant, elken schooljongen zelfs...

Meent men dat het de moeite niet beloonen zou, *aan kinderen* te vragen wat er aan 't onderwys ontbreekt.

Men bemerkt dat de renommee van 't fabriekmerk der brave hollandsche boter aan 't dalen is. Alweer fantasie, schrik dus nog niet. De beschreven vaders voelen eene leegte. Zy betrappen zich op gebrek aan verstand van boter. Het bedreigd voorwerp, schuldig dan of miskend, moet in zynen rang hersteld, *ne quid detrimenti, etc.* Spoedig een boterman! Daar is hy. X. heeft verstand van de zaak. Zeer wel. Maar... al de anderen die «in boter doen»... al de anderen die 't in de vervalsching van dat artikel nog verder bragten dan hy? Waarom niet ook hun een kussen aangeboden? Met 'n plaatsjen er by, om daarop te zitten, tenzy ze — wat ik niet ongepast vinden zou — daartoe hun eigen botertonnetjes meebrengen, waaraan ze de aanspraak op die kussens te danken hebben.

Indië gaat verloren — er is geen woord van waar, schrik dus nog altyd niet, ik stel maar iets — Indiën is in de war... «vry-arbeid... kultuurstelsel... algemeene ontevredenheid... ministeriële crisis... aardbevingen... echt-liberale meerderheid... overstromingen»... allerlei ongelukken: *specialiteiten, voor!*

A. kan *kassi-api* zeggen. Hy is dus een halve Maleier,

*) In principe ben ik tegen de Onderwys-wet. Maar ik erken dat zy de scholen verbeterd heeft. Zy zal waarschyndlyk bewerken dat we haar na twee, drie, geslachten kunnen ontberen. Edele zelfmoordenaarster!

en *the right man*. Maar... B. heeft het gebragt tot 'n Soendah's *tjokat sonoh*, en C. tot 'n ongestameld Javaansch *djalook gni*...

Is 't niet hard voor die twee laatste letters dat ze A zien plaats-nemen in den tempel, terwyl zy worden buiten-gesloten, zy en 't heele alfabet van de velen die 't nog verder bragten in speciaal-kennis van Indië?

Moest niet eigenlyk ook de kat worden binnen-geroepen van de naaister der jufvrouw wier grootmama's buurman eens zoo specialiteitig droomde van iemand die op 'n printje het portret had gezien van een doodgeboren wicht dat er misschien eenmaal aan gedacht zou hebben hoe sommigen naar Indië kunnen gaan... als 't geleefd had?

Dat ik in al die duizend-en-één gesmoorde hoofdstukken my vergistte in de locaal-capaciteit der Kamer, kan waar zyn. Maar 't blyft even waar dat dit jammer moet worden gevonden door ieder die meent dat die vergadering, om aan hare roeping te voldoen, behoefte heeft aan *Specialiteiten*.

En... nog meer ongerymdheid, nog meer schade, nog meer leugen!

Wie in haringzaken de behoefte aan eene specialiteit staande-houdt, en niet genegen is heel Vlaardingen binnen te roepen, behoort uit de Vlaardingers eene keuze te doen. Wie worden met die keuze belast? Experts? Zaakkundigen? Geenszins. De specialiteit wordt uitgekozen door *niet-specialiteiten*, de bevoegdheid wordt beoordeeld door *niet-bevoegden*, door *kiezers*.

Zy die zich in de volksvertegenwoordiging doen voorlichten door vakmannen, vergeten gewoonlyk, dat het niet altyd de sommiteiten in zoodanig vak zyn, die door leeken worden waardig gekeurd de algemeene zaak voortestaaen. En, dat bovendien juist zy die een vak met hart en ziel beoefenen, en 't daarin bragten tot iets uitstekends, den minsten lust voelen hunne persoonlykheid, die eene zeer *speciale*

waarde heeft, in gemeenschap van goederen uittehuwen aan eene vergadering, welker gemiddelde waarde *altyd* beneden die van een middelmatig individu staat. Dit laatste meen ik in myn IDEE 9 overtuigend te hebben aangetoond.

Dat nu zoodanig *uitstekend* individu, ook wat pligt en roeping aangaat, zich niet zoo onwaardig mag laten gebruiken, valt my in het oog. Anderen schynt deze waarheid niet zoo duidelyk, en daarom zal ik trachten haar optehelderen door de veronderstelde uitstekendheid by benadering te schatten in geldswaarde of maatschappelyke positie.

Stellen wy dat er wryving van gevoelen bestaat over Geneeskundige-dienst, Hygiène, enz. en dat men alzoo in de kamer ernstige debatten over die onderwerpen te-gemoet ziet. *) By vacaturen wordt gewezen op de «juist thans zoo

*) Waaruit blyken zou dat ze, in zekeren zin, *niet aan de orde zyn*. In 't bekende *deliberante senatu* wordt niet al de waarheid gezegd. Niet alleen ging Saguntum verloren *gedurende* 't gekibbel in den senaat, maar terwyl die stad belegerd werd, kibbelde men in den senaat over andere dingen dan 't beleg van Saguntum. In vergaderingen worden slechts eenige byzaken op haren tyd behandeld, hoofdzaken *nooit*, en ook zulke byzaken niet, welke dienen moeten om de hoofdzaken op den achtergrond te schuiven. Wat, om een voorbeeld te noemen, ons indisch vraagstuk aangaat, zien we nu sedert vele jaren slechts één kluchtspel in drie, vier bedryven opvoeren, om de aandacht afteleiden van het drama dat zyne ontwikkeling nadert. De naam der farce is VRY-ARBEID of KULTUURSYSTEEM, en de bedryven kan men betitelen: duitenplaatjes, consignatie-stelsel, kadaster en agrarische wet. De hoofdrollen werden vervuld door PAHUD, FRANSEN VAN DE PUTTE en DE WAAL. *Père noble's, verraders, clowns, jocrisse's, utilités* en stomme *figuranten* ga ik nu voorby.

Ik kan den lezer die niet op de hoogte der zaak is, een middel aan de hand doen om de juistheid dezer opmerking te beoordeelen, door de vraag: hoe 't komt dat we op eenmaal niet meer vernemen van zaken, die maanden lang werden behandeld alsof dáár-

diep gevoelde behoefte aan eene specialiteit.» De kiezers zien dit in. Er is een geneesheer noodig. Geen heil buiten de medicynen alzoo. Een koninkryk voor 'n doctor!

Welken doctor moet men kiezen?

Den bekwaamsten, denk ik.

Wie beoordeelt die bekwaamheid?

Iederëen! Maar... niet iedereen kan dit beoordeelen met grond.

Men gaat te-werk naar den *roep* die er van een geneesheer uitgaat. Wie veel praktyk heeft, is bekwaam. De geneesheer zonder praktyk, is niet bekwaam. Dat dit criterium hoogst-onzuiver is, doet niet ter-zake. Men heeft geen ander. En bovendien, het mag niet gewraakt worden in kiezers-zaken, daar zoodanige zeer incorrecte waardering berust op 't zelfde beginsel, waarmede de heele kiezery staat of valt, op: meerderheid van stemmen. (IDEE 7.)

De te kiezen specialiteit behoort dus te zyn, iemand van naam, niet waar? Een doktor die *door velen voor bekwaam gehouden wordt?*

Vraag eens aan geneesheeren die tot deze cathogorie behooren, of zy hunne ryke praktyk gelieven optegeven voor de nogal twyfelachtige eer van 't lidmaatschap der Tweede-Kamer? *) En ook zonder te spreken van 't geldelyk ver-

van nu alles afhing? Zoodra ze voor 't *besoin* der ministeriële *cause* hebben uitgediend, worden zy ter-zyde gelegd, en wie later serieus vragen zou: hoe is dat nu eigenlyk ten-laatste beslist? wordt uitgelachen: «Kyk, hy dacht dat het ernst was!»

*) Het verschil der maatschappelijke waardeering van het standpunt onzer tegenwoordige Kamerleden. en dat der Volksvertegenwoordigers van vóór 1848, is zeer groot. De Kieswet — een *on*democratisch prul — heeft het Volk niet naar-boven geholpen, maar zijne vertegenwoordiging naar-beneden gehaald. In den tegenwoordigen stand van zaken bestaat slechts één middel tot gedeeltelyk

lies, het zou al zeer weinig getuigen van liefde voor de wetenschap, indien zy zich op die wyze door een kiezersgril leten aftrekken van een beroep dat den welgezinden onder hen, *roeping* is.

De zeer voorname geneesheer bedankt alzoo. De iets minder voorname — tweepaardig nog altyd! — bedankt ook. De cabriolet bedankt. De chais bedankt. Ach, die lieve, arme Tweede-Kamer moet zich behelpen met deze of gene godheid van lagere orde en te-voet, die haar gebruikt om zoo mogelyk langs chais, cabriolet en koets opteklimmen tot wat renommée en praktyk. «M'n zieken zijn wat schaars, zoo redeneert de half-verongelukte, doch als ik een deftig M. P. achter myn naam zet, zullen de patiënten wel komen opdagen.» Daar ziet men dan 't specialiteiten-beginsel op z'n kop staan. Niet de geneesheer is als zoodanig nuttig in de Kamer, maar 't kamerlid zit als volksvertegenwoordigende specialiteit voor 't ziekbed. Hy licht z'n zeventig kollega's niet voor met geneeskundige kennis, maar voelt met ambtelyker deftigheid dan vroeger, den pols zyner zieken. Zyne redevoeringen imponeren den geachten leden niet, al rieken ze naar de school — en dit *moet*, want met dat doel is hy daar — maar wel maakt hy op z'n patiënten hoogmogender indruk dan in de dagen zyner kamerloosheid. In 't Parlement daalde hy, zonder baat voor iemand, van eenheid af tot een-zeventigste deel. Met zeventigvoudige waardigheid daarentegen wreekt hy zich op z'n andere lyders . . . die ook niet genezen, al zyn ze 'r dan groots op, één doctor te hebben met het vaderland.

Laat ons aannemen dat de voor bekwaam gehoudene,

herstel: *algeheele afschaffing van census en incompetentie*. Ik ga in dit beginsel verder dan iemand, daar ik beweert dat ook aan tuchthuisboeven en publieke vrouwen het recht van stemmen moet worden toegekend. De toelichting dezer meening is niet *hujus loci*.

inedaad in kennis zoo hoog staat als zyn inkomen schynt aantewyzen, en tevens dat hy vervuld is van liefde voor de algemeene zaak, zóó zelfs dat hy desnoods bereid wezen zou van zyne hoogere inkomsten afstand te doen, om ten-nutte des Volks bezig te zyn. Hoe behoort in zoodanig geval deze specialiteit te redeneren?

« Er is in onze Volks-vertegenwoordiging debat op-handen over Hygiëne, Geneeskundige-dienst, Akademisch onderwijs in de faculteit der medicynen, enz. enz.

« Ik heb my op die zaken toegelegd, en vermeen — liever: *en ben overtuigd* — in-staat te wezen over dat alles inlichtingen te geven die van nut kunnen zyn voor de beraadslagingen.

« Men biedt my eene plaats in de Kamer aan.

« Is het nu, *in het belang der zaak*, myn pligt die betrekking aantenemen? Wordt de door my verkregen kennis het voordeeligst aangewend *in* of *buiten* die kamer? Dat is de vraag.»

Ik beweer dat de *bekwame* specialist, na zich deze vraag ernstig te hebben voorgelegd, geen annihilerend lidmaatschap aannemen måg.

Hy måg zyne kennis niet versplinteren. Hy mag het deel der wetenschap, waarover hy te beschikken heeft, niet onderwerpen aan reglementen van orde, conventionele parlaments-usantiën, aan wanbegrippen over party-pligt. Hy måg de religie van zyn vak niet blootstellen aan de schande van eenen stryd met onkundigen, die op toevallig ambtgenootschap het regt gronden van onbeschaamdheid. Hy måg dit niet, en... 't geschiedt ook niet! Want... wie in edaad als specialiteit bekwaam is, *bedankt*.

Hy komt, na de vragen die hy zich — altyd in het belang der zaak — voorlegde, tot de slotsom dat hy zyne talenten, zyne kennis en z'n bekwaamheid het voordeeligst aanwendt, door het *individueel* verkondigen van wat hy ter-zake dienstig

oordeelt. Hy biedt de vruchten zyner gaven aan volk en ver-
tegenwoordiging, en wacht . . .

Wyst men zyne slotsommen af? Mislukt hem 't gepoogd
overplanten zyner denkbeelden? Welnu, dan juist blykt
hem dat hy zichzelf, zynen arbeid, en zyn « Publiek » — in en
buiten de kamer — goed beoordeeld heeft. De specialist die,
ongestoord arbeidende met al de kracht eener alleenstaande
individualiteit, geen bres beukte in den dikken muur van
algemeene onkunde, zou waarlyk dien muur niet hebben omge-
worpen, indien hy de kracht van z'n geest hadde verwaterd
door oplossing in zooveel deelen . . . anderen geest.

Dit laatste beeld is weder onjuist, en te flauw voor de
zaak die ik daarmee wil kenschetsen. De invloed namelyk
van den specialist wordt niet alleen verzwakt en verlamd
door zyn opgaan in een groot heterogeen geheel, maar hy
wordt door tegenwerking *vernietigd*, of althans dit kan het
geval zyn. De mogelijkheid bestaat dat eene nuttige waarheid
die kans had op bevruchtend doordringen, voor langen tyd
verloren gaat, of omdat zy een lid der Volksvertegenwoor-
diging tot ontdekker had, of omdat ze in die Vertegenwoor-
diging werd verkondigd. En hierop doelde ik eenige bladzijden
geleden, toen ik klaagde: nog meer schade, nog meer *leugen!*
Dat immers het smoren van waarheid, leugen in de hand
werkt, zal wel geen betoog behoeven.

Ik verdedig van 't volgend voorbeeld alleen de strekking,
en geenszins de zeer willekeurig gekozen stellingen.

Een geneesheer, *indedaad* sommiteit in de wetenschap,
heeft zich laten verschalken. Hy verlaat zieken en studeer-
cel en neemt zitting in de Kamer. Na veel inspanning en
speciale studie is hy in het bezit geraakt van een of meer
der volgende — door my slechts als zoodanig veronder-
stelde — waarheden :

dat de volksvoeding slecht is,

dat de kazernering der militairen veel te wenschen overlaat,

dat de hospitalen niet deugen,
 dat de vaccine nadeelig werkt op de gezondheid,
 dat er fouten zyn in de wettelyke regeling der prostitutie,
 of wel dat de geheele wettelyke regeling op dat stuk eene
 fout is, enz. enz.

Hy was op het punt de resultaten zynrer wetenschap en ervaring nederteleggen in een uitgebreid werk. Daar komt men hem storen met z'n verkiezing. Nu behoorde hy te antwoorden: «lieve menschen ik heb waarlyk geen tyd voor zulke dingen, voorziet u elders!» Maar we stelden reeds dat het verschalken ditmaal gelukte. De goede HOMERUS zelf slaapt nu-en-dan. Onze voorlichter laat zich dus de «keuze zynrer medeburgers — waaronder geen enkele is, dien hy stemregt zou toekennen in *zyne* onderzoekingen — welgeval-len.» Verkeerd redenerende, hoopt hy zyne verkregen kennis aantewenden in dien nieuwen werkkring.

Maar... die werkkring omvat ook andere zaken dan waarmede hy zich zoo religieus bezig-hield. Men tracht hem te werven voor of tegen — tariefsherziening, vryen-arbeid, kadaster-revisie, schoolwet, afschaffing van tienden, pantser-fregatten, linie-verdediging, kieswet-verandering, enz. enz.

De arme geleerde voelt dat hy in een maalstroom geraakt is, waarby hy de vruchten zynrer correct-wetenschappelyke nasporingen niet plaatsen kan.

Zyne nieuwe omgeving waardeert zynen vorigen arbeid niet. Het is haar niet om waarheid te doen, maar om eene *stem*.

Onze naïve onderzoeker beleefde evenwel niet geheel ongeschonden de laatste twintig, dertig, jaren. De woorden «behoud, libéralisme, reactie, verblinding der tegenparty die 't altyd glad mis heeft, ministeriële crisis, periodieke ondergangen van 't vaderland...» drongen tot z'n studeer-vertrek door. Wel stuitten hem vroeger, als ruwe vloeken den vrome, al die vage uitdrukkingen, hem die de gods-

dienst van 't *exacte* beled *) maar men is nooit straffeloos een kind van z'n tyd. Hy wyst al die Kamer-praatjes, niet af met den afschuw dien ze verdienen, en die dan ook gevoeld wordt door den zeer enkele die trouw bleef òf aan gezond verstand, òf aan de vak-religie waardoor by sommigen zoo eigenaardig de rol van 't geweten vervuld wordt. Maar dit zyn uitzonderingen! †)

Maar toch, hy herinnerde zich iets op het gemoed te hebben. «Die volksvoeding...

Wie luistert naar zoo iets! De kwestie *aan de orde* is: of de dikke yzeren platen waarmee men waarschylyk onze schepen onbruikbaar maakt, en zeker de marine be-

*) Ik geloof door deze uitdrukking de noot op blz. 10 eenigzins te hebben toegelicht. Ik weet dat het velen vreemd voorkomt zulke zaken te zien voordragen als schennis van godsdienst, maar *ik* ben zoo. (IDEE, 253.)

†) Toch bestaan er zulke uitzonderingen! Ik heb wylen Mr. J. C. VAN HASSELT, lid van 't Provinciaal Gerechtshof in N. Holland, die — ik meen in 1848 — korten tyd lid der Kamer geweest is, jaren daarna in woede zien opvliegen by de herdenking hoe men getracht had hem tot stemmen in zekere rigting overtalen, *om redenen buiten de te behandelen zaak gelegen*. Hy gloeide van verontwaardiging, dat men 't gewaagd had, hem — *zyne* specialiteit was die van *regter!* — zoo iets voortstellen! 't Spreekt vanzelf dat hy 't volk niet lang vertegenwoordigde, want — en dit is velen onbekend — de leden der Kamer worden middelyk gekozen *door de Kamer zelf*. Wie zich niet onderwerpt aan... de «usantiën van 't parlement» is geen *persona grata*, en houdt het daarin niet lang uit, of wordt althans zeker niet herkozen. De brave VAN HASSELT vertegenwoordigde het Volk maar zeer kort. «Ik deug daar niet toe, zeide hy my, en gy ook niet!» Ik vleie my met de streelede meening dat hy gelyk had. Wie zich de wyze herinnert, waarop ik by gelegenheden dat er spraak was van myn lidmaatschap, de kiezers toesprak, zal erkennen dat ik nooit anders dan nu over die zaak gedacht heb.

derft *) uit Engeland of Frankryk moeten ontboden worden? Dat is wat anders dan eiwit en proteïne!

Zeer wel. De arme man tracht met geduld en berusting die pantserplaten te doorboren, en zwygt. Neen, erger, hy stemt meê met de clique waartoe hy zich verbeeldt te behooren, omdat ze hem 't uitzicht opende ook eens naar hèm te luisteren. Maar... eerst die pantser-historie. *Nous vous passerons le séné, passez-nous le rhubarbe!*

«De kazerning der troepen...

Lieve hemel, hoort hy dan niet dat we bezig zyn met Eeredienst? De vraag «aan de orde» is, of goddelyke dingen, voortaan te zwak om alleen te staan, by finantiën of binnenlandsche zaken moeten worden ingedeeld? De Israëlieten beweren, de Katholieken gelooven, de Protestanten protesteren...

In 's hemelsnaam! De huisvesting der troepen moet wachten tot de *res divinae* gekaserneerd zyn.

«Maar de hospitalen dan...

Hospitalen hier, hospitalen daar... de heeren zyn bezig met 'n Noordzeekanaal. Dát is «aan de orde.» Hospitalen by 'n volgende gelegenheid.

En onze patient — helaas, vroeger was hy zelf geneesheer! — moet z'n lydende hospitalen laten wachten.

«Wat de koepokstof aangaat, myne heeren...

Er wordt van daag niet ingeënt. De kamer is bezig met de posteryen. «Aan de orde» is de vraag hoe 't stelen van brieven kan voorkomen worden? *)

*) Over deze meening van een *niet-specialiteit*, zal ik my by gelegenheid verantwoorden.

*) Ik geef hier der Kamer meer eer dan ze verdient, daar eene grondige behandeling van dit onderwerp indedaad «aan de orde» zou zyn van de Volksbelangen. Ik heb my zeer ernstig over de Postery te beklagen, en beweer dat er een middel is om 't stelen van brieven — de deftige term is: zoek-raken — te voorkomen.

De tegenstander der vaccine — en dus vooral der gedwongen vaccinatie — schikt zich alweder. Hy stelt z'n verlossing uit, en recommandeert zich voor wat *gelegentlike* aandacht op de zaken die *hy* behandelen wil, door zich gedwee te laten inënten met postery.

«Wat de prostitutie aangaat...

Chut! Over zulke dingen wordt hier niet gesproken. *On se respecte!*

Daar zit nu de man met al z'n kennis, met al z'n geleerdheid, met al z'n *specialiteit*. Hy betreurt den tyd toen hy alléén was met wat hy voor waarheid hield, en geene andere beletselen kende, dan die uit den aard der behandelde zaak voortvloeiden.

Maar... eindelyk komt het tydstip waarop hy wachtte. Na 't doorloopen van allerlei cursus in zaken die hem vreemd waren, en waarin hy zoo goed mogelijk zich richtte naar 't voorbeeld van wien *hy* aanzag voor specialiteiten in hùn vak, — de onnozele! — roept men hem op tot verkondiging...

Hy is gereed. «De huisvesting der troepen alzo...

Alweër mis! Heeft men ooit dommer, onbruikbaarder schepsel gezien dan zoo'n geleerde! Daar zou hy waarlyk den minister die gesteund moet worden, een brandhout voor de

De zaak is van hoog belang, en myn middel aller-eenvoudigst. Deze beide oorzaken zullen wel zamenwerken om het remediëren der pest waaraan ons postwezen lydt, ten eeuwigen dage uittestellen.

Indien we eenmaal een minister krygen dien 't de moeite waard schynt, de onschendbaarheid der brieven te verzekeren, wil ik aan myn woord gehouden worden, het middel daartoe aantewyzen. De eenige belooning die ik vorderen zou, ware dat men zich de moeite gave, myne opmerkingen daarover de eer van onderzoek waard te keuren.

Het getal brieven — met en zonder geldswaarde — dat thans verloren gaat, is enorm. En «Publiek» schikt zich!

voeten werpen, of: den minister die vallen moet, steunen!

Zoo wordt alles gesmoord, vernietigd. Waarheid, vrucht van gemoedelyk onderzoek, religie der wetenschap, hospitalen, volksvoeding, vaccine, prostitutie... neen, nu zeg ik een woord te veel.

De zaken kunnen zich evenwel anders toedragen. *Variis modis male fit*. De thesis die onze specialiteit te bepleiten heeft, is ten-laatste wèl «aan de orde.» Hy spreekt, men luistert naar hem, men geeft hem de eer die hem als *bevoegde* toekomt.

Wie geeft hem die eer? *Wie* luistert?

De Kamer?

Geenzins. Slechts het gedeelte der Kamer dat de verkondigde nieuwe leer kan gebruiken in 't program van den kinderachtigen partystryd. De waarheid wordt niet ingehaald om haar zelfs wil, maar om hare opportuniteit als oorlogswapen. De *bekwame* specialist bedroeft zich over 't misbruik dat hy ziet maken van zynen arbeid, en gevoelt dat elke leugen, kunnende dienst-doen als de door hem gevonden waarheid, even welkom als deze zou geweest zyn.

Doch, meent men, zyne mededeelingen zyn nu eenmaal aangehoord... ze zullen doordringen?

O zeker! Het staat in de magt van geen Parlement terwereld, de waarheid te smoren op-den-duur. Maar ik beweerde dat de verkondiging op *die plaats* haar 't licht doet zien in zeer nadeelige conditiën. De onvervalste verspreiding wordt tegengewerkt en vertraagd door de locaaltint van pseudo-staatkundige *tendance* die onafscheidelyk is van elke parlementaire handeling.

Het doet er voor den eisch van myn betoog volstrekt niet toe, of de wetenschappelyke meening van onzen *bekwamen* specialist zamenvalt met de belangen der meerderheid, of met die van 't ander deel der vergadering. De hulde dergenen in wier kader zyne opiniën passen, heeft minder waarde dan wanneer

z'n ontdekkingen waren gepubliceerd zonder politieke bysmaak. En... de tegenwerking der andere party is hevig. Dit nu op zichzelf ware geen schade. Maar die hevigheid openbaart zich ten-koste der waarheid. En dat schaadt wel!

— Hoe, gebreken in volksvoeding, in kazernering, in prostitutie? En dit onder den minister dien wy steunen? Dat mag niet waar zyn!

't Is indedaad hard, maar... wie zal hem tegenspreken? Hy is eene alöm voor bevoegd gehouden... *specialiteit!*

— Zooveel te beter! Ook wy weten met zulke dingen te goochelen. Er is eene vacature voor 't district X, Y, Z. Aan specialiteiten is ook aan onze zyde geen gebrek...

Waarlyk, weinig tyds na z'n optreden ondervindt onze Goliath dat men hier-of-daar een Davidje wist optespooren — liefst een zeer kleintje — die juist niet altyd behoef te overwinnen, als hy maar goed genoeg slingert om zeker soort van kamprechtters te doen meenen, of gelegenheid te geven tot het voorwenden der meening, dat hy den reus vlak voor z'n kop heeft getroffen.

Hoe dikker de laag was van onbeduidendheid, die men doorboren moest om de nieuwe specialiteit aan 't licht te brengen, hoe onvoordeeliger de toestand wordt van den uit zynen kring gerukten apostel. Hy gevoelt dat men hem verlaagd heeft tot vechthaan, en dat hy zich *en spectacle* geeft. De leeken staan er by met de handen in den zak, en wedden. Zy voelen niets van de pyn des meesters die diep gewond wordt, niet door de slagen die hem de leerling toebrengt — ze treffen niet! — maar door 't vernederend besef dat hy zich heeft laten verlokken tot derogérenden stryd. Hy moet het aanzien dat onbevoegden zynen tegenstander den palm der overwinning toekennen, of — niet minder bitter! — ondervinden dat even onbevoegden wel willen erkennen dat hy dien tegenstander verslagen heeft, en mag eindelyk van geluk spreken, indien de parlementaire

conveniëntie van 't oogenblik hem de suffrage verzekert der majoriteit. Dat zelfs kan wel eens veranderen na de herkiezingen in Juni . . .

De specialiteit der 3^e, 7^e, 1001^e klasse integendeel, wint altyd, ook al werd hy — moralement parlant — platgebeukt weggedragen van 't slagveld. Hy die, *buiten* de Kamer, *volgens de schatting der vakgenooten*, onwaardig zou geweest zyn de schoenriemen des meesters te ontbinden, geniet nu reeds door den stryd zelf — hoe ook de uitslag zy — grooter eer dan in gewone omstandigheden het loon eener overwinning wezen zou. Hy hyscht zyne onbeduidendheid aan de hoogte zyns tegenstanders op, die op zyn beurt hem niet mag terugzenden naar de school, omdat hy ditmaal niet te doen heeft met de nietige persoonlykheid van den adept — van den dilettant misschien — maar met die andere nietigheid welke men in parlaments-patois gewoon is: het «geacht lid» uit . . . een of ander, te noemen.

Bezit nu het *ad hoc* binnengeroeven vechtkuiken de gaaf van «mooi-praten» of al ware het van «goed spreken» dan is de zaak nog erger. En: *dit is meestal het geval*, omdat het uit den aard der zaak voortvloeit. By het opsporen toch van iemand die de gevreesde *bekwame* specialiteit moet neutraliseren, is: welsprekendheid — zoo noemen ze dat, en ik zal daarop terugkomen — een eerst vereischte. Hoe hooger Goliath uitsteekt, hoe meer steentjes onze David-Demosthenes moet kunnen bergen in z'n mond. Hoe minder wetenschap, hoe meer redevoering. Hoe minder kennis, hoe meer misbruik van taal. Hoe minder innerlyke waarde, hoe meer *cant*.

Ligt het nu niet in de rede, dat onze andere specialiteit, hy dien we voorstelden als indedaad uitstekend, berouw voelt dat hy zich en zyne waarheids-religie blootstelde aan zulke vernederingen? Moet hy niet telkens neiging voelen den stryd te ontwyken, als zyner onwaardig? Begrypt men niet

dat hy slechts met moeite zich weerhoudt van het uiten der klagt: «gy geachte leden die myne woorden toejuicht of afkeurt, ik wenschte dat gy leerdet wat toejuiching of afkeuring waard is. Voor u allen is plaats op andere banken dan van deze Kamer . . . ik wacht u by myne lessen. En gy, geacht lid die my tegenkakelt . . . om by die lessen te worden toegelaten, stel ik u voor, een-en-ander af te leeren. En hiermede heb ik de eer de heeren te groeten.»

Wel zeker! Hy gaat naar huis, en zoekt een ander veld ter bezajing. Als opregt waarheidszoeker is hem lof en tegenspraak beide welkom. Maar 't moet de waardige lof zyn die aanmoedigt en kracht geeft tot voortgaan, niet de onbekookte «mooi-vindery» van bevooroordeelden. De tegenspraak die hy gaarne uitlokt als onmisbaren graadmeter van zyn oordeel, behoort te leiden tot ontwikkeling. Hy voelt zich en zyne zaak te goed voor 'n redeloos gekibbel dat hem afmat, den indruk zyner redeneringen uitwisch, en den stand der behandelde zaak verwacht. Dit alles moge nu-en-dan voldoen aan de eischen eener zoogenaamd-staatkundige party, het past niet in 't program van den waarheidszoeker.

Ik laat nu daar in hoeverre dit anders wezen zoude, indien . . . onze parlementen anders waren. Dit behoort niet volstrekt tot myn tegenwoordig onderwerp, al zy het dan dat de wanbegrippen over het nut van specialiteiten het hunne bydragen tot het laag gehalte onzer Volksvertegenwoordiging. Daartoe evenwel werken ook oorzaken mede die tot eene andere cathegorie van dwaling behooren, dan waartegen ik in dit geschrift te-velde trek, en die ik dus nu voorbyga.

Men zou my kunnen tegenwerpen dat de bekwame specialist niet juist *altijd* eenen onwaardigen tegenstander behoeft te hebben, en vragen of er dan ook geen nut te trekken is uit een debat tusschen *ebenbürtigen*?

Elders ja, maar in de Kamer niet. De pseudo-politieke

atmosfeer bederft al wat haar inademt. De man van wetenschap gevoelt dit, en tracht zich aan dien invloed te onttrekken. Zoodra hy in zyn tegenstander eenen hem waardigen kampvechter erkent, zal hy liever dezen uitnoodigen tot het kiezen van een geschikt terrein, dan hem en zichzelf ten schouwspel te geven aan een publiek dat het bywonen van den stryd niet waard is. Deze ridderlyke afkeer van dorperheid wordt verhoogd, zoodra de kampioenen het besef opdoen dat hun plebs niet alleen onbevoegd is tot het beoordeelen van de kracht of juistheid der toegebragte slagen, maar bovendien er op aast hun beider eruditie te gebruiken als oorlogsmiddel in eenen stryd waarmeê de wetenschap niets gemeens heeft. De vernedering is dan voor beiden onduldbaar, waaruit dus van-zelf volgt dat wy op zoodanig schouwspel zelden — ik durf zeggen: nooit — onthaald worden. En hiermede wordt alzoo de stelling bewezen dat de indedaad bekwame specialiteit het lidmaatschap in de Kamer niet dan onbedacht aanneemt, en in dat geval slechts voor zeer korten tyd behoudt.

De schaarste van uitzonderingen op dezen regel gedooft niet dat het aanwezen van *twee* uitstekende specialiteiten in één vak, frequent kan zyn op de banken der Volksvertegenwoordiging. Doch al ware dit anders, dan nog en dan alweder zou dit getuigen tegen de toepasbaarheid van 't specialiteiten-stelsel, dewyl in zoodanig geval andere speciaalvakken te schraal zouden bezet wezen.

Aannemende immers dat byv. de marine door twee specialiteiten werd vertegenwoordigd — hooger aantal zou de onevenredigheid nog doen stygen — dan volgt hieruit dat vele andere vakken van kennis en wetenschap onvoldoende of in 't geheel niet gerepresenteerd worden, en wel om dezelfde reden die mynen uitgever bewoog die duizend-en-een hoofdstukken te schrappen.

Twee zulke marine-specialiteiten zullen gewoonlyk bestaan

uit twee . . . Fritsjens. Zelden uit één admiraal — als die ik liever aan 't hoofd van de vloot zag — met één Fritsje tegenover hem. En nooit uit twee admiralen van die soort. Mogt dit laatste *par impossible* het geval eenmaal wezen, dan kan men verzekerd zyn dat de een met monitors dweept, en dat de ander, als de Amerikaan FERRAGUT, zich schamen zou «to fight on the bottom of a teakettle.» In ééne zaak evenwel zullen die heeren 't eens zyn, in tegenzin elkaer te enteren voor 't plezier van vyf dozyn landkrabben die geen marlpriem kunnen onderscheiden van 'n borduurnaald.

Doch, meent men, het nut der debatten tusschen specialiteiten in de kamer gaat misschien niet geheel te-loor. Ze worden ook buiten de Kamer gehoord

Niet zoo goed als wanneer ze buiten die Kamer gevoerd waren, in welk geval de onderwerpen grondig, monografisch, en van politieke «smetten vry» konden behandeld worden. Deze drie epitheta namelyk duiden de tegenstelling aan, van de belemmeringen *in* de Kamer, die ik trachtte te schetsen.

Wie overigens, ter verdediging van het nut der specialiteiten in een parlement, zich beroept op de mogelijkheid dat *niet alles* verloren gaat wat zy daar ten-beste geven, heeft toegestemd wat ik bewyzen wilde.

Ik mag dit kapittel niet sluiten zonder opmerking dat de gegrondheid myner overtuiging op dit stuk gestaafd wordt door de Geschiedenis. Nooit dan in de tyden van voorbygaande beroering waren *zeer* uitstekende mensen, dusgenaamde groote mannen, leden eener politieke vergadering. In dit feit ligt de resumtie der oorzaken waarom ook *gewoon*-uitstekende mensen — vak-specialiteiten — niet op hunne plaats zyn in eene volksvertegenwoordiging. *) Zoodanig

*) De geleerde VIRCHOW heeft onlangs, als om den stempel der waarheid op deze meening te drukken, zyn ontslag genomen uit het Duitsche Parlement: «*omdat hy z'n tyd beter besteden kon.*»

collegie blykt niet zoozeer te beantwoorden aan de roeping om capaciteiten aantewerven, dan wel te voorzien in de behoefte aan een terrein waarop middelmatigheden voor capaciteiten kunnen doorgaan. Wie veel bezit associeert zich niet, en wie indedaad iets is...

— Niet waar, een mensch moet *iets* zyn, roept men ons uit den hemel toe . . .

Wij herkennen de stem des zaligen Barons van Een-of-Ander. En we geven hem gelyk. Een mensch moet iets zyn. Maar wie inderdaad uit zichzelf iets is, behoeft zich geen moeite te geven schynbaar iets te worden, door het opgaan in anderen die op hunne beurt zich slechts vereenigden om niet, ieder alleen staande, niets te wezen.

MVIII.

Ik heb betoogd, en naar ik meen bewezen, dat specialiteiten geen nut stichten in de Volksvertegenwoordiging, en dat alzoo het aanpryzen en kiezen der zoodanigen nadeelig werkt. Doch ook meer regtstreeks dan door niet nuttig te zijn alleen, wordt het gehalte eener Vergadering door dat verderfelyk Specialismus verlaagd. Specialiteiten, ten-arbeid gesteld buiten hunnen bepaalden werkkring, veroorzaken positief kwaad.

De man die zich uitsluitend toelegt op één vak, is van het gewigt daarvan doordrongen, en wordt beheerst door de neiging dat gewigt te overschatten. Eene specialiteit is uit den aard der zaak pedant of erger. De zeeman minacht den onnozele die niet weet dat men «aan» dek zegt in-plaats van «op» dek. De industrieel staat verbaasd over de hoofdigheid van den militair, die in 't belang van 'n zoogenaamd defensie-stelsel, andere inzigten dan de zynen voorstaat omtrent de rigting van een spoorweg. De geleerde ergert zich aan den financier wiens bekrompenheid zekere uitgaaf voor 'n wetenschappelyk doel, wil schrappen van de begrooting. De grondeigenaar — specialiteit van ryk-zyn, ryk-blyven en

ryker-worden — klaagt over 't Jacobinisme van den staathuishoudkundige die op herziening van 't kadaster aandringt. De fabrikant roept wraak over de voorstanders van lage tarieven. Enz. enz.

Wordt het algemeen belang gebaat door dien nayver? Dit is onmogelyk. Wy hebben in zulke Vergadering met meer te doen met de veronderstelde som van opgetelde intelligentien, het Volk moet zich behelpen met de verschillen die er overblyven na zoodanige wederzydsche neutralisatie van kracht, en ook de waarde dezer restantjes wordt op hare beurt door ongelyksoortigheid en divergentie vernietigd.

De onderscheidene takken van kennis worden ten-onregte verdeeld in twee hoofdsorten, waarvan de eene den naam *exacte wetenschap* draagt, in-tegenstelling naar het schynt van de andere welker benaming nog moet worden uitgevonden. Men durft niet zeggen: inexact, en die schroom is te pryzen.

Want: inexacte wetenschappen zyn er niet. Alleen ons *weten* is inexact, doch het ideaal der wetenschap laat geen onjuistheid, geen transactie met omstandigheden, geen fictie, en dus geen parlaments-waarheid toe. Een maatregel omtrent Volksbelangen is evenzeer of goed of niet goed, als 't product van twee cyfers al-dan-niet zeker getal uitmaken. De aan laatstbedoelde slotsom toegekende nauwkeurigheid heeft slechts eene uitsluitende beteekenis, in zooverre wy daarmede de wyze aantoonen waarop we tot ons resultaat geraakt zyn. Elk ander feit, op zichzelf beschouwd, is even exact. Het ZYN liegt niet, onverschillig of wy ons in-staat voelen de bekende eigenschappen daarvan nauwkeurig te omschryven. dan of die ons vermogen van voorstelling of uitdrukking te-boven gaan. Tegenzin in de moeite om meer ingewikkelde zaken tot klaarheid te brengen, noopte ten-allen-tyde den mensch tot het byeenroepen van medewerkers, eene fout waaraan hy zich niet schuldig maakt, zoolanghet de oplossing geldt van *eenvoudige* vraagstukken. Het doet

nu niets ter-zake of die eenvoudigheid bestaat in het gering aantal factoren, in de vanzelf-sprekende geleidelykheid waarmee de syllogismen elkaer opvolgen, of in de stiptheid der terminologie die ons by zoodanige oplossing ten-dienste staat. In de beide laatste gevallen sluit uitgebreidheid geen eenvoud uit.

Vraagstukken nu over maatschappelyke belangen zyn, uit den aard der zaak, in zekeren zin niet eenvoudig. *) De slotsom moet worden getrokken uit een zeer groot aantal factoren, die niet altyd met elkander in een in 't oog vallend verband staan, en welker terminologie gewoonlyk zeer vaag is. Welke dolzinnigheid beweegt nu den mensch, ter bereiking van een moeilyk doel een weg met hindernissen te kiezen, en slechts dan de voorkeur te geven aan gemakkelyker methode, indien er een punt moet bereikt worden, waarheen de toegang niet kan worden versperd?

Geen vakman, hoe ook beheerst door pedanterie, eigenbelang of opgedrongen partygenootschap, heeft het in zyne magt den mathematicus te belemmeren in 't stipt volgen van zynen logischen gedachtenloop. Toch kiest de wiskundige tot het oplossen van een probleem, de eenzaamheid. Collaboratie komt hem bespottelyk voor, al zy hy dan overtuigd dat niemand in staat is hem te doen wankelen in het vertrouwen op wiskunstige zekerheid.

Tot het onderzoeken echter van die andere problemen, omgeeft men zich met een tal van elementen die het nasporen van waarheid vierkant in den weg staan. Wij kennen de oorzaken dezer ongerymdheid (IDEE 334) doch al moeten wy ons daarin schikken, het blyft toch pligt de afwyking van waarheid die hiervan een gevolg is, niet noodeloos te vergrooten. En dit doen wy, door het plaats geven aan *specialiteiten* in onze Volksvertegenwoordiging.

*) In zekeren zin. Vgl. IDEE 167.

Indien reeds de optelling van gelykgezinde intelligentiën eene onmogelykheid is, welk resultaat is er te wachten van eene vereeniging die uit disparate elementen bestaat? Dit toch is de eigenaardigheid eener vergadering van specialiteiten in verschillende vakken. In schynbare afwyking van het axioom dat het geheel gelyk is aan de som der deelen, blykt ons dat de partiële vertegenwoordiging van alle byzondere belangen geenzins de behartiging van het algemeen belang medebrengt, ja zelfs zich daartegen verzet.

Ik zeide: in *schynbare* afwyking. Werkelyke afwyking van eene wiskunstige waarheid is onmogelyk. Kan de wiskunde het helpen, dat wy gewoon zyn ons nog onjuister uit te drukken dan de gebrekkige taal toelaat?

Het geheel zal gelyk zyn aan de som der deelen, indien die deelen op de tot bereiking van dit doel noodige wyze worden zamengevoegd. Misschien zou de stiptheid nog nadere omschryving vorderen, doch ik hoop begrepen te worden door ieder die weigeren zou een handvol gebroken glas voor 'n vensterruit, of een hoop bouwmaterialen voor een behoorlyke woning aantenemen. (IDEE 2, 4) De *cohaesie* der deelen, en wel eene bepaalde cohaesie is noodig tot het vormen van 't gewenscht geheel.

Wat wordt er van dezen eisch, indien de deelen insteê van elkaar aantehangen en te completeren, elkander tegenwerken, in den weg staan, vernietigen?

Reeds in den aanvang myner IDEËN betuigde ik gestemd te zyn tegen parlementaire regeringsvormen, doch tevens dat ik voorloopig niets beters wist in de plaats te stellen. Zoolang lafhartigheid en wantrouwen een hoofdrol spelen in de geschiedenis der mensheid, zal de routine-staatsman zich onwysgerig tevreden stellen met dergelyke pogingen om by mangel aan waarheid, iets te geven waaruit soms eene berusting wordt geboren die op rust gelykt. (IDEE 7).

Soms. Misschien moest ik zeggen; zelden. Sporadische

revolutiën en epidemische ontevredenheid, beiden vooral niet minder frequent onder constitutionele regeringsvormen dan in werkelyke monarchien, bewyzen de ondoelmatigheid van het vertegenwoordigend stelsel. Zy die dit stelsel voorstaan, gaan uit van een punt dat niet alleen hùn onaantastbaar voorkomt, maar dat evenzeer door de tegenstanders wordt geëerbiedigd. *Een Volk heeft het regt zichzelf te regeren.*

De monarchalen zeggen niet anders, of althans, waar ze iets anders beweren, bewyzen zy hun eigen cathechismus niet te kennen. Wel zeker, het Volk regeert zichzelf. De vraag is maar of het deze magt en dezen pligt delegeert op ééne persoon, op duumviren, op driemannen, op tetrarchen, op decemviri, op zeventig, op drie-vierhonderd, of op meer? En tevens op welke wyze de tot het uitvoeren van den regeerpligt te kiezen personen worden aangewezen? ALEXANDER maakte zich, naar 't fabeltje luidt, op z'n sterfbed wat al te gemakkelyk van de zaak af, door op de vraag, wie hem opvolgen zou, heel naïf te antwoorden: de waardigste!

Wel zeker, dat zou voor alle partyen het beste zyn, en wie zich tegen die uitspraak verzet, verdient niet door den waardigste geregeerd te worden.

Wie *is* de waardigste? Dat is de vraag. Ik stem voor *ik*. Gy voor *gy*. Hy voor *hy*. Altemaal ikheden. De geheele natie bestaat op eenmaal uit waardigsten.

Dit eenmaal aangenomen, zou er moeten worden uitgemaakt, wie onder al die waardigsten de allerwaardigste is? En daarop volgt weder een gelyke stryd, waarin natuurlyk zelf-kennis en bescheidenheid een treurige rol spelen.

Van stryden moe is men bedacht op vergelyk. By-gebrek aan middelen om uittemaken wie van al die allerwaardigsten de meest-allerwaardigste is, wordt er voorgesteld dezen of genen *daarvoor te houden*. Wien? Den sterksten arm. Den besten schutter. Den snelsten looper. Den besten spreker. Den langsten. Een dwerg. Den diksten. Een skelet. Den ryksten.

Een bedelmonnik. Een man, den oudsten. Eene vrouw, de schoonste. Een kind, het onnoozelste. Een waarzegger. Een profeet. Een derwisj. Een fakir. Iemand die raadsels oplost. Een ruiter wiens paard na een bepaald oogenblik 't eerst hinnikt . . .

Nieuwe stryd. « *Myn* fakir is havelooser dan de uwe. *Myn* skelet rammelt uitstekend. Zie *myn* candidaat eens, hy loopt de zon voorby. Gekheid . . . ik stel u hier iemand tot koning voor, die twee etmalen achtereen redevoeren kan, zonder kuchen . . . hy spreekt over al wat ge wilt. Alles verkeerd . . . wy moeten 'n koning hebben die tooveren kan, dat is 't ware. Ziehier een man die wèl is met god, en dus baas-speelt over de elementen. Als we hem op den troon zetten, zal 't altyd mooi weer zyn. Enz.

Neen, nog niet: *enz.* Eerst volge hier de parabel over koning KRATES in de Minnebrieven, waarnaar ik verwys.

Hoe nu ook de stryd eindige, steeds blijft het waar dat het Volk zelf altyd beginnen moest met eene daad van souvereiniteit, al bestond dan ook die handeling in het eensvooral afstand doen van gezag. De aanhangers van het *droit divin* vergeten gewoonlyk dat het goddelyk regt zich nooit zou gehandhaafd hebben zonder den eerbied der *meerderheid* voor dat regt, en de voorstanders van stemmen-tellen zien voorby dat hunne methode letterlyk dezelfde is als die waar-door het *droit divin* in de wereld werd gebragt. De stembriefjes uit SAMUËLS tyd zyn verloren gegaan, doch men mag aannemen dat hy wist te kunnen rekenen op de kiezers van die dagen, toen hy in z'n tiende hoofdstuk — en in 't zes-tiende nogeens! — den uitslag van 't plebiscit verkondigde met olie. Wie dit betwyfelt, en meent dat SAMUËL het volk niet raadpleegde, moet erkennen dat hyzelf in dat geval onbeperkt depositaris was van den algemeenen wil, of althans de *meerderheid* op z'n zy had. Het verschil tusschen de beide hoofdrichtingen van regeringsvorm doet denken aan 't onder-

scheid tusschen thee en koffi, dat — naar men beweert — grooter schynt dan 't indedaad is, daar die dranken volgens chemische onderzoekingen uit dezelfde grondbestanddeelen zouden bestaan.

ALPHONSE KARR heeft eene gelyksoortige waarheid aangeroerd in z'n uitspraak: hoe ge ook de zaak keert, wendt, draait, wyzigt, regelt, vormt of vervormt: *il y a toujours un monsieur en habit noir qui décide.*

Zóó is het! Men moet altyd teregt komen by een individu. De natuur wil niets weten van onze fictien. Zonderling en inconsequent is het echter, dat juist de voorstanders van den parlementairen regeringsvorm, zy die 'n afschuw voorwenden van alleenheersching, een allerzotst individualismus voorstaan by 't aanpryzen van specialiteiten. Verkrachte logica wreekt zich altyd sarcastisch door haren mishandelaar de ongerymdheid voortehouden, waarop zyn vergryp tegen de rede uitloopt, en wy vinden hiervan een aardig voorbeeld in de gevolgen der specialiteiten-manie.

A. is herder en mishandelt z'n schapen. Dat komt van die alleenheersching!

L'Histoire nous apprend

Qu'en de tels accidents

L'on fit . . .

On fit . . . wat? Wel, 'n revolutie! Alle schapen liepen te-hoop, en maakten een grondwet. — Of 't in '48 geschiedde, weet ik niet, maar 't jaar doet niet tot de zaak. — Volgens die grondwet zouden A. gedegradeerd worden tot schaaap, en alle schapen verheven tot herders. Niet één zou voortaan de kudde leiden, drenken en scheren, maar allen zouden allen . . .

Dat ging niet! Ieder wou voorgaan. Ieder 't eerst drinken, of liever nog, alleen. Ieder had lust in scheren. Niemand wou geschoren worden. Bovendien, alles blaatte door elkaer, en de ooien konden haar eigen lammeren niet verstaan. Men

had de regering van dien eenling A. allerdrukkenst gevonden, maar bevond zich niet veel beter onder de tyrannie van allen over allen. Hier volgt het vertegenwoordigend stelsel. « Indien we eens niet allen te-gelyk blaatten, doch dat regt slechts toekenden aan . . . zeventig? »

— Reactie! riep een opgewonden lam dat niet vry was van carbonarisme.

— Geenszins, antwoordde de eerwaardige hamel van wien het voorstel was uitgegaan, en die veel wol was kwyt-geraakt onder 't regime der panarchie. Ik verzeker u op myne republikeinsche eer, dat het niet in myne bedoeling ligt terugtekeeren tot de alleenheersching. Eens-vooral, weg met A! Hy is en blyve ontherderd . . .

— Weg met A.! blaatte de kudde.

— Ik ben 't volkomen met u eens. Dit is dus afgedaan. Maar . . . indien we eens . . .

Zie verder het kiesreglement in alle beschaafde weiden. Het werd onder 't uiten van ontelbare *weg met A's* en *leve de constitutie's* aangenomen. Men kupte, adverteerde, beval kandidaten aan, en telkens werd deze of geene byzondere hoedanigheid van een schaaap onder de aandacht der kiezers gebragt. Mooi blaten en veel wol waren de gewone gronden van voorkeur.

Maar ach, de kudde prospereerde niet. Ieder was ontevreden. *Houlette* en hamelbel gingen gedurig over van den een op den ander, en men begon intezien dat niet elke verandering . . .

— Terugkeeren tot A.? Nooit!

— Nooit, nooit, nooit!

— Weg met A.!

— Zeker, dit blyft zoo! We houden vast aan 't vertegenwoordigend stelsel. Maar wy moeten anders kiezen. Ik stel voor, geene schapen aftevaardigen dan die byzonder geacht zyn in hun district.

Acclamatie.

— Voorts . . .

— Weg met A.!

— Zeker, weg met A.! Maar we moesten ons doen vertegenwoordigen door iemand die verstand heeft van scheren. Er zyn leden in ons parlement die nooit 'n schaar in de poten hebben gehad. Dat is een groote fout, waarde medeschapen. Sedert de dagen van dien vervloekten A...

— Weg met A.!

— Precies, weg met A.! Sedert den tyd van dien tyran, worden er veel taken niet behoorlyk behartigd. 't Eene schaaap wordt in 't geheel niet geschoren, en 't andere alle weken. Ja zelfs worden er sommigen tegen alle regt en rede... gevild. Vanwaar komt dit, geachte medeschapen? Dood-eenvoudig hiervan, dat we in onze Vertegenwoordiging gebrek hebben aan... deskundigen, aan schapen van 't vak. Op die wyze voortgaande, zouden we niets gewonnen hebben sedert het verdryven van den geweldenaar...

— Weg met A.!

— Tot in alle eeuwigheid, weg met A.! Om alzo in ons parlement het ware, echte, oude, onvervalste scheersysteem gehandhaafd te zien, heb ik de eer u een candidaat voortestellen, die van 't scheren een bepaalde studie heeft gemaakt. In de dagen der dwingelandy...

— Weg met A.!

— Gewis. Onherroepelyk weg met A.! Dit ben ik volkomen met u eens... doch laat ons voortgaan, de stembus wacht. Myn candidaat heeft overvloediglyk bewyzen gegeven dat hy scheren kan. Bovendien is hy zeer geacht in zyn district. Maar dit is nu byzaak. Hoofdzaak is dat hy uwe Vertegenwoordiging zal kunnen voorlichten by elke épineuse-scheer-kwestie. Hy zal de wankelende overtuigingen steunen, de verdwaalden teregtbrengen, de styfhoofdigen overreden, de onwetenden onderrigten, den weerspannigen ontzag inboeze-

men . . . alles door 't prestige zyner eigenaardige kunde. Wat allen te-zamen niet weten, weet hy alleen. Wat der algemeene aandacht ontsnapte, is zyn byzonder eigendom. Wat anderen duister is, ligt hem klaar voor oogen. Kiezers, bedenk het gewigt uwer stemming! Erkent dat onze weide dringend behoefte heeft aan zulk een schaap in de Vertegenwoordiging. Op dus, op! Allen ter stembus, en kiest blattend uit onbeklemden borsten: leve de constitutie . . .

— Weg met A!

— Voorzeker . . . weg met A.! Kiest als uit éénen bek, onder 't aanheffen van weidelievende kreten, tot uwen parlaments-belhamel . . .

Wien denkt ge, lezer? Wèl, den ouden weggejaagden A. die de voorpoort was uitgeworpen, maar in hoedanigheid van *Specialiteit* weder wordt binnen-gesmokkeld door 'n achterdeurtje.

De geschiedenis der meeste dwalingen beweegt zich langs den omtrek van een cirkel. Op despotisme volgt ontevredenheid, verzet, omwenteling. Uit dit alles ontstaan allerlei archiën die — dikwyls vry onjuist — den naam van republiek dragen. Hoe ook de vorm zy die de alleenheersching verving, ze wankelt gedurig tusschen dwingelandy en regeringloosheid. In 't eerste geval is de kring reeds terstond vry geleidelyk gesloten, tenzy men groot onderscheid make tusschen de tyrannie van 'n enkele, van eenigen of van velen. By anarchie werpt men zich in de armen eener persoonlykheid die zich byzonder heeft toegelegd op 't stichten van orde, eener gezags-*specialiteit* die al zeer spoedig *no-lens volens* — want niemand is tyran voor z'n genoegen — het voorbeeld volgt van den despoot dien men wegjaagde.

Moet dit altyd zoo blyven? Wie weet! Wy trachten naar het betere. Dit trachten is onze roeping, en juist daarom is het pligt de middelen ter verbetering met oordeel te kiezen.

De proeven die sedert korten tyd op het vaste land van Europa, en in Engeland sedert eeuwen, genomen werden, leverden gebrekkige resultaten op. Aannemende dat elk Volk het regt heeft over zichzelf te beschikken, ryzen er vele vragen, welker beantwoording zoo moeilyk is, dat wy door de erkenning van dat regt nog zeer weinig gevorderd zyn. Wat *is* een volk? Vormen de Scandinaviërs één Volk? Hebben de Friezen regt op zelfbeschikking als alleenstaande natie? Vragen van die soort zyn er honderden.

Al konden zulke kwestieën behoorlyk — d. i. met terzystelling van diplomatieke fictieën die by den dag veranderen — worden opgelost, dan staan wy voor nieuwe moeilykheden. Het is zeer gemakkelyk eene natie toeteroepen: gy zyt uwe eigene meesteres, beschik, beveel! Wie moet antwoorden op dien eisch? Wie is gerechtigd tot gebruik-maken van 't geschonken of veroverd voorregt? Hoe *wit* zich de wil van 'n Volk? Of, erger nog, *heeft* dat Volk 'n wil? Eén wil zeker niet, en dit komt met géén wil vry-wel overeen.

Daarna dwaalt men af op den kinderachtigen uitweg van 't stemmen tellen, en tot het onwysgeerig aannemen van eenen *veronderstelden* Volkswil, dien men meent te kunnen opmaken uit stemmingen welker uitslag en beteekenis beheerst worden door een willekeurig zaemgesteld kiesreglement.

En deze reeds zoo onnauwkeurige manifestatie leidt tot nog onzuiverder resultaten, dan 't geval wezen zou indien zekere bepaalde zaak aan 't oordeel der menigte werd onderworpen. Die menigte kiest nu slechts generale gevolmagtigden, die te-zaem genomen niet den minsten waarborg opleveren, dat hunne majoriteits-meening met den wil van de Natie overeenstemt.

Zoo stuiten we in 't parlementair stelsel overal op onnauwkeurigheid, op genoegen nemen met zeer ruwe benadering, op fictie, en ... op misleiding.

Al de gebreken die uit de aangestipte moeilykheden voort-

vloeien nu eens aannemende als onvermydelyk, dan blyft toch de mogelykheid bestaan het voorhanden materiaal van staatkundige gegevens eerlyk toetepassen.

En ... dit doet men niet.

Lezen wy niet dagelyks in onze couranten dat B. C. D. — ik sla nu A. over, om den schyn van ondeugende toespeling op m'n schapen-parabel te ontgaan — vernemen wy niet dagelyks dat het onze pligt is voor *die* heeren te stemmen, *juist om redenen die hen tot vertegenwoordiging des Volks onbevoegd maken?*

De een heeft zich byzonder toegelegd op den handel...

Dat zal hem te-pas komen als hy een winkel opzet. Goed succès! Maar daarmede heeft het VADERLAND niets te maken.

De tweede was jaren lang in Indië...

We willen hopen dat hy ryk is, of 'n behoorlyk pensioen heeft zonder leverziekte. Doch dat gaat het VOLK niet aan.

Een derde is fabrikant. «Het fabriekwezen, myne heeren, het fabriekwezen...

Zeer wel! Ook dat behoort tot den STAAT. Maar ook dat *is* de Staat niet.

Een vierde candidaat is byzonder bekwaam in 't Loodswezen. Hy weet den weg in de zeegaten...

Dat is juist de weg dien we 't VADERLAND niet willen opsturen.

Zie dien vyfden eens. Men aanbidt hem in z'n district...

Wèl, laat hem dan blyven waar hy bekend is en aanbeden wordt. Het VOLK kent en aanbidt hem *niet*.

Gy zult toch dezen zesden niet afwyzen. Hy behoorde sedert z'n prille jeugd van familiewege tot de zóó-en-zóó party. Hy is van-ouder-tot-ouder... *aan* en *ist*, een echte!

Dat zal z'n grootmama pleizier doen van wie hy die anery geërfd heeft, maar het VOLKSBELANG heeft andere eischen. Laat men dien man eene plaats aanbieden in de een of andere kamer van z'n familie, als daar door 't overlyden van 'n

oudtante vacature is. De STAAT is niet gediend met lieden die de oplossing aller maatschappelyke vraagstukken meebragten uit hun luierland.

— Wraakt ge ook den zevenden die als *specialiteit* in. . .

— In 't een-of-ander, *connu!* Ja, ik wraak ook hem. Ik ontzeg ieder het regt Volksvertegenwoordiger te zyn, die dat regt grondt op iets anders — wat ook! — dan kennis van de behoefte des Volks *in het algemeen*, dan toewyding aan de belangen van het Volk *in het algemeen*. Het volgen eener vooruit bepaalde rigting op wetenschappelyk, sociaal of politisch terrein, bewyst òf onbekwaamheid òf verraad, en dit laatste is immer het geval by het voorstaan van *byzondere belangen*. De algemeene zaak is in de hoogste maat *integraal*, en moet behandeld worden als zoodanig.

Ik weet zeer goed dat het vertegenwoordigend stelsel in 't algemeen, ook zonder verkeerde toepassing in de onderdeelen, aan dezen laatsten eisch niet kan voldoen. Doch wie dit toestemt, zal erkennen dat wy de daaraan klevende gebreken niet willens en wetens mogen vermeerderen. Hoe gebrekkig ook de wil des Volks door zyne afgevaardigden wordt kenbaar gemaakt, er is weinig hoop op beterschap, indien wy opzettelyk voortgaan onbevoegden te belasten met die moeielyke taak. Zien de liberalen niet in, dat zy zich bespottelyk maken in de oogen der behouders, door dagelyks blyk te geven dat zy hun eigen Stelsel òf niet begrypen, òf moedwillig verkrachten? Is er logica in den roep: weg met Gods-genade! als men te-gelyker-tyd zweert by de genade van Profr. X. of Y.? Met welk regt recuseert men het overwigt van een BOURBON of anderen Krates, als men stokstyf beweert dat het leekepligt is, eerbied te hebben voor de militaire kunde van Luitenant Q.? Wierp men tronen en bidstoelen omver, om plaats te maken voor katheders? Millioenen en millioenen plebisciteerden sedert eeuwen voor 't gezag van den Paus. Weg met *die* meerderheid, zeggen we

nu, wy weten beter! Maar... de anderhalve stem uit Schiedam die den jeneverstoker Z. zoo byzonder bevoegd rekent tot het beslissen van industriële — en alle andere! — kwestien, dat is 'n andere heiligheid, daaraan mag niet geschud worden! JOZUA deed de zon stilstaan. Dit werd aangenomen door duizende stemmen. Vyf- zesduizend jaar voteerde 't mensdom de onschendbaarheid van JOZUA's wonder. *Die* meerderheid wordt op-eenmaal terzy gezet — en ik doe hartelyk mee! — maar mogen we nu telkens 'n nieuwen JOZUA erkennen in ieder dien 't gelukte zich door 'n paar dozyn kiezers te doen proclameren voor 'n specialiteit in stilstaan?

Wie de aanbevelingen der candidaten ontleedt, staat verbaasd over de botheid van lezers en de onbeschaamdheid van dagbladschryvers. Deze heeren nemen niet eens de moeite hunne félonie te verbergen, en dringen brutaal aan op de verkiezing van dezen of genen, om redenen die juist den candidaat het lidmaatschap in de kamer zouden onwaardig maken, indien hy schuldig ware aan de Kamerdeugden waarvan hy beticht wordt. Laat ons hopen dat er veel gelasterd wordt in die aanbevelingen! Maar in dit geval is 't vreemd dat de betrokkenen zich niet verdedigen. Nooit las ik te-dierzake eene regtvaardiging. Nooit werd een dagbladschryver voor den regter gedaagd, omdat hy dezen of genen in-staat achtte, als Kamerlid het algemeen welzyn opteofferen aan byzondere belangen. Nooit eischte een aanstaand vertegenwoordiger des Volks, herstel van eer na de aantyinging dat hy gereed-stond dat Volk naar de mate van zyn vermogen te verraden als *specialiteit*. Integendeel, de Fritsjens leggen vry onnozel hun schitterenden staat van dienst over, en schynen te gelooven dat na hunne verkiezing, *tout sera pour le mieux dans le meilleur des parlements possible*.

Het best-mogelyk parlement? Dit verkrygen we op die wyze *niet!*

Wie als *specialiteit* de kamer betreedt, voelt zich genoopt

z'n kiezers te doen zien dat hy wel terdege de man is waarvoor hy zich . . . in de societeit GEZELLIGHEID uitgaf. Men was gewoon hem daar gekleed te zien in iets wat naar uniform geleek. Ook schoor de barbier z'n nekharen weg. En z'n rok werd geborsteld door 'n gewezen wachtmeester-titulair . . . een krygskameraad uit de dagen van 't oorlogzuchtig garnizoensleven. Zou, na dit alles, het geacht lid uit de GEZELLIGHEID mogen zwygen by 't behandelen der vraag, hoe we de Pruisen uit het land houden? Dat zy verre! *specialité oblige!*

Het ruischt hem in de ooren hoe z'n kiezers elkaer toeroepen: «'t zal me benieuwen wat *onze* man zegt over die linie van defensie. Zoo-iets is juist z'n fort.»

Nu, die kiezers krygen hun zin. «Onze man» praat mee . . .

Ook hy weet wat een linie is — gelukkiger dan ik, die 't tot nog toe niet weet — en hy licht de vergadering voor, al zy 't dan niet met technische kennis, dan toch met wat kennis van de terminologie der techniek. De kruienier van z'n dorp voelt iets in zich van 'n CAESAR of NAPOLEON, by 't verondersteld *hear, hear!* dat de aandacht scherpt op de oorlogswysheid van *zyn* afgevaardigde. De geldwisselaar op den hoek is wat huiverig geworden in 't aannemen van *Cassenscheine*, na die redevoering van *onzen* man. 't Is toch maar zeker dat VON MOLTKE geen raad weten zal met die nieuwe linie, en dat alzoo de solvabiliteit van den Pruisischen Staat . . .

«Onderwys? Wacht even, straks zal onze dominé die zaak eens behandelen. We zonden hem naar den Haag, omdat het preeken hem wat lastig viel — hy hoest zoo, en kan de stovenlucht niet verdragen — maar onderwys is z'n stokpaardje. Hy katechiseerde altyd 'n kwartier over den tyd en op z'n zesde jaar al kon m'n kleine jongen 't heele gebed van MANASSE van-buiten, zoodat nu die réorganisatie van de hoogeschoolen wel in orde komen zal. Liberaal is hy . . . van belang! Hy preekte zonder bef, en z'n vrouw heeft gedanst op den zilveren bruiloft van onzen burgemeester.»

« Accynsen? Nu, dat is een kolfje naar de hand van onzen X.! Hy is graanhandelaar, en heeft molens ook. Altyd lag hy overhoop met de kommiezen van 't gemaal. Hy is door-en-door thuis in die zaken... doorkneed! Lees eens wat onze «provinciale» van hem zei, toen hy gekozen zou worden. De provinciale zei dat... dat... niemand zoo byzonder thuis was in accynsen als X. De behouders zullen 't hard te verantwoorden hebben als hy begint. Want... praten kan hy... kyk! Verleden by den brand heeft hy 'n toespraak gehouden, wel 'n half uur lang. De spuitgasten stonden perplex, en toen 't dak instortte had hy nog niet gedaan. Ik verzeker u dat hy niet voor niemendal naar den Haag is gezonden.»

't Is nu maar te hopen dat er geen brand ontstaat in den Haag of Nederland, in de Kamer of onder 't Volk. De welsprekende gemaal-specialiteit mogt de spuitgasten eens roerloos praten!

Het doet me overigens genoeg dat die X zoo'n goede spreker is, daar hy my hierdoor aanleiding geeft terug te komen op de specialiteit van mooipraters, een ras dat ons moest doen gloeien van eerbied voor den uitvinder van 't persisch insectenpoeder. De menschevriend HAKIM HHAFIZ — daar ik niet weet hoe de man heette, willen wy aannemen dat die naam hem is toegekend door de meerderheid eener Vergadering die 't ook niet wist — die HHAFIZ heeft aanspraak op onze dankbaarheid, al ontwaren we dan by warm weder en kamerzittingen, dat z'n pogingen nog altyd gedeeltelyk onbekroond bleven. *In magnis voluisse...* o edele HAKIM, troost u daarmee!

De specialiteit van mooi-praten, publiek-spreken, oratorisch talent, welsprekendheid — de frequentste onder alle specialiteiten — is een ware ziekte, eene besmetting, eene pest die uitgerooid behoort te worden, een vloek dien men bezweren moet.

Ik heb my onlangs in de IDEËN hiermede te lang bezig gehouden, om daarby nu te blyven stilstaan. De belangstellende lezer wordt naar dat werk verwezen, en ik zal dus hierover nu niet meer zeggen dan tot het aanwyzen van den nadeeligen invloed dezer soort van specialiteit op de Vertegenwoordiging des Volks noodig is.

Welsprekendheid in den zin dien men gewoonlyk aan dat woord hecht, behoort te-huis op den kansel. Het opdringen van ongerymdheden kan niet gelukken zonder zeker *flux de bouche* dat we aan goochelaars, geestelyken en biologen moesten overlaten. By het nuchter behandelen van zaken — en dit is zoowel voor de balie als op de Volkstribune een vereischte — komt het aan op de zaken zelf, en niet op de wyze waarop deze of gene praat-specialiteit die zaken weet voortstellen. De aangevoerde *feiten* behooren wèl te spreken, en kunnen dan de welsprekendheid van den rhetor zonder schae missen niet alleen, maar worden daardoor in het duister gesteld. Welke waarde heeft de vrypraak van den beschuldigde, indien men daarby de bekwaamheid van zyn verdediger op den voorgrond zet? Welk vertrouwen kan het Volk stellen in de doelmatigheid van een genomen maatregel, wanneer daartoe beslist is onder den indruk der redevoering van een mooiprater? Men bedenke dat het by behandeling van zaken niet om overreding te-doen is, niet om 'n kinderachtigen triumf over tegenstanders, niet om de problematische eer van 't laatste woord. De vraag is hoe de *feiten* zyn, hoe die van elkander afhangen, hoe er moet gehandeld worden om ze in de toekomst naar wensch te leiden. En dit doel wordt niet bereikt door oratorische inspanning of overspanning.

Erger nog, dat doel wordt niet eenmaal nagejaagd. Het spreken zelf staat dikwyls het belang der zaak waarover men spreekt, in den weg, als 't luid gesis om stilte de stilte in den schouwburg. Het is den specialiteit-prater minder om 't

welzyn des Vaderlands te doen, dan om den bloei zyner redenary. En ook z'n tegenstanders slaan meer acht op de rhetorische waarde van z'n arheid, dan op den invloed die zyne redenering behoorde te hebben op hun oordeel. Die invloed is dan ook zeer gering. Vóór het openen der debatten kan men vry nauwkeurig weten hoe de uitslag der stemming wezen zal, een bewys dat de advocatery der pleiters geen enkele overtuiging wijzigt, en vooral geen enkel *partipris*.

De waarde die in-weerwil hiervan nog byna overal aan publiek-spreken gehecht wordt, legt een droevig getuigenis af van den ernst waarmee men waarheid naspoort. Als meest eenvoudig geneesmiddel voel ik me weder genoopt te wyzen op den wiskundige, die in de harmonie van het ZYN, uitgedrukt in hoeveelheden of uitgebreidheid, de schoonheid van het stipte, de poëzy der juisheid najaagt. Hy vindt dit alles niet in eene byzondere wyze van voorstelling, maar in de eenvoudige vermelding van 't gevondene, dat hem uitdrukkingen in den mond legt welke steeds, in hooger zyn dan we gewoonlijk dit woord gebruiken, wèl-sprekend zyn. Wat daartegen strydt noemt hy leugen. En zelfs zonder bepaalde tegenstelling, al wat afwykt van 't eenvoudig ware, is hem onwaarheid, en als zoodanig een gruwel.

Mooi-praten! In de couranten, die verraderlyke fotografiën van onzen maatschappelyken toestand — de opletende lezer begrypt dat ik nu bepaald van de advertentiën spreek, daar fotografiën aan iets als juistheid doen denken — in de couranten wordt nu-en-dan eene *gewandte Verköuferinn* gevraagd. Hoe men zoo'n ding in 't hollands noemt, weet ik niet. De zaak zal wel hierop neerkomen, dat men een schepsel zoekt die 't talent heeft 'n onbedreven klant een verschoten lapjen aantepreten. Heeft de specialiteit van dat winkelmeubel werkelyk voor den patroon

eenige waarde? Heeft zoo'n geacht lid van de toonbank in-
dedaard invloed op het geluk des Volks dat wat welvaart
komt opdoen uit haar voorraad?

Op my niet. Ik tart de meest *gewandte Verkäuferinn*
van 't heele nieuwe Duitse Ryk, my een kadaster-wets-
ontwerp of 'n réorganisatie van de Preanger in de hand te
stoppen voor 'n waardig antwoord op m'n HAVELAAR, en
ik zou geen slaapmuts aannemen uit hare hand, al verze-
kerde ze my op hare eer dat VAN TWIST en DE WAAL
zelf, met behulp van andere specialiteiten, dat ding hadden
gebreed.

Maar onze kieskollegien en Kamers zyn zoo keurig niet.

In die winkels stelt men zich met de nieuwe jufvrouw te-
vreden, zoodra zy zeker soort van omstanders tot handge-
klap weet te bewegen, en vraagt er zóó weinig naar of ze
overigens verstand van de zaken heeft *in 't algemeen*, dat
men ten-laatste die zaken met het effect van haar praatjes
verwart. Dit nu is in den winkelier begrypelyk. Hy slyt
z'n waren door de mondigheid van z'n vertegenwoordigster.
En daarom alleen is 't hem te doen. Doch stelt niet het
Volk andere eischen aan zyne afgevaardigden?

De redevoering van A. B. C. was mooi... heel mooi!

Maar eilieve, zyn we daardoor een graad veiliger voor
de Pruisen?

Die D. heeft daar eens weer perfect gesproken! Zeker,
bijna zoo mooi als onlangs in de «GEZELLIGHEID» maar...
de werkman is ontevreden. Kan hy voedsel koopen voor
D's prachtige oratie? Is de kans op algemeene welvaart
verbeterd?

« Hebt gy gelezen hoe E. dien F. op z'n plaats heeft gezet?
Dát was taal! »

Och ja, maar de Javaan wordt mishandeld, met of
zonder réorganisatie van de Preanger, met of zonder accom-
pagnement van Kamerspeeches, met of zonder de *Gewandt-*

heit der Bataviasche toko-specialiteit die z'n diepe kennis van Indische zaken te luchten hangt.

Maar . . . niet alle mooipratery riekt naar den winkel. Ook de balie levert gewoonlyk een contingent sprekers die de toonbank zouden doen blozen, indien een toonbank blozen kon. « De regten, myne heeren, de regten . . . »

Nu ja, de regten. We kennen ze, die vadermoordende bastaarden van het REGT. De regten vullen alle plaatsen die openbleven tusschen de bezette botertonnetjes en de ver-tegenwoordigers der Vlaardingsche haring! De man van regten spreekt, spreekt, spreekt . . . tot in 't oneindige. Dat is zyn vak, z'n roeping, z'n beroep, z'n gewoonte, z'n hebbelykheid, z'n behoefte, z'n tic. Het spreken is zyne zeer speciale *specialiteit* . . .

Daartoe werd hy dan ook afgevaardigd.

Waarover spreekt hy? 't Is hem om 't even. Hoe? Het scheelt hem niet. Hy spreekt niet om iets optehelderen, iets meedeelen, hy spreekt om te spreken. Z'n kiezers wachten van hem zóóveel kolcmmen Byblad in de week. Levert hy minder, ze fronsen het voorhoofd: « hm, hm, onze Z. gaat achteruit. » Draaft hy z'n pensum 'n paar regels voorby: « zie zoo, Z. is terdege op z'n dreef geweest. »

De arme Z. wordt martelaar van z'n dorpsroem. 't Is met hem: spreken kunt ge, spreken wilt ge, spreken zult ge . . . tot er den dood na volgt, en dan wachten we uit uwen mond de lykrede. De ongelukkige allemans-babbelaar is nog rampzaliger dan z'n mede-specialiteiten in andere vakken. Deze toch behoeven zich slechts op den voorgrond te stellen, indien hun *métier* wordt aangeroord. Maar Z. is van alle vakken, juist omdat de eigenaardigheid van z'n wel-spreken meebrengt dat hy redevoeren kan over zaken waarvan hy niets weet. Waartoe zou de gaaf van spreken dienen indien men daarby ook nog verstand noodig had van 't behandelde? De zeeman mag zwygen over de tienden . . . al

doet hy 't niet immer. De bankier kan neutraal blyven by 't kibbelen over armenverzorging... al doet hy 't niet immer. De afgevaardigde uit de veenen mag op z'n lauwrē rusten, zoodra de turf afgehandeld is... al doet hy 't niet immer. De kiezers gunnen al die heeren den tyd tot kraam-uitleggen na 't verlossen van hun vakwysheid. Maar de praat-specialiteit is gedoemd zich te laten braden op elken rooster. Hy heeft nà 't afhandelen van eenig onderwerp, nauwelyks den tyd zich, als St. Laurens, op z'n andere zy te leggen. Turf, armenbederf, eeredienst, verstopte zee-gaten, koninklyk prerogatief, volkenregt, buitenlandsche zaken, vrye-arbeid, pensioenen, strafwet, onderwys... alles is van z'n gading. Of liever, alles is van de gading zyner kiezers die «*onzen man* ook wel eens over dat onderwerp willen hooren.»

We zullen niet toegeven in ziekelyk medelyden met het praatörgel dat veroordeeld is tot het afspeleu van meer deunen dan er op één cylinder kunnen gezet zyn. Wie zich voor universele deunmachine uitgaf, moet de gevolgen dragen van z'n triumf. Maar wy vragen wat er teregt komt van de *zaken* die op zulke wyze worden behandeld? Wij vragen of het VOLK gebaat wordt door de knapheid van zoo'n babbelaar?

Misschien werpt men my tegen dat ik, die aan specialiteiten hun bekrompenheid verwytt, genoegen moest nemen met de... *generaliteit* van iemand die over alles meespreekt, en dien men dus geen verwytt kan maken van de nauwte waarin hy zich beweegt. Die ruimte moge wyder zyn dan van anderen, ze is gewoonlyk minder goed gevuld. Heeft men by vakmannen te klagen over pénurie van zaken, hier hebben we met profusie van woorden te doen. Het is den eersten onmogelyk zekere enge grenzen te overschryden. Praters kunnen zich binnen geen enkelen grens tot iets wezenlyks bepalen, en wanneer men de zaakkennis van

dezulken, en 't licht dat zy verspreiden condenseert, voelt men iets als sympathie voor de andere specialiteiten, die wel-is-waar slechts ééne zaak representeren, maar zich daarover dan ook niet behoorlyk weten uittedrukken, en dus meer kans hebben door zwygen te geraken, tot 'n simulacre van iets degelyks. In dit laatste geval blyft hun ten minste de verdienste het woord te laten aan den enkele die indedaad iets te zeggen heeft waardoor misschien het Volk kan gebaat worden.

Uit myne IDEËN kan men weten hoe ik de staatkundige waarde van den heer THORBECKE beoordeel. Toch heb ik onlangs zyne handelwyze in zekeren zin goedgekeurd, toen hy zich onttrok aan het praatduël waartoe een debatteer-specialiteit hem aanhoudend dwingen wilde. De poging van den aanvaller om zich tot «iets» te maken, door 't voortdurend, mikken op eene persoon die naar de meening van een groot deel des Volks sedert langen tyd iets *is*, noem ik . . . kwaejongensachtig. Ik moet gelooven dat de man in de oogen zyner kiezers eer heeft ingelegd met z'n sarren. De rol immers die hy spelen zou, was te voorzien, en zal waarschyndlyk een der voorwaarden zyner verkiezing geweest zyn. Het is dan ook mogelyk dat hy nu-en-dan z'n tegenstander gekwetst heeft. Maar de grootere eer door dien tegenstander gekwetst te worden, is hem ontgaan. De in dit geval door de liberale specialiteit in acht genomen terughouding zou ons byna stemmen tot wat vergevensgezindheid voor de zotternyen van '48, indien hier aan iets anders dan zeer persoonlyke beweegredenen te denken viel. De heer TH. wilde niet tournooien met het individu dat zich als geacht lid uit . . . een-of-ander zoo indiscreet opdrong in z'n vyandschap. Het *Kamerlid* TH. gaf te dikwyls bewyzen van onkunde omtrent de ware roeping des Volksvertegenwoordigers, dan dat zyne terughouding aan staatkundig *bon sens* mag worden toegeschreven. Dit is dan ook niet te verwachten in den schepper onzer kies-

wet, die volgens z'n beginselen, *als lid der Kamer* 't regt niet had zich te onttrekken aan de noodzakelyke gevolgen van z'n eigen werk. Zulke verkiezingen brengen zulke geachte leden voort! *Patere legem quam fecisti!*

Of 't waar is dat het bedoeld *ad hoc* afgevaardigd kemp-haantje z'n kiezers behaagd hebbe? Ik gis ja. Waarschynlyk zyn z'n herhaalde provocatien met innig welgevallen gelezen. Me dunkt ik hoor zeggen: dat is *onze* man!

Welnu, die ingenomenheid vloeit voor een deel uit onkunde voort. De meerderheid der kiezers is nog altyd van meening dat praten, spreken, publiek-spreken, redevoeren, enz. uitstekende zaken zyn. Niets evenwel is gewoner dan dit talentje. 't Gaat daarmee als met muskaatnoten, verzenmaken en speciaal-kennis van «de-n-oost» altemaal kruierien die eens tegen goud werden opgewogen, en tegenwoordig in 't burgerlykst huishouden tot vervelens toe worden voorgezet. Voedsel zit er in al die dingen niet, en overvoer deed den prys dalen, 'tgeen een geluk is. Want al vloeit hieruit verhooging van consumtie voort, het stemt de waardering van 't gebruik lager, en dit is iets gewonnen.

Zóóver zyn we nog altyd niet met de debatspecery. Nog immer vinden menschen en... kiezers een *haut goût* van talent in de hebbelykheid van frazenlymen. Ze schynen niet te weten dat de prys van dat artikel gedaald is, sedert de afschaffing van 't monopolie. Wat onbevangenheid, een beetje gewoonte z'n eigen stem te hooren, de begeerte *de se voir imprimé*, het bezit van een twintigtal gelegenheidsfrazen, een welgeprepareerd slotwoord, *et le tour est fait!*

Voedsel zit er in dit alles niet, zeide ik zoo-even, toen ik van andere goedkoope producten sprak. Zit er voedsel in wat we zien voortbrengen door zulke publiek-sprekers? Om te blyven by 't voorbeeld dat ik aanhaalde, durf ik vragen of er in al die aanvallen tegen den heer TH. één nieuw denkbeeld is ontwikkeld? Of er één oud denkbeeld

in nieuw licht werd gesteld? Is er iets overgebleven van die telkens te-vergeefs afgestoken vuurwerkjes? Wordt er in 't grenzeloos ryk der IDEËN een nieuw werelddeel ontdekt? Een vreemde kust? Een onbekenden klip? Een dorp, een rots, een zodebankje, een zandkorl? Niets van dat alles! Niet eenmaal een nieuw kiesdistrict. Geen *mot* zelfs is blyven bestaan van al de projectilen waarmee de arme THORBECKE uit z'n eigen kies-*mitrailleuse* beschoten werd. Wind zyt ge, o praat-specialiteit, tot wind zult ge wederkeeren. Dat zy zoo!

De wensch is vroom. Van alle specialiteiten is de redevoer-specialiteit de verderfelykste, de onuitroeibaarste! In weerwil der uitvinding van den beroemden HAKIM HHAFIZ, is de kans op herstel der ziekte nog zeer gering. Die man heeft te stryden met boosaardige vyanden. Venynige tegenstanders hebben in Perzië zyne pogingen verydeld, door het oprigten van dispuut-collegien en debating-clubs. Zoo stuit gewoonlyk iemand die z'n tyd vooruit is, op boosaardige tegenwerking. Ook ik heb 'n uitvinding gedaan. Ik wilde de publiek-sprekers inënten met de tranen van 'n berouwheb-benden ekster. Maar ik houd de ontdekking geheim, uit vrees dat broodnyd en zucht tot zelfbehoud zich zullen wreken door 't oprigten van instituten als die in Perzië den armen HHAFIZ het leven verbitteren.

Wie overigens nog niet doordrongen is van den noodlottigen invloed der praatspecialiteiten, sla 't oog op het ongelukkig Frankryk waar men, na al de bittere ondervinding van 't laatste jaar, nog niet genezen is van de kwaal. Toen dezer dagen *) de generaal VINOY met al de duizende vecht mannen die hy onder zyn bevelen had, gevlugt was voor de opstandelingen te Parys, deelde een frazensmid die gebeurtenis mede aan de *Assemblée Nationale* met de

*) Ik schryf deze regelen den 26e Maart 1871.

woorden: *le général a concentré ses forces à Versailles*. Indien de fransche afgevaardigden duitsch lazen, zouden zy weten dat sedert maanden hunne vyanden zich over zulke frazen vrolyk maken, en dat de uitdrukking *sich rückwärts konzentriren* op Franschen toegepast, in den mond der opgeblazen onderdanen van Keizer WILLEM -- die op hun beurt óók met frazen weten om te gaan! — identiek is geworden met schandelyk wegloopen. De vaderlandredders in de *Assemblée* slikken nog altyd zulke woorden, en zetten daarby een gezigt alsof ze doordrongen zyn van 't besef der strategische waarde van zoo'n militaire retrovolutie. JULES FAVRE, een pleit- en praatman, spreek-specialiteit van den eersten rang, vond eene andere manier uit om lafhartige vlucht te eufoniseren. Hy, lid der Regering, had als z'n ambtgenooten 't hazenpad gekozen voor de oproerlingen van 't *Hôtel-de-Ville*, en met majestueuse deftigheid stelde hy die rugwaartsche concentratie aan de Volksvertegenwoordiging voor als eene heroïsche poging om den vyand te verdelgen: « *en créant autour de lui le vide le plus absolu.* » 't Doet denken aan een muisjen onder de luchtpomp. Maar eilieve, als nu die vyand, aangetrokken door 't zoo heldhaftig geschapen *vacuum*, zich liet voortzuigen naar Versailles, en verder... verder... zoovèr de door voortdurende vlucht veroorzaakte ylheid toelaat of eischt... wat dan? *Quo usque*, o JULES FRAZE? Ik heb ongelyk. Er staat: *autour*...

De *Assemblée* neemt genoeg met zulke *cant*, zy die optreedt als redster van 't arme Frankryk dat door gelyksoortige praatjes ten-gronde werd gerigt.

Die menschen hebben niets geleerd, en niets afgeleerd.

Tot-nog-toe ging het ten-onzent niet beter. En 't is te betwyfelen of dit veranderen zal.

Maar, in-weerwil myner moedeloosheid, zal ik blyven waarschuwen zoo goed ik kan.

Wie meenen mogt dat ik onze Vertegenwoordiging te hard

val, vrage zich of de Kamers by het volk in aanzien zyn? Dit is het geval *niet*. De kiezers minachten hun eigen werk. Men ziet het vaak dat koks de spyzen niet lusten die zy anderen voorzetten. Om die met smaak te nuttigen, is 't noodig het vuil geknoei in de keuken niet bygewoond, en vooral daaraan niet meegewerkt te hebben *).

En... het oordeel der Kamerleden zelf! Wie slechts eenmaal gelet heeft op den toon waarop zoo'n uitverkorene z'n mede-uitverkorenen «ze» noemt, zal my ten-goede houden dat ik weinig omslag maak met die heeren, waartoe geen groote moed vereischt wordt, daar ieder hunner in 't byzonder volkomen instemt met myn oordeel over z'n «geachte» collega's *en-bloc*.

«Dat begrypen *ze* niet... daartoe zyn *ze* niet te bewegen... zoo-iets is hun te hoog...»

En de éénling die aldus spreekt en accentueert, heeft gelyk. Er ligt niet de minste verwaandheid in, dat hy zich als individu hooger stelt dan z'n ambtgenooten te-zamen genomen. Hij voelt indedaad het overwigt van z'n onverbrokkelde individualiteit, tegenover de poespas van kennis en kunde die door gebrek aan affiniteit nooit een degelyk geheel kan uitmaken (Idee 336). Elk individu, hoe schitterend middelmatig ook, staat boven eene Vergadering.

Eene verzameling van menschen bezit als zoodanig nooit een der eigenschappen die eenen mensch kunnen versieren. Ze heeft geen consequenten wil, geen overtuiging, geen karakter, geen bekwaamheid, geen geweten, geen eergevoel, geen schaamte en geen moed.

Wie na al 't aangevoerde nog verder bewys verlangt, legge zich de vragen voor:

*) Zie de noot op blz. 87 van «*Een en ander over PRUISSEN en NEDERLAND.*»

Welk werkstuk heeft ooit onze Kamer voortgebracht? Welk belangryk denkebeeld is uit haar voortgekomen? Welke blyken gaf zy van besef harer verplichtingen? Op welk gebied leverde zy voorbeelden ter navolging? In welk opzigt was zy uitstekend? Wat heeft het Vaderland aan zyne Vertegenwoordiging te danken?

Uit overvloed van individuele specialiteiten in allerlei vakken, werd zy altyd verhinderd collectief te zyn wat zy uit den aard der zaak wezen moest: *algemeene* SPECIALITEIT *ter behartiging van de belangen des VOLKS.*

MIX.

« Een veger die niet vegen kan, en geen ander vak verstaat dan niet te kunnen vegen, is eene *Specialiteit.* »

— Myn vak is dat... dat... of dat!

Zeer wel! Wat hebt gy die aldus spreekt, tot stand gebracht op het terrein dat ge 't uwe noemt? Gy geneeskundige, hoeveel gezondheid bragt ge voort? Gy regtsman, werd het REGT gebaat door uwen arbeid? Gy specialiteit van moed, strategie en taktiek, beeft de vyand voor uwe dapperheid en vechtkunst? Gy publiek-spreker, redenaar, welke dwaling roeidet gy uit?

Laat ons nogëens het oog slaan op Frankryk, het land waar sedert onheugelyke tyden de beide laatste specialiteiten byzonder in eere waren. Om nu niet te spreken van de treurige rol die veldheeren en diplomaten speelden tegenover den buitenlandschen vyand, welke maarschalk van het Woord, welke hoogleeraar in verdelgkunde, bezweert het oproer te Parys. Ze beproeven dit niet eens. *)

*) Sedert eenige dagen is men indedaad overgegaan tot iets als handeling, maar tot heden — 12 April — bevestigt de uitslag dat

Het gepraat der THIERSEN en FAVRES in de Assemblée Nationale concludeert gewoonlyk tot wachten, afwachten, niet-doen. De helden die telkens onder verpanding van eer en leven, beloven «het monster der anarchie den kop in te drukken» komen gedurig onverrigter-zake terug, en brengen hun dierbaar leven ongedeerd weder te-huis. De indedaad zwaar gebllesseerde eer wordt met 'n praatje gekalfaterd, want de vechtspecialiteit gaat zeer geleidelyk in de praat-specialiteit over. De helden van 't slagveld kyken den doodslagers van de balie de kunst af, en frazeren à *qui mieux mieux*. En de heeren van zoo'n assemblée nemen daar genoegen mée. Toen onlangs de overwinner-of-sterver DUCROT tegen alle afspraak aan, onverwinnend in 't leven was gebleven, werd er nog even geprotesteerd tegen 's mans wederregtelyke existentie. Maar nu dezer dagen de admiraal SAISSET, de specialiteit die gezworen had: *de donner sa vie* enz., springlevend wederkeerde zonder de straten van Parys te hebben schoongeveegd, neemt men genoegen met... zoo'n veger die niet vegen kan.

Wie nu zulke DUCROTS en SAISSETTEN aan 't breien, stoppen, stikken of koekbakken zetten wilde, zou van die heeren ten antwoord krygen: «dat is myn vak niet... van beroep ben ik held!» Maar zoodra er iets te doen valt waarby hunne heldhaftigheden eens terdege zouden te-pas komen, gedragen zy zich als specialiteiten van de naaischool.

myne minachting voor de «mannen van 't vak» niet ongegrond is. Dat de babbelaar THIERS die over de hulpronnen van geheel Frankryk beschikt, ten-slotte triumferen zal over 't hoopje werklieden der Commune, bewyst niets hertegen. De Paryzenaars kunnen niet slagen, daar ze, ook na 'n zeer onwaarschynlyke zegepraal over Versailles, zouden stuiten op de Duitschers. 't Is echter al zeer sterk dat die onspecialiteitige verdedigers der *Commune* zich zoo lang staande-houden.

En de praters! Mr. THIERS, Mr. FAVRE, Mr. . . Wat-Ge-Wilt, heeft 'n speech gehouden! Dàt was nu eens prachtig! Dàt deed effect . . .

Och ja, als op de roerlooze brandblussers van pagina zooveel.

Indien zulke babbelaars zelf het minste vertrouwen stellen op den indruk van hun gepraat, op hunne waarde als *specialiteit*, waarom dan niet van die kracht gebruik gemaakt tegen het oproer? Waarom het Hôtel-de-Ville niet gebombardeerd met 'n Kamerspeech van THIERS? Waarom mitrilleert FAVRE de opstandelingen niet met z'n mond?

Bisschop HERBERT van Utrecht gaf in de twaalfde eeuw bewys van meer opregtheid. Toen de hollandsche graaf DIRK hem kwam aanvallen, begreep de eerlyke man dat het nu de regte tyd was zyne specialiteit op den voorgrond te stellen. Zyn vak was heiligheid, en met heilighedens trok hy den vyand te-gemoet. Dat hielp. Onze DIRK vraagde excuus, en beloofde beterschap. Ook deze toonde hierdoor dat het hem ernst was met z'n specialiteit van geloover. Maar in onze dagen . . . zie VICTOR EMANUEL. Tòch Zoon der Kerk! Zie de protesten tegen Pausselyke Onfeilbaarheid — tegen de vochtigheid van water — tòch Katholiek!

En zie rond op zooveel ander gebied. Klapperende vensters, mismakende schoorsteen, gebrekkige ventilatie, onpraktische daken, smakelooze gevels protesteren tegen de bekwaamheden onzer bouw-specialiteiten. Een ingenieur dien ik eens deze opmerking mededeelde, antwoordde my dat de meeste zaken van dien aard tot het timmermans- of metselaarsvak behoorden. Precies 't antwoord van 'n franschen generaal dien men aan 't breien zetten wou. *Hoogere* bouwkunde? Wat is dat? Engelen wonen niet. Wy zyn menschen, leven als menschen, moeten voldoen aan menschelyke behoeften. Gaarne wil ik gelooven dat het diepe studie vereischt de verhouding te berekenen tusschen de kapitelen eener Minerva-

tempel en de emolumenten van 'n hedendaagsen koster, maar wy hebben andere kunde noodig. De huishouding eener hollandsche stovenzetster wordt niet geregeerd naar de wetten van 't grieksche schoonheidsgevoel, en we zullen geen schoorsteenen leeren maken, zolang wy 't beproeven uitstellen tot we bruikbare modellen aantreffen in een opgedolven *atrium*.

De eigenaardige fout der specialiteiten bestaat in afschuw van oorspronkelykheid. Men rigt zich — gemakshalve en om verantwoord te zyn — naar meesters in de kunst, en vergeet dat deze hunne waarde juist daaraan ontleenden, dat zy zich *niet* rigtten naar een meester. De eenige leermeesteres, de *artis magistra*, die het regt heeft haren discipelen een geldig doctors-diploom uittereiken, is *de aard der dingen*. Wie 't versmaadde te studeren op die hoogeschool, zal ten-allen-tyde een brekebeen blyven, een . . . veger die niet vegen kan.

Terloops doelde ik op de gebrekkige wyze waarop bouw-specialiteiten beantwoorden aan den naam dien zy zich geven. De uitvlugt van den ingenieur, die sommige door my gemaakte aanmerkingen beneden de waardigheid van zyn «vak» rekende, gaat niet op. Hy had my moeten meedeelen aan welke bouwstukken de kunst hare inspanning wèl besteden mag? Zyn onze kerken goed? Onze spoorstations? Heeft ooit een leek, onverwachts geroepen tot uitvoering van eenigen arbeid waaraan hy niet gewoon was, iets bespottelykers voortgebragt dan de Amsterdamsche Beurs, dan het Paleis van Volksvlyt, die énorme ruimte op de lelykst mogelyke wyze in glas en yzer gezet?

De verdeeling in hoog en laag is willekeurig. De geheele natuur is adelyk en wy hebben noch het regt noch de magt, haar kappelmannig te verdeelen in standen. Juistheid, bruikbaarheid, doelmatigheid . . . al deze eigenschappen toegepast op het geringste voorwerp, bekleeden gelyken rang als

dezelfde verdiensten in zaken die ons — in zeer betrekkelijken zin altyd — belangrijker voorkomen, en wie voorgeeft de studie van 't schynbaar geringe te minachten, verdient minachting voor de geringheid zyner studie. Deugd is zedelyke schoonheidszin, in logica openbaart zich de vroomheid van den denker, en aesthetische ontwikkeling brengt de regtvaardigheid meê, die ook omtrent zaken het *sum cuique* weet in-acht te nemen, dat we zoo gewoon zyn niet toetepassen op personen. Alzoo lossen zich de eigenschappen van hart en verstand, zamengaande met kunstgevoel, harmonisch op in dit eene: streven naar waarheid.

De plumpe gestalte van zoo'n Amsterdamsche beurs liegt evenzeer tegen de eischen van schoonheid en doelmatigheid, als 't gebabbel in onze Kamers tegen de belangen des Volks. De lynen van het glasgebouw vloeken en waggelen als beschonken nachtloopers. Die koepel schynt een wên te hebben als 'n Zwitsersche berg-*crétin*. 't Een is zoo onzedelyk, zoo onbeschaafd, zoo ongezonder als 't ander.

En onze kerken! Men preekt daarin op z'n protestants, en de galm is . . . onfeilbaar. De gewelven roepen *O salutaris hostia*, en de dominé oreert in 't hollands of nagenoeg.

Wie zich gewoon maakte zulke snyende contrasten niet optemerken, wie zich verhardde tegen de pyn die dit gebrek aan harmonie uitwerkt op 'n onbedorven gemoed, bedierf z'n zedelyk tastvermogen, en verliest het oordeel des onderscheids, ook aangaande zaken die schynbaar niets te maken hebben met de dingen door welker aanraking hy zich liet vereelten. Wy gelyken hierin veelal op den accoucheur, die meende zonder schade voor zyn vak, in z'n vryen tyd te mogen houtzagen en citerslaan. Dat gaat niet!

Het was niet zonder doel, dat ik zoo-even de wanstaltigheid van 'n paar Amsterdamsche gebouwen vergeleek met zeer uiteenloopende onderwerpen. Ik wensch te doen in 't oog vallen, dat de *oorzaak* der bedoelde fouten overal dezelfde

is, onverschillig of daaraan worde vorm gegeven in metselwerk, dan of het zich openbare in Volksbedrog. Men kan verzekerd zyn dat menige minister-speech, in yzer overgezet, eenen scheven indruk maken zou, en dat er o. a. geen behoorlyke trap zou wezen om zich naar boven te werken in 't gebouw van ons publiek regtsgevoel, indien men dat ongelukkig voorwerp in steen vertaalde. Onwaarheid, onjuistheid, gebrek aan harmonie tusschen eisch en voldoening werken alom op gelyke wyze storend, bedervend, onzedelyk.

Dät hebben wy aan de speciaal-mannen te wyten! Buiten den tempel van hun vak nemen zy de hulde van den leek aan, die hunne voorgewende priesterwyding eerbiedigt. Binnen dien tempel maken ze niemand zalig. Dat is oneerlyk.

Zeg eens, gy baas of m'nheer, gy noemt u metselaar, *meester* metselaar ... is uw cement zoo goed als 't romeinsche?

En gy timmerman, *meester* timmerman, meent ge in-staat te zyn tot het maken van een behoorlyke ...

Ik wil hier iets noemen dat ik niet noemen mag in het hollands, en in 't latyn niet noemen kan, omdat de Romeinen — die als hunne nazaten en de meeste volkeren der oudheid zeer vuil waren — het ding dat ik bedoel, in 't geheel niet gebruikten.

Neen, ik kan 't niet noemen. Het schynt dat myne schryfspecialiteit ook te wenschen overlaat. Men vergeve het my, en bedenke dat ik me nooit voor schryver uitgaf. Ik bezit daartoe niet het minste diploma, en ben zelfs geen doctor of professor in de letteren.

Maar zy die dit wèl zyn, de litteratuur-specialiteiten, wat brengen *zy* voort? Mogen wy zoo laag neerzien op den timmerman die van ouder tot voorouder 't wanbegrip aanhangt dat de opening van 'n bril cirkelvormig moet zyn — alsof het rondöm-aanraken de eisch ware — mogen wy den

onöntwikkelden ambachtsman hardvallen, als we zien dat voorgangers in *humaniora* zoo bitter slecht timmeren? Sedert 'n eeuw of drie hebben of hadden wy akademiën en athe-neën in menigte. De eene professor volgde den anderen op. Ze rigtten hunne leerlingen af en maakten die tot doctoren, tot specialiteiten alzoo, in letterkunde. Alles *professeerde* om 't hardst. Wat leverde dit op? My dunkt een volk dat sedert twee-driehonderd jaar zooveel betaalde voor de beoefening van een speciaal vak, zou regt hebben iets uitstekends in dat vak te verwachten, neen: zeer veel uitstekends. In-plaats daar-van wedyveren de producten onzer officiële letterman-nen met den mismaakten koepel van 't glaspaleis in wan-staltigheid, vooral wanneer zy de ongehoorde poging wagen zich te verheffen boven het peil der middelmatigheid waarin zy hun eerlyk verdiend *summa cum laude* behaalden.

Wy mogen aannemen dat de strandbewoners onzer Neder-landen ten-allen-tyde gevischt hebben. Een groot gedeelte der Natie beoefende alzoo de visvangkunst sedert... ja wie zegt ons hoe lang reeds vóór de zoogenaamde aankomst der Batavieren? Hoe dit zy, er waren ten-allen-tyde meer vis-schers dan officiële letterkundigen. Het wèl beoefenen der visschery werd nadrukkelyk gevorderd door eene gebiedende meesteres: de maag. Toch verklaarde een Noordsch vischge-leerde, die voor eenige jaren in 't belang van zyn vak, een reis deed langs de stranden van Europa, dat de hol-landsche visschers volstrekt niet op de hoogte hunner kunst stonden.

Ik nu kan niet beoordeelen of deze man gelyk had. By analogie met andere vakken welker beoordeeling eenigzins onder myn bereik valt, mag ik gissen dat hy de waarheid zeide. Maar indien ik den uitslag der studiën van onze strandbewoners vergelyk met de litterarische resultaten on-zer akademiën, dan voel ik iets als eerbied voor de *claris-simi* van Scheveningen en Katwyk, en ik zou lust hebben

dien Noordschen betweter naar Utrecht en Leiden te verwyzen ten-fine van clement oordeel over de hollandsche botboeren. Men zegt dat er eens in den Haag drie kabeljauwen te-gelyk op de markt zyn geweest. In een geheel jaar levert onze letterkunde zooveel spieringen niet. *)

Gebrek aan oorspronkelykheid is alweder de oorzaak dezer armoede. In-stede van te grypen in de volle ryke natuur, meent men iets te bereiken door toewyding aan een bepaald vak, d. w. z. door 't volgen van voorgangers die zoodanig vak geprofesseerd hebben, liever nog die er in professerden, en op hunne beurt kopiïsten waren van andere brekebeenen, of al ware het van een meester. Dat deze inkrimping van terrein soms, en nog volstrekt niet dikwyls, iets ten-gevolge heeft als de handigheid die ik op blz. 27 wel wilde toekennen aan een bakker van beroep, kan waar zyn. Maar dat die nauwte van blik nog schadelyker werkt op de voortbrengselen van den geest, dan de sleurfouten der bakkers op ons brood, is ook waar. In dat brood *is* meel. Vermengd, vervalst, verknoeid, er is *meel* in. Onze letter-specialiteiten durven het Volk *als spyze* voorzetten *wat geen spys is*. Zy geven *als voedsel* wat *niet voedt*. En wie er over klaagt, krygt ten antwoord, dat de eigenaardigheid van 's mans vak meebrengt dat hy zùlk brood levere en geen ander. De leek moet dan zwygen, en verwyt zich dat hy ten-onregte meende geestelyk onverzadigd te zyn. De fout lag aan hemzelf die 't hoog gewigt van 't speciaal-vak miskende. Zoodra hy op de hoogte wezen zal de waarde daarvan te schatten . . .

Intusschen professeert de specialiteit voort . . .

Twee treurige indrukken te-gelyk dringen zich hierby aan ons voorstellingsvermogen op. De eerste is medelyden met het arme Volk dat naar wat zielespys hongert . . .

*) Vlg. « *Een en ander over PRUISSEN en NEDERLAND* » bladz. 95.

Laat ons vlug heenstappen over dit onderwerp. Hongeren is een afgezaagd thema.

Ik stel u liever 't vermaak voor, lezer, ons te vermeien in andere smart, in specialiteiten-smart.

Ge kent die niet? Gy wist niet op welk veld dat doornig onkruid groeit? Gy weet niet hoe de schedelplaats heet waar de navorschers van 't onmetelyk kleine gekruizigd worden? Ik zal u den weg wyzen.

Misschien moest ik als de specialiteiten van den Nederlandschen HELICON beginnen met 'n fors: « wat bralt ge, o Romers! » of 'n melankoliek: « 't is voor u niet dat ik zing » om dan na 't minachtend doorloopen van allerlei andere smart, ten-laatste triumfantelyk neertekomen op 't onderwerp onzer complainte, en den lydenspalm uittereiken aan den martelaar, die my den treurzang in de pen gaf. Niets van dit alles. Tegen alle school, gewoonte en deftigheid toon ik u terstond het uitgeteerd gelaat van den armen speciaal-professer die gestruikeld is over 'n speciaal eigenschapje van een speciaal-atoom zyner *specialiteit*.

Werelden vergaan of vergaan niet, 't is hem om 't even. De zon valt, hy bekommert zich daarover niet verder, dan om 't verschrikt mensdom te berispen over den ontaalkundigen uitroep: daar gaat-i! De geschiedenis van wereldwording, mensheid en beschaving boezemt hem geen verder belang in, dan noodig is om natesporen of de eerste lichtstraal z'n naam wel behoorlyk met 'n *ch* schreef, en of er taal-fouten waren in de tien geboden.

Paus JOHANNA interesseert hem eenigzins, doch daar zy — vrouw of man dan — in beide gevallen toch slechts een mensch was, kan hy aan hare hoedanigheden niet zooveel aandacht wyden, als hy zou besteed hebben aan 'n klank. Van z'n kroost en huisgezin weet onze professer genoeg om de overtuiging te koesteren, dat al z'n meisjes onzydig zyn, en dat z'n vrouw soms mannelyk is. Z'n liefde tot de weten-

schap, hoe gloeiend ook, is omtrent dit alles voldaan, tevreden en in rust. Maar, helaas . . . daar nadert het vreesselyk woordje *leur* *) en dondert den ongelukkige de vraag toe: «welk geslacht kent gy my toe? Antwoord of . . . leef, en schryf 'n woordenboek!»

Het baat niet of de ongelukkige dien geslachteloozen inquisiteur van-voren beziet en van-achter, om te onderzoeken of ze welligt eene groot-inquisitrice, dan wel — wie weet! — een hettig inquisitorium is? Alles te vergeefs!

Die paus Johanna der taalkunde heeft de boosaardige verstocktheid gebruikt, zich nooit te vertoonen «met een bepalend woord, waaruit haar geslacht zou kunnen blyken.» Sedert eeuwen wandelt hy, zy, het, de wereld rond, zonder floddermuts of helm, zonder broek of schort, en toch — of juist daarom — kan men maar niet te weten komen of 't een deerne is of 'n jongetje. Is dat niet vreesselyk voor geleerden die hun geheele leven toewijdden aan 't geslachtsleven der klancken? Wie is de barbaar, die niet geroerd wezen zou, enz.

Men schreeuwt tegenwoordig overal om gelykheid. Ik ben er tegen. Ik beweere dat het zeer billyk is dat de werkster

*) Zie «DE VRIES en TE WINKEL (twee *doctoren* natuurlyk, en leden der Kon. Akademie van . . . *wetenschappen!*) Wordenlyst voor de spelling» enz., in de na 't voorberigt gegeven handleiding tot het bepalen der geslachten. Nogäl komiek erkennen de schryvers in § 6 dier handleiding, dat de grammaticus (*gramma* = letter, *Grammaticus*, letterknecht?) «mits hy daarby niet willekeurig maar naar analogie van algemeen geldige regels te-werk-ga» het regt heeft in zekere gevallen 't geslacht der woorden te bepalen. Het vreesselyk wordeken *leur* hebben zy evenwel niet aangedurfd.

Het zotste van de zaak is, dat het onderwerp hunner onderzoeking — alleen voorkomende in de uitdrukking te-leur-stellen — naar de scolastieke opvatting der zoogenaamde taalkundigen zelf, geen geslacht hebben kân, daar het zoo min als *grabbel*, *pletter* e. d. een *nomen* is.

die de vloer boent voor professers studeerkamer, eerbiedig ruimte maakt als de man, zwanger van teleurstelling over de ware sexe van z'n *leur*, zich op den drempel vertoont. Dus: werkster op zy! Ikzelf zou uit den weg gaan, als ik 't ongeluk had me in de buurt van zoo'n studeervertrek te bevinden.

Honneur au courage malheureux! Dat het vruchteloos belegeren der geheimzinnige leur-vesting niet aan lafhartigheid mag worden toegeschreven, kan bewezen worden uit 'n ander feit, dat ik te liever aanhaal, omdat de vermelding my gelegenheid geeft tot 'n welgemeend *meâ culpâ*. In myne *Divagatiën over zeker soort van Liberalismus* *) nam ik de vry-

*) Die «Divagatiën» verschenen fragmentsgewys in drie afleveringen van den *Nederland*. De redacteur van dat tydskrift deelde my mede dat de fondsen niet gedoogden my dien arbeid te laten voortzetten. Dat is zyn zaak. De myne is den lezer meedeelen dat slechts het I^e hoofdstuk (Afl. Juli) door myself is gecorrigeerd. Van hoofdstuk II en III gaf men zich de moeite niet my proef te zenden, zoo min als 'n exemplaar na 't afdrukken! Ik moest myn eigen werk koopen om het te zien te krygen, en... had moeite er uit wys te worden. De niet door my gecorrigeerde proeven zyn een ware kakografie. Belangstellenden worden uitgenoodigd taal, styl, zin en inrigting van 't eerste kapittel met de volgende hoofdstukken te vergelyken, en te beoordeelen of men een schryver dommer en wreedaardiger vermoorden kan? Niet in gelyke mate naar ik hoop, maar toch zeker eenigzins, zal ik my te beklagen hebben over de nieuwe (Volks?) uitgaven van de twee eerste bundels myner IDEËN en van den HAVELAAR. Ik verneem dat de uitgever FUNKE my, al te grootmoedig, *een exemplaar der IDEËN heeft aangeboden!* Wat ik overigens weet van den herdruk dier beide werken, *vernam ik uit de courant!* 't Spreekt dus vanzelf dat er van myne zyde niet de minste verantwoordelykheid voor de correctie dier werken bestaat. En ook zonder gewone correctuur, lag het niet in de rede dat men den schryver in de gelegenheid hadde gesteld tot het byvoegen van noten, tot weglating, verandering? Niets van dat alles!

De hierin tegen my begane lomphed en 't vergryp tegen de

heid heel ongepast uttebaren tegen de kleingeestige schoolmeestery die onze letterkunde beheerst, of liever: die de plaats onzer letterkunde inneemt. Onder andere voorbeelden wees ik op 't woord *schildwacht*, dat in myn jeugd vrouwelyk wezen moest. «Of dit nog zoo is, schreef ik er by, weet ik niet.» Welnu, bladerende in D. V. en T. W's handleiding ter letterkundige zaligheid, ontwaar ik dat die zotterny wel degelyk met wortel en tak is uitgeroeid. De twee letterdoctoren hebben den schildwacht hersteld in z'n manelyke eer, en vergunnen *hem* tegenwoordig allervriendelykst *zyn* geweer op *zyn* schouder te dragen. Wie den moed heeft zulke nieuwigheden intevoeren, mag niet beschuldigd worden van gebrek aan geestkracht.

Nu kan ik niet zeggen dat er zoo'n hooge maat van genie noodig is om intezien dat er verschil bestaat tusschen 'n *persoon* die zich loopt te vervelen voor een schilderhuis, en de *functie* die hem is opgedragen om *heraus* te roepen als er een kolonel komt aanryden. Het onderscheid tusschen een onstoffelyk begrip en 'n man van vleesch en been, is nog-al te vatten. De verdienste die ik roem, ligt dan ook in dat vatten niet zoo-zeer als in den moed van 't verkondigen. De Geschiedenis meldt niet of de dappere apostelen van des schildwachts viriliteit, door 't afgodendienend Volk zyn verscheurd of verbrand geworden. Wy willen dat hopen. Bloed en brandstapels zyn wel 't zaad der taalkunde, maar... er is hooger eer te behalen in 't strydpark der welschryvery.

regten en de belangen der Letterkunde, zullen waarschyglyk behooren tot de *specialiteit* van Nederlandsche uitgevery. De *specialiteit* van ons Publiek brengt mede dit alles geheel in de orde te vinden. In Frankryk, Duitschland, België en Engeland zou zulke behandeling onmogelyk wezen. Ten onzent veroorlooft men zich alles wat niet verboden is door de beschreven wet. Ik heb erger dingen meetedeelen, en zal het doen, zoodra de door diefstal en bedrog veroorzaakte kommer my dit veroorlooft.

Een onbesuisd omwerpen van de afgoden der menigte moog getuigen van opregtheid, de bezadigde welmeenende boodschapper van 't ware nieuwe, is niet afkeerig van beleid, en zoekt middelen om zoolang mogelyk onverscheurd en onverbrand te blyven. Als PAULUS, die te Athene zich meester maakte van den «onbekenden god» om dien heel handig te identificeren met den zynen, hebben de heeren D. V. en T. W. voor zy hunnen hermafrodiet bekleedden met den mannyken toga, omgezien naar 'n bondgenoot.

Waar denkt ge dat ze dien vonden, lezer? Elieve, raadt niet, ge zoudt u vruchteloos vermoeien. Met bescheidenheid durven zy aandringen op de mannykheid des schildwachts: «omdat men in andere talen, byv. *in het Zweedsch*, ons hierin is voorgegaan.» Zoo-iets geeft indedaad courage. De ware moed immers mag toch niet in dolzinnigheid ontaarden? Met beleid alzoo . . .

Zie eens, indien onze woorden-apostels zich onnadenkend te vroeg hadden laten verbranden, zouden zy den tyd niet gehad hebben ons veel andere dingen te leeren, o. a. dat «men aan *kuiter*, wyfjesvisch, het vrouwelyk geslacht moet toekennen» en dergelyke wetenswaardigheden meer. *Kater*, *wil*, *professer* e. d. zyn mannyk, naar we vernemen, en wie *vroolyk* met één *o* schryft, is 'n dwaas.

Is 't genoeg lezer? En is 't nog noodig u voortebehouden wat de gevolgen zyn van zoodanige krachtverspilling? In uwe huishouding, in uw beroep, zoudt ge toch spoedig inzien . . . ik zeg niet: dat het groote geschaad wordt, indien ge u te veel toelegt op het kleine, maar dat het *degelyke* te-loor gaat — van welk geslacht is *loor*, o Goden! — door 't beoefenen van *nonsense*.

LAROCHEFOUCAULD schynt aan zoo-iets gedacht te hebben, toen hy de maxime schreef: *ceux qui s'appliquent trop aux petites choses, deviennent ordinairement incapables des grandes*. Ik, die weet hoe moeielyk het is zich juist uittedrukken

(IDEE 13) maak hem geen verwyf van z'n «trop,» dat *de trop* is. *Te* veel werkt altyd en overal schadelijk, dit weten we. Ook begryp ik dat z'n uitspraak hinken zoude, als men dat overbodige *trop* er uit liet. Hy gaf zich evenwel te veel moeite om exact te zyn, en ik weet by ervaring te goed hoe afmattend dat eerlyk streven is, om ons niet te verplichten tot een welwillend nasporen van wat hy bedoeld heeft. *) *Petites choses* zyn er niet, en de door LAROCHEFOUCAULD gewraakte fout ligt niet in de kleinheid der dingen zelf, maar in 't wanbegrip over hunne opportuniteit. Een kok, die 't souper laat aanbranden, omdat hy zich buiten de keuken bezig-houdt met den ring van Saturnus, heeft juist om het zoogenaamd groote het zoogenaamd kleine verwaarloosd, maar de soep is er niet smakelyker om. Een speld die te-pas komt, is in zedelyk-logischen zin *grooter* dan 'n heel zonnestelsel, dat het nasporen van *waarheid*, het *beantwoorden aan roeping*, het *pligt-doen* in den weg staat, enz.

Zou LAROCHEFOUCAULD gedacht hebben aan onze professers in de dubbele *o*, toen hy waarschuwde tegen 't verwaarlozen van de dingen die wèl te-pas komen? Of was zyne welwillende bedoeling *u* te waarschuwen, PUBLIEK, tegen 't voortdurend genoeg nemen met het aangebrand souper onzer letterkoks, die zich waarachtig niet op 't grandiose hunner nevelingen mogen beroepen om de oneetbaarheid der gegelten te verontschuldigen.

*) Omtrent het verschil tusschen vittery en opmerkingen die grond geven tot twyfel aan des schryvers conscientie, verwys ik naar blz. 164, vlgg. van den III Bundel myner IDEËN. Van LAROCHEFOUCAULD weten wy, dat hy zich zeer veel moeite gaf de waarheid der feiten te benaderen in uitdrukking. Jammer dat zyne menskunde zich op een zoo nauw terrein bewoog. Hy overzag alleen wat er aan hoven geschiedde, en wel bepaald aan 't fransche hof.

Hebt ge er nooit aan gedacht, lezer, dat zoo'n woordenboek de plaats inneemt van iets degelyks? Smart het u niet dat uwe kinderen, *met verwaarlozing van beter dingen*, al de wysheid in zich moeten opzwoegen die daarin voorkomt? Hebt gy wel eens berekend, hoeveel tyd, inspanning, geheugen, geest, zy en gyzelf besteden moeten om behoorlyk op de laagte te blyven van al die « wetenschap »?

En, mogt u dit alles onverschillig zyn, denk aan 't geld dat ge uitgaaft om zulke dingen te koopen, aan de belasting die ge opbrengt om de lieden te bezoldigen die zich bezighouden met al die voddery . . . levenslang natuurlyk, want het zyn *Specialiteiten*.

Bovendien, denkt ge dat een hollandsche stad zich zal verdedigen tegen de Pruisen, indien de prys der heldhaftigheid wordt uitgereikt in de zonderlinge gedaante eener akademie waar men zülke wetenschap doceert?

Is 't niet om alle poorten wagenwyd open te zetten?

Intusschen . . . onze straten zyn nog altyd vuil. Indien wy eens . . .

— Groote goden, ge wilt toch onze professers niet aan 't straatvegen zetten?

Wees bedaard. Ja, dat wilde ik in alle bescheidenheid voor slaan, behoudens den verschuldigden eerbied voor andersdenkenden. Na 't gebeurde met EPAMINONDAS en de Freule VON STEIN — twee personen die niets misdaan hadden — is myn voorstel zoo vreemd niet, en in geen geval beleedigend *) Ik erken dat er eene gegronde bedenking zou liggen in de vrees dat de modder de overhand nemen zou. Misschien zullen de heeren slecht vegende, zich beroepen op hunne *spe-*

*) Of EPAMINONDAS zelf den bezem in de hand nam, weet ik niet. Een geschiedschryver getuigt — ik meen PLUTARCHUS, maar

cialiteit als professor in de litteratuur, en verzekeren dat zy in dät vak . . . op dät terrein . . . *right men . . . right places . . .*

Nu ja, op dät terrein schryven ze WOORDENBOEKEN. Ik stem voor 't vegen.

Baat het dan al onze straten niet, de letterspecialiteit rust een beetje. Dat is iets gewonnen.

kan 't niet naslaan, want boeken bezit ik niet — dat de straten van Thebe nooit zindelyker waren dan toen die veldheer, in de dagen zijner ongenade, belast was met het opzigt daarover.

De gravin VON GIECH, dochter van den grooten VON STEIN den middelyken grondlegger der tegenwoordige Duitsche eenheid, heeft op bevel van Napoleon «*ihres Deutschen Sinnes wegen*» te Mainz de straat geveegd.

MX.

Alles roept om emancipatie. Er wordt door sommigen beweerd dat we geen slaverny geduldiger dragen dan dezulke welke afschaffing in onze magt staat, waaruit volgen zou dat het verzet tegen tyrannie niet zoozeer voortspruit uit afkeer van dwingelandy als uit lust in oppositie. PHILIPS en ALVA zyn weggejaagd, maar heel 't schryvend Nederland buigt zich gedwee onder 't *sic volo sic scribas* van 'n paar menschen die niet het minste bewys gaven, dat ze met 'n taal weten omtegaan, of liever die duidelyk toonden dit niet te kunnen. *)

*) Zelfs niet op hun eigen schoolmeesterlyk terrein. En dit was steeds het geval by dergelyke specialiteiten. Men behoeft in deze zaak myn getuigenis niet, daar ik my beroepen kan op de waardering der vakmannen onderling. Hoor BILDERDYK uitvaren tegen den kleermakers zoon, BILDERDYK, die zelf als taalman. . .

Laat ons blyven in 1871. De mannen die onlangs ontdekt hebben dat de geleerden van verleden eeuw zich vergistten in de kunne der schildwachten, maken nu — zonder te wachten tot 'n Zweed of Laplander hun voorgaat — zeer heldhaftig aanmerking op de kortzigtigheid van WEILAND, KLUIT en SIEGENBEEK, « die de onderscheiding tusschen *het* en *de* eigendom niet schynen gekend te

Misschien wachten wy op eene Spaansche Armada, voor we ons verzetten tegen de tiende penning die er nu dagelyks wordt geheven van ons gezond verstand. Lag er welligt eene finesse in de weigering om de «nieuwe spelling» vaststellen by de wet? Voorzag men dat het volk liever buigen zou onder niet bevolen zotterny dan gehoorzamen aan bloedplakaten?

Hoe dit zy, we schikken ons in: vroolykheid, en zien met minachting neer op onze groot-ouwelui die 'n tyd lang *ogen* en *zo* schreven. Thans vind ik die spelling zoo gek niet, maar toen ik kind was gruwde ik van zoo 'n verregaande onkunde. Huiverend vroeg ik myzelf hoe men te-gelyker tyd grootvader en zoo dom wezen kon? Een schryver die een levenloos voorwerp *hy* of *zy* noemde, in-plaats van *dezelve*, was in myn tyd 'n ondeftige knoeier dien ik met al de kracht myner schooljongens-regtzinnigheid «verachtte.»

Maar ik ben oud geworden en heb nagedacht. Tot nadenken wensch ik nu ook anderen optewekken, zoo mogelyk vóór ze oud geworden zyn, of te oud altans.

De gissing van zoo-even dat de leek liefst dan protesteert als een wet hem wil dwingen tot gehoorzaamheid, wordt evenwel geenszins bevestigd door de vyftigjarige regering van SIEGENBEEK, die gehoorzaamd werd in weerwil van 't gezag dat men hem officieel toekende. Al zy dus die meening

hebben.» Zoo weinig begrip baart geen vertrouwen op de juistheid van blik der mannen die in 't zelfde vak doen.

Het letter-specialismus loopt dan ook in 't zotte. Onlangs las ik als 'n bydrage tot het nieuw evangelie der welschryvery, dat zekere woorden van uitheemschen oorsprong met *c* of *k* behooren gespeld te worden, naarmate de daardoor aangeduide zaak meer of min aanzienlyk, belangryk of fatsoenlyk is. Klerk met 'n *k*, denk ik, en advocaat met 'n *c*. Een beginnend prokureurtje zal zich met 'n *k* moeten behelpen. Als de zaken goed gaan wordt hy tot 'n *c* verheven. *Où diable l'aristocratie va-t-elle se nicher!*

niet geheel-en-al verwerpelyk, de regel schynt toch niet algemeen doortegaan, en dit blykt vooral indien we 't oog slaan op 'n ander specialismus dat veel strenger wordt gehandhaafd door de kracht der legaliteit, en waarin we even goedig berusten als in de schoolmeestery.

Ik bedoel: *de regten!*

Wat MOLIÈRE, die doctoren, savantes en markiezen zoo havende, weerhouden heeft de advokaten te bedenken met 'n welverriende tentoonstelling, is me een raadsel. Of versmaadde hy dit, omdat de taak hem te gemakkelijk voorkwam?

Op blz. 91 heb ik over dit onderwerp een-en-ander gezegd, en mag dit alzoo nu voorbygaan, vooral daar ik thans niet zoozeer de spreek- en pleit-specialiteit bedoel, als wel de juristery. De mannen van parket en balie meenen aan hun «vak» schuldig te zyn de van-buiten geleerde *regten* boven het REGT te stellen. Het eenvoudig-ware is hun niet schoon genoeg, zoolang 't niet gestaafd wordt door 'n zoogenaamd *regtsprincipe*. Indien wy dit laatste woord mogten opvatten in de letterlyke beteekenis, ware de zaak gezond. Maar zoo bedoelt het niet de geschoolde jurist. Waarheid is hem niet *wat is*, maar wat overeenkomt met de uitspraak van dezen of genen voorganger. Gelyk D. V. en T. W. op 'n Zweed, wacht de regtsman op 'n CUJAS, op 'n GROTIUS, op 'n D. MEYER of 'n ander, voor hy zich verstout eene opinie te hebben. Hy vraagt niet zoozeer wat er *geschiedde*, als wat er door deze of gene autoriteit over het gebeurde gezegd en geschreven is. Feiten zyn hem byzaak, een woord is hem alles. Acten gaan voor actie. En waar hy zich niet op personen beroepen kan, klemt hy zich aan 't behoudsplanke van een «regel in regten.»

Wees verzekerd dat er op die regten en dien regel gewoonlyk iets volgt dat niet regelregt en dikwyls nogal heel krom is. Want — en hier komen we terug op de klacht in 't eerste hoofdstuk — zoo 'n regtsregel is veelal een *dicton*,

een *scie*, een fictie, een juridische deun, «eene formule die onder valsch voorgeven van overbodigheid der redenering, de aandacht van onjuist redeneren moet afleiden.»

De meeste regsregels zyn stellingen die gemakshalve als waar worden aangenomen, maar die voor den denker bewys noodig hebben. Deze neemt ze dan ook gewoonlyk niet aan, voor er wèl en deugdelyk bleek dat het aangevoerd *dicton* ten-eerste: op zichzelf beschouwd aannemelyk is, en ten-tweede: dat het van volle toepassing kan geacht worden op de behandelde zaak? Dit laatste is zelden het geval omdat het verschil der omstandigheden oneindig, en ons uitdrukkingsvermogen beperkt is.

De regs-specialiteit is zoo keurig niet. Zyn «vak» noopt hem tot eerbied voor klanken die door gewoonte werden verheven tot afgoodjes, en dezelfde man van wien men in 't dagelyks leven eenig verzet zou mogen verwachten tegen ongerymdheid, neemt genoegen met de grofste absurditeit die hem in de gedaante van zoo 'n regel in regten wordt opgedrongen.

Ik heb de voorbeelden voor 't grypen, doch zal my vergenoegen met een paar die nog al sprekend zyn.

In Frankryk waar de juristery vooral niet minder welig dan elders bloeit, was een man beschuldigd van kerkroof. By gebrek aan bewys werd hy vrygesproken. Eenigen tyd daarna meende de justitie den waren schuldige in-handen te hebben, die alzoo voor de regtbank werd gebragt. Onder de getuigen à *décharge* verscheen de vrygesprokene. Hy bewees de onschuld van den beklaagde door de volledig geadstrueerde bekentenis dat hyzelf de dader was. Hy had de goedheid allerduidelykst uitleggen hoe hy het voornemen had opgevat, hoe hy zich had weten te verschuilen in de kerk, de arm-bus open te breken en z'n roof in veiligheid te brengen. Roerende openhartigheid! Men liet hem dan ook ongedeed gaan. Niet uit erkentelykheid evenwel voor die gratis voor-

gedragen handleiding in 't stelen werd hy vrygelaten, o neen. De brave man was onschendbaar wyl hy — eenmaal vrygesproken — onder bescherming stond van den fanatieken eerbied voor de regts-fetich: *non bis in idem*. Of de regt-bank hem behoorlyk bedankt heeft voor de genomen moeite in de zaak van dien ander — z'n *compère* denk ik met de *Gazette des Tribunaux* waaraan ik dit voorval ontleen — is my niet gebleken. Ook weet ik niet of er een civiele actie tegen hem is ingesteld tot teruggave van z'n buit. Zeker is het dat men den dief in de gelegenheid stelde z'n handwerk voortzetten.

Zulke misdadige zotterny is alleen mogelyk in personen die «levenslang» hun gezond verstand kluisterden aan de eischen van een «vak.»

Een ander voorbeeld. Onlangs in Londen bestelt zeker echtpaar by 'n voornaam juwelier eenige kostbaarheden, en maakt van de gelegenheid, dat 'n bediende een grooten voorraad juweelen aan hunne keus komt onderwerpen, gebruik, om dezen te bedwelmen, te binden, met den dood te dreigen, enz. De vrouw speelde in dit drama de hoofdrol. Haar gemaal wist met het gestolene aan de nasporing der policie te ontsnappen, maar zy, gevangen genomen en voor 'n regtbank gebragt, werd... vrygesproken door de jury, na eene schoone redevoering van haren verdediger die zich beriep op 't goddelyk *) en menschelyk voorschrift: «dat de vrouw haren man onderdanigheid verschuldigd is.» De trouwe egâ had den koopmansbediende van-achter overvallen, hem

*) *Goddelyk*, zoo zei de kerel. Hy verzuimde echter ons mededeelen waar dat goddelyke wetsartikel te lezen staat. Mogt iemand het weten, dan` verzoek ik om inlichting. Men zie overigens over dit voorval een allergeestigst stuk in 't Handelsblad. Ik gis dat het nog wel eens zal aangehaald worden, by gelegenheid van debatten over 't Jury-stelsel.

by de keel gegrepen, een doek met aether tegen neus en mond gehouden. zy had geholpen aan 't knevelen, aan 't zoekmaken van het gestolene . . . alles waar, doch: ze deed het op bevel van haren gemaal, en alzoo . . .

Doch, zegt men, het was eene jury die haar vrysprak . . .

Dit is juist. Maar 't was 'n regtsman, een *advokaat*, die in z'n pleitjargon daartoe de motieven leverde.

Ik neem noch die jury, noch onvoorwaardelyk het geheele jury-stelsel in bescherming, doch beweert dat in dit geval de schande der vryspraak niet grooter is dan de misdaad van 't vrypleiten. Zou 't iemand die niet was opgegroeid in 't speciaal-vak van regtsverdraaien, in het hoofd komen de voorgeschreven onderdanigheid der vrouw aantevoeren als verontschuldiging voor roof? Tot zulke afdwaling leidt alleen de speciaal-studie. Alleen 't specialismus geeft den moed tot zulke misdaad.

Den moed, ja! Want waar ieder ander zich schamen zou met zoodanige praatjes voor den dag te komen, kan de jurist dit ongestraft wagen niet alleen, maar zelfs oogst hy by zeker deel van 't Publiek lof in met z'n impudentie. «Dät is een advokaat, zegt Kappelman, onder zyn handen is geen zaak reddeloos, hy sleept er door wat hy wil!»

En Kappelman besluit dien pleiter in den arm te nemen, zoodra hy er iets heeft doorteslepen.

De juristen zelf schynen te weten dat hunne *regten* nogäl dikwyls afwyken van het REGT, en om hunne afgodery met jurisprudentie-deuntjes te verontschuldigen, te vergoelyken of optehelderen, stellen zy den al te goedigen leek tevreden met 'n expresselyk *ad hoc* gecomponeerd ander deuntje: *summum jus summa injuria*.

Nu, dit is juist wat ik bewyzen wilde. Dit, en dat het tyd wordt aan de heerschappy van dat *summum* specialitei-

ten-*jus* een eind te maken. Als hulpmiddel stel ik met gepaste schroomvalligheid voor, *eerbied voor billykheid* te verheffen tot een regel in regten.

Het bestryden van alle verkeerdheden waaronder wy gebukt gaan door 't blindstaren op een bepaald punt, gaat myn bestek te buiten. In belangryke of meer dagelyksche zaken stuiten we telkens op de hoofdigheid en bekrompenheid van speciaal-menschen. Wie zich niet voldoende ergert aan de tevredenheid van 'n apteker over 't groot aantal zieken, kan tot oplettendheid worden gespoord door 't zuurkyken van de huismeid die 't zeer ongepast vindt dat er bezoek komt nadat zy zoo-even den gang heeft geboend. Men had hare specialiteit moeten eerbiedigen, pruilt ze, en vindt een lydensgenoot in 't Raadslid dat te-vergeefs een aangewaaid dilettaantisme scheikundig trachtte te verbinden aan z'n slecht begrepen roeping als schoolopziener. Door slordigheid en onbekwaamheid geeft de werkman schyn van billykheid aan de wreede terugzetting, waarover hy — overigens ten-regte! — zoo bitter klaagt. Hy zelf verstaat z'n vak evenmin als de pligtvergeten Volksvertegenwoordiger die zyn toestand geen aandacht waard keurt. De geschiedkundige yvert voor SPARTACUS, maar glimlacht minachtend als men hem spreekt van den boerenkryg . . . die voor de deur staat. Ginds hooren wy een zanger . . . zingen. Dat zy zoo, mits hy zich van spreken onthoude. O gewis, de denker schept beelden uit klank, maar uitsluitende beoefening der toonkunst bederft het denkvermogen. Elders zien we een schoolmeester die meent dat de jongelui trouwen om hem leerlingen te bezorgen. De diplomaat, de staatsdienaar. . .

*Hem is de Staat zyn zetel, zyn carrière,
Een speelplaats voor de heeren van het hof,
Een draaibank van fortuwtjes. Een fabriek
Van neurenberger eerzucht-duikelaars . . .*

Wie na dit alles nog niet overtuigd is van de noodlottige gevolgen der eenzijdigheid, trachte den stumpert te zien te krygen, die tusschen den Haag en Delft «levenslang» schuiten door de vaart trok. Als wilde de natuur der dingen ons waarschuwen door 'n vreesselyk en luidsprekend voorbeeld der gevolgen van 't specialismus: die man is paard geworden, hy *hinnikt!* *)

Hinneken nu doen onze staatslieden, schoolmeesters, advocaten en broodbakkers niet. Zelfs in hun speciaal-vak bragten ze 't niet zóó ver als die species *equus* van 't genus *homo sapiens*. Des te erger. Ze zyn minder opregt in hunne halve krankzinnigheid dan dat tweebeinig trekdier in z'n volslagen razerny, en laten ons in den gevaarlyken waan dat wy te doen hebben met *menschen*.

De lezer kan weten uit IDEE 269, dat ik my gewoonlyk onthoud van een professoraal *fabula docet*. Ik laat liever het opmaken der slotsom over aan hemzelf.

Het kan evenwel ditmaal noodig zyn, zoo-al geene *conclusie* te geven dan toch iets als handleiding tot het zamenvoegen en vaststrikken der divergerende draden van myn betoog. Het uiteenlopende myner bewysvoering en de schynbare afwykingen die ik my veroorloven... *moest* om natuurlyk te zyn, geven misschien tot die behoefte aanleiding.

Om alzoó de knoop toetehalen, het komt my voor dat we 't onderzoek naar de waarde der *specialiteiten* kunnen splitsen in twee hoofdvragen:

1°. Welk gebruik moet de Maatschappij van hen maken?

*) Ik zag hem voor 3, 4 jaren. 't Is te hopen dat de arme krankzinnige overleden zy. Doch ook in dat geval zullen vele inwoners van Delft en 's Hage de zaak kunnen bevestigen. Voor 'n aalmoes of een stuk brood dankte hy trappelend en brieschende. Snyender satire op 't specialiteiten-systeem is niet denkbaar.

2°. Hoe werkt het *specialismus* op de waarde van den individu?

Tot het beantwoorden der eerste vraag ligt aanleiding in de vraag zelf. Hoe men specialiteiten behoort te gebruiken? De Maatschappy moet hen *gebruiken*, d. i. zy stelt ze *niet aan haar hoofd*. De specialiteit is *ambachtsman* die 't bestelde vervaardigt, maar geen stem heeft in 't bestellen. Hy levere zyne vakkennis waar die gevorderd wordt. Aan anderen blyve de beoordeeling in-hoeverre het geleverde bruikbaar is, en waar het kan worden aangewend. Een specialiteit zy als de *expert* voor 'n regtbank. Hy legt, zonder zich om gevolgen of strekking te bekommeren, zyne verklaring af omtrent de byzondere zaak die hem werd opgedragen, en waarvan hy verondersteld wordt — dikwyls eene fictie! — verstand te hebben. Wil hy den grens zyner bevoegdheid overschryden en zich bemoeien met de toepassing zyner expertise op 't proces, dan verwyst hem de Voorzitter naar z'n *vak* en naar de *speciale* taak waartoe hy geroepen werd.

In deze schynbare terugzetting ligt niets vernederends. Wie indedaad in eenig vak uitmunt, stelt zich met de erkenning dier uitstekendheid tevreden niet alleen, maar zou 't zelfs onaangenaam vinden indien men hem wilde gebruiken tot iets anders. Hy bezit in zyne specialiteit den meestergraad, of streeft daarnaar, en wil zich dus niet laten aanwerven als leerling in anderen werkkring. Dikwyls zelfs pronkt hy met z'n onbedrevenheid in zaken van algemeen belang, om te doen in 't oog vallen hoever hy 't in zyn byzonder streven gebragt heeft. «Van die dingen aan wal heb ik geen verstand!» beduidt dan: ik ben een flink zeeman. «Met zulke zaken hield ik me nooit bezig» kan beteekenen: ik ben door-en-door soldaat. «Die wereldsche zaken liggen buiten myne bemoeienis» zal wel zooveel willen zeggen als: ik voel me perfect thuis in den hemel. Enz.

Dat het beoefenen van een bepaald vak niet absoluut de

bruikbaarheid tot iets anders uitsluit, spreekt vanzelf, vooral waar zoodanig vak slechts *beroep* is, *middel van bestaan*. Doch dan houdt het specialismus op. Ik byv. ben geen specialiteit in schryvery. SPINOZA was het niet in brillen-slypen, al sleep hy brillen om zich in 't leven te houden. In zulke gevallen is het bedryf dat men uitoeft geen levensrigting, en dus juist *afwyking* van de specialiteit der persoon.

Ik vergeleek den specialist by 'n ambachtsman die te-werk gesteld wordt. Dit te-werkstellen geschiedt door anderen, door niet-specialiteiten, van wie verondersteld wordt — ook dikwyls slechts conventie, helaas! — dat zy ruimer veld overzien dan de werkman, en tevens dat zy bekwaam zyn tot beoordeeling en goede aanwending van 't geleverde. Deze staan tot den leverancier van speciaal-kennis als de fabriekheer tot den arbeider. Wie zich levenslang bezig-hield met gaatjes-prikken (IDEËN III, blz. 223) past niet aan 't hoofd der zaak, en de bestuurder van de fabriek zou niet *the right man* zyn om den ambachtsman te vervangen.

De statisticus, de geschiedvorschcr, de land-éconoom, de geneesheer, de zeeman, de militair, de staathuishoudkundige, de jurist, de ambtenaar... al deze specialiteiten behooren *gebruikt* te worden door wie aan 't hoofd staat eener Maatschappy, of van een deel daarvan. Zy allen leveren in verslagen, rapporten, opgaven en adviezen de vruchten van hunnen arbeid, en de wetgever, de autocraat, de uitvoerende of beslissende magt...

Welke eigenschappen behooren den fabriekheer te versieren, om den arbeid zyner ondergeschikten behoorlyk te doen gelden?

Het antwoord op deze vraag zou tehuis behooren in eene verhandeling over *niet-specialiteiten*.

De spreuk *de minimis non curat Praetor* bevat een goede les, doch wordt als alle spreuken misbruikt. Onthouding van bemoeienis met zoogenaamde kleinigheden, sluit in zich de verpligting tot zorg dat ze behoorlyk worden behartigd

zònder die bemoeienis, en deze pligt is waarlyk géén kleinigheid. Dat er tot de hiertoe onmisbare organisatie en tucht, bekendheid met dat kleine noodig is, spreekt vanzelf. Vóór zich de praetor straffeloos kan onthouden van onmiddelyke aanraking met het geringere, behoort hy blyk te geven *niet daar-beneden te staan*. Wie dit verzuimt, verliest in de oogen zyner ondergeschikten — *specialiteiten*, die zonder uitzondering: vyanden van den meester zyn — de zedelyke bevoegdheid om het geheel te regeren, en uit deze storende minachting zou dan ook indedaad eene betrekkelijke onbekwaamheid voortvloeien.

Eén ding staat vast: tot wèl overzien van dat geheel, is vóór alles noodig een geoeffend verstand en veel hart. Deze twee hoedanigheden vertegenwoordigen het kunnen en het willen, en sluiten evenzeer bekrompen vooroordeel uit, als ze borg staan voor regtvaardigheid en praktischen zin.

Van den niet-specialist is te vorderen dat hy den arbeid zyner onderhoorigen wete te regelen, te beoordeelen, te schiften en te gebruiken.

Jazelfs er behoort een tyd te komen dat hy dit alles — met uitzondering van 't àl te stipt-ambachtelyke — gelyk TIBERIUS den medicynmeester, *ontber*en kan.

Het streven naar die onafhankelykheid is *zyne* specialiteit.

Ik vrees te moeten gelooven dat nooit eenig vak slordiger beoefend werd, en 't zal dan ook wel hieraan te wyten zyn dat we overal aan *byzondere* bekwaamheden den rang zien toekennen die in 't algemeen belang de belooning wezen moest van harmonische ontwikkeling op *universeel* gebied. Waar 't uitstekende ontbreekt, speelt het ordinaire den meester, en zoolang alle ruimte wordt ingenomen door den soldaat, blyft er voor maarschalken geen plaats.

Wat nu vervolgens den invloed van 't specialismus aangaat op de waarde van den individu, ieder begrypt dat het

niet gemakkelyk is den juiststen grens te bepalen tusschen algemeene en byzondere verpligtingen. Dat verdeeling van arbeid in zekeren zin voordeelig werkt, mag niet ontkend worden, doch het overschryden van de juiste maat dier verdeeling geeft aanleiding tot ongerymdheden als waarop ik herhaaldelyk gewezen heb. Er behoort daarby vooral te worden acht geslagen op juiste waardering der uiteenloopende aanspraken van regtstreeks en indirect voordeel. Het zou kunnen zyn dat de *handigheid* zich ontwikkelde ten-koste der *bekwaamheid*, en dat we ten-laatste onbekwaam werden de vruchten van die handigheid te genieten. De Maatschappij zou dan beginnen te gelyken op 'n letterzetter die zóó mechanisch-vlug leerde werken, dat hy 't lezen verloorde. Men bedenke dat onëvenredige toepassing onzer gaven — ook zelfs uit een *industriëel* oogpunt — niet practisch is, daar byv. de behoefte aan letterzetten vervallen zou als er niet meer gelezen werd.

Het crétiniseren der individuen kan nooit gunstig werken op het geheel. Wie op beperkt terrein meer tyd en ziel uitgeeft dan in verhouding tot z'n algemeen-menschelyke roeping gepast is, werkt nadeelig op de som van algemeen welzyn, en schaadt tevens zichzelf, daar geene uitstekendheid in een bepaald vak opweegt tegen de vernedering als mensch.

En dit is niet genoeg gezegd. Zelfs in dat vak bereikt hy z'n doel niet. Het is te betwyfelen of die Haagsche paardman beter schuiten-sleepte dan andere mannen. Beter dan andere paarden zeker niet! Wie met werktuigen en dieren concurreert, zal ervaren dat hy z'n menschelyke waardigheid wegwierp *à pure perte*, en daarvoor geenszins wordt schadeloos gesteld door 't behalen van een prys op het lager gebied dat hy tot werkplaats koos. De geschiedenis levert voorbeelden in menigte dat speciaal-mannen, in hun vak overtroffen werden door personen die zich daarop niet uitsluitend hadden toegelegd. En meer nog: *alle* voorgangers in *elke* kunst, in *elke* wetenschap, in *elk* bedryf, op *elk* ge-

bied van menschelyke ontwikkeling, waren leeken. (IDEE 498, 499.) Wat in hen een gunstig zamenvallen was van in- en uitwendige roeping, werd door hunne opvolgers vervormd tot beroep.

Dit nu kan niet vermeden worden. Ten-allen-tyde werden school, reglement, methode, aangewend als surrogaten. Door den individu voor *het genie* dat hyzelf onbewust in sleur verstikte... door de maatschappy voor *de geniën* die ze doodmartelde uit afgunstige baldadigheid.

Hoe dit zy, de behoefte aan die surrogaten bestaat, en daarom moeten we ons schikken in zekere beroepsgewyze verdeeling van den arbeid. Wie zich tot het overzien van een ruim veld ongeschikt acht, doet wel zich te bepalen tot enger gebied, doch hy vergist zich in de meening dat hy op het door hem gekozen terrein nuttiger bezig is, naarmate hy de grenzen daarvan nauwer beperkte. De Staatsdienaar die 't heil der Mensheid verwacht van z'n papierkraam of *diplomatie*, de babbelaar die frazen voor daden geeft, de koopman die z'n winkeltje of kantoortje als het centrum van 't Heelal beschouwt, de militair die by al z'n redeneringen een kazernig «by ons» op den voorgrond stelt, de filoloog die de beoefening der letteren inkrimpt tot 'n bespottelyke studie in letters, de huisvrouw die meent dat «huishouden» hoofdroeping is van moeder en echtgenoot, de publieke aanklager die aan de eer zyner functie meent schuldig te zyn elken beklagde voor 'n monster uittemaken... zy alien vergissen zich in de meening uitstekend te zyn in hun «vak». Het verkrachten van waarheid, het verwaarlozen der juiste verhouding onzer verplichtingen, levert nooit goede vrucht. Tot het wel beoefenen van elk onderdeel van kennis of wetenschap is noodig dat we een open oog houden voor andere zaken die *te-zaem genomen* onze faculteiten behooren bezig te houden. Hierdoor wordt onze waarde als mensch bepaald. Dezelfde bekrompenheid die ons een al te klein

onderdeel tot doel van ons streven deed kiezen, zal ons weldra onbekwaam maken tot bereiken van dat nietige doel zelf. Eene huismoeder die niets dan huishoudster wil zyn, is geen *goede* huishoudster. Ze maakt noch echtgenoot noch kinderen gelukkig. De krygsman die z'n gansch gemoed weggaf aan de kazerne-dienst, wordt onbruikbaar tegen den vyand, en is zelfs in vrede tyd een nietig voorwerp. De mannen van de dubbele o, die waarachtig geen meesterstukken leveren in de wezenlyke letterkunde, zyn daarom in hun speciaal-vak niet uitstekender dan de eerste de beste die 'r zich nooit mee bemoeide. Een liefhebbery-chemicus verhoogt geenszins de kans op 't ontdekken eener nieuwe grondstof, door 't slecht vervullen van zyn ambt als opzigter over 't onderwys. De staatsman die niets is dan staatsman, niets dan diplomaat . . . arm Volk!

In al die speciaal-menschen is iets dors, iets ongenietbaars, iets dat in tegenspraak is met de veelzydige, ryke, gulle natuur. Zy bemoeit zich niet met verdeling van arbeid en studie. Haar weten en werken is algemeen. Scheikunde, mathesis, statica, sterrekunde, geschiedenis, hartstogt, ontbinding, groei, kristallisatie . . . alles heeft ze in haar oneindig magazyn, alles wendt ze aan, alles beheerst ze, alles brengt ze voort door harmonische toepassing van hare krachten. Eene harmonie die zóóver gaat, dat we gedurig de ontdekking te-gemoet zien dat ze dit alles teweeg brengt volgens ééne wet, door ééne kracht.

Het afwyken van die algemeenheid der natuur, is ongehoorzaamheid aan den wenk dien ze ons geeft, en moge in zekeren zin een vergefelyk gevolg zyn onzer zwakheid, het blijft eene fout, die afwyking te verheffen tot STELSEL. Wel weet ik dat de inrigting onzer Maatschappy hiertoe aanleiding geeft, maar de eene verkeerdheid verontschuldigt de andere niet. Juist door 't al te mechanisch onderverdeelen van roeping, is die maatschappy geworden wat zy is. Eene

verstompde verdeeling van den arbeid moge in zekere gevallen noodig zyn om niet onder te gaan in den bloedigen *Streit um 's Dasein*, de wysbegeerte ontleent hare voorschriften niet aan de tot fouten geperste Industrie. Hare roeping is juist middel te vinden tot het verbeteren van die fouten. Gelijk een boosaardige TARQUINIUS, scheert, schaaft en snoeit, het specialiteiten-systeem alles af wat uitsteekt, en verlaagt daardoor tevens gaande-weg het reeds zoo diep gezonken peil der middelmatigheid zelve. Wat middelmatig genoemd wordt, zou veelal *slecht* heeten, indien we ons in opregtheid afvroegen wat *goed* is. Hoe langer hoe meer gaan de individuen op in hun «vak» en 't *mensch-zyn* wordt uitzondering...

Dit is treurig!

Qui trop embrasse mal étreint, zeker! Ik verdedig geen onberaden verbroekeling van gaven. Wie te-veel omvatten wil, zou zich maken tot 'n specialiteit van wanbegrip. Maar evenzeer is 't waar dat men niet tot juistheid van oordeel geraakt door 'n idioot staroogen op 'n al te gering deel van wat ons omgeeft. Op geestelyk en stoffelyk gebied beide staat al wat is, in verband met iets anders, onmiddelyk met het naastliggende, middelyk met het verwyderde. By het waarnemen van den aard der dingen is 't letten op dat verband onmisbaar. Wie slechts met een *loupe* de steenen van een gebouw beschouwde, zal hoogstens eenig oordeel kunnen vellen over de soort van 't materiaal, het gebouw *als zoodanig* heeft hy niet gezien. Daartoe wordt wyder gezigtshoek vereischt, meer ruimte van blik.

C'est mal étreindre que d'embrasser trop peu, sla ik voor als weerklank op de aangehaalde spreekwyze. De juiste grenslyn tusschen te-veel en te-weinig moge niet te trekken zyn, er zal toch wel geen wysheid liggen in 't najagen van het allergeeringste. Wý kunnen wel-is-waar geen zonnestelsels omvatten, maar 'n zandkorl evenmin. De zeloten voor 't nietige, de aanbidders der afgodinne BEUZELARY zyn — ook naar den maatstaf van hun eigen bekrompen streven — even ver

van WAARHEID en van 't praktisch nuttige, als de verongelukte hoogvlieger die dan toch nog altyd een weemoedig *in magnis voluisse* kan aanvoeren ter vergoelyking van z'n misslag. Wie te-veel wil bereikt niets, wordt er gezegd. Dit is onjuist. Dat willen zelf is een *iets*, en 't verachtelykste niet. Het medelyden met den gevallen adelaar sluit geen eerbied uit, maar 'n struikelende schildpad is bespottelyk.

Ons leven is te kort om op alles te letten, zegt men.

Ons leven is te kort om «alles» te verwaarlozen, is myn antwoord. Juist de waarneming van het verband tusschen *alles* en *alles*, is noodig om ons iets te doen begrypen van de onderdeelen. Zedelyke en verstandelyke ontwikkeling — identisch met arbeid, genot en deugd — is gevolg en belooning van aanhoudende kritische vergelyking der feiten die de Natuur ons te aanschouwen geeft. Wie den blik van dat schouwspel afwendt, die punten van vergelyking geen aandacht waard keurt, en alzoo de *harmonische* ontwikkeling zyner gaven veronachtzaamt, krimpt in tot een dier, tot een machine, tot 'n zaak.

De steen ligt. Dat is alles wat hy kan . . . zyne *specialiteit!*
Wy willen meer zyn dan zoo'n steen.

Het rad draait. Het kan niet anders . . . zyne *specialiteit!*
Wy willen meer zyn dan 't werktuig dat zich zoo dom een-toonig beweegt.

De koe eet gras, herkauwt, eet weer gras en herkauwt weder tot zy geslacht wordt. Dat is hare *specialiteit* . . .

EXCELSIOR, EXCELSIOR :

De roeping van den mensch is MENSCH te zyn.

Wiesbaden, April 1871.

UNIVERSITY OF MICHIGAN

3 9015 02957 9292

